

تورکستان دیباچہ پیرن پوچہ لک

- (۱) توزوماس چچک لک ... (احمد ضیائی)
- (۲) منظوم عریضہ (قراقاش ملانیاز آخونوم)
- (۳) داد (قراقاش دلبر دورغہ)
- (۴) دعای سلام (قراقاش ملا احمد شاہ آخونوم)
- (۵) مهاجر لرغہ سلام (طور فان عبد اللہ بک داملام نعیمی)
- (۶) تورلی شعر اوزومته لری ... (نوایی - صوفی اللہ بار - تجلی
حزینی ، مقیمی ، دردمنند ،
اوتکور و باشقہ شاعر لریمزدن)
- (۷) بر نیچہ اتالرسوزی و قسقہ حکایہ

توپلاپ ، باستورپ تاراتوچی : محمد امین اسلامی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حق غه حمدو ثنا ادا قیلامن حق آتی برله ابتدا قیلامن

باش سوز (مقدمه)

هر تیل نیک ییلدیزی واولی اونیک ادیبا تیدور ، بر تیل نیک
موقعی ، بهاسی ، عمری حیاتی ادیبا تیغه کوره دور ، ادیبا تینی
یوقا تقان تیل اولوک تیل لر قناریغه قوشولغاندیک اوز تیلی دن
آریلغان ملت هم انقراض ایله محکوم دور . بونیک اوچون
ملت لراوز ادیبات لر یغه زورا همیت بردی و بر مکنده لر واونی
ساقلاش و جانلاندوروش یولیده کوپ فدا کارلیق و تورلوچاره
و تشجیع قوللادیلر

عرب لر نیک ادیبات لر یغه اهتمای بورونقی چاغلردن اعتبارا
نهایی زور ایدی ، اسلام دن اول مشهوریتی شاعر لر ی نیک قصیده
لرینی اولرغه مکافات و ادیبات غه تشجیع یوزه سذن مبارک کعبه
نیک تام لر یغه آسقان لقیدن عرب لر ده کی ادیبات قدری و تقدیری
نیک نه درجه غه اولاشقان لقینی اولچاماق ممکن دور . خلیفه

عمر الفاروق حضر تلمی برکون منبر اوستیده ، او یاخذکم علی
 تخوف ، آیت کریمه تفسیری مناسبیله ، جاهلیت کونلریده
 وجودغه کیلگن ادبی اثرلرغه اهمیت برمکغه امر ایتدیلمر^(۱) . یاپون
 امپراطور لری اوقدر جلالت لرغه رغماً عمومی ملت ادیب
 لری طرفندن هر بیل ده بر قیتیم اوتکاز الادورغان ادبیات کوره شیغه
 بر فرد ادیب اولاراق قاتنا شیشی بر ملی عنعنه حالینی آلمیشدور ،
 قاضی عبد الرشید ابراهیم عالم اسلام اثری نیک ج . ۱ . ص ۱۰۸ . ده
 یازادورکه : ۱۹۰۹ ییلی یاپونیاغه بارغانیمده امپراطور هوجوهیتو
 Mojo Hito ییللیق مشاعره مسابقه سیده برنجی لیکنی قازاندی
 بو بیل تخت غه اولتورغانی نیک ۴۷ نجی ییلی بولوب یعنی ۴۷ نجی
 قیدیم اوزوشوش ده داسلاپ برنجی لیکنی آلمیش دور ۱۹۵۶ . ده
 نجی یلده کی ادبیات اوزوشوشی ده حاضر قی امپراطور هیروهیتو
 Hiro Hito اوچوننجی لیکنی الیب برکیچیک دکاندار نیک برنجی
 لیک قازانغان لقبی اعلان ایتدیلمر^(۲) انکلیز ادبی شکیسیر

(۱) بونیک تفصیلی فی قاضی بیضاوی سورة النحل ۴۷ نجی آیتی
 تفسیر یلده اوقولسون .
 (۲) . الاهرام ، کرتیه سیه تفصیلی یازیلمشتی .

Shakespear نيك فقط ادبيات غه قيلغان خدمتی بوزه سندن انجلو ساكسون عالمنده کی زور موقعی و تقدیری واحترامی کوز آلدیمز ده دور .

بیز تورکستانلیق لر نيك هم نهایی بای و یوقاری بر ادیباً تیمیز باردور که علم و عرفان تیل لریدن بولغان تورک تیلی نيك اساسی دور ، بز نيك آتا بابا لریمیز هم ادیباً تیمیز فی جانلاندوروش ، منگو لاشتوروش اوچون زور فداکارلیق لر غه قاتلا نمیش لردور ، موندن میک یل ایلگیری محمود کاشغری طرفندن کاشغرده یاز یاپ بغدادده خلیفه المسلمین غه تار توق قبلینغان « دیوان لغات الترك » اساساً عرب و تورک ملت لرینی تیل یاغیندن هم بربری سی ییله آنگلا شتور وپ اسلام دینی جامعه سی ده اعضا بولغان بو ایکی قرداش بو یوک ملت نيك قرداش لیک حسنی فی تخی مو آرتدور مق اوچون یاز یلغان بر بو یوک قاموس بر لسه موینه ادیباً تیمز اوچون هم بای بر خزینه لیک صفتی غه ایگه دور وعین زمان ده ینه کاشغرده یوسف خاص حاجب نيك قراخان غه هدیه قيلغان « قوتاقویبیلیک ، اثری دولت چلیک علمی غه باغیشلانپ یاز یلغان ^{کتاب}

نایاب بر کتاب بولسه هم ادبیا تیمز او چون منگولیک بای بر قایناق دور. قهرمان و شانلی بابا میز بابر شاه یگانه بر فاتح، اوسته بر دولت اداره چی لیکی اوستینگه بویوک بر فقیه عالم و کبچلوق بر یازوچی و ادیب فیاض بر شاعر ابدی، او قدر کوب مشغول لوق و بویوک مسئولیت لری ایله برابر « بابرنامه » « میسن الاسلام » دیک اثر لر قالدور میش دور، هبلی امیر شیر علی نوانی نیک دولت ایشلری و زور واقعه لر بیلان وقتی و فکری مشغول بولغانی حالده میدان غه کلتورکن قیمت بها اثر لری دن فقط « خمسہ » محاکمه اللغتين » و نوانی لرغه سطحی بر نظر تا شلاش اودات نیک نه قدر فداکار لیک لرغه قاتلانغان لقبی بیلدیر ادور، بابا لر بزم نیک انسانیت و عرفان پرور لیکندن باشقه ملت لر هر بر ساحه ده استفاده قیلغان دیک اولر نیک ادبیاتی هم فایده لانیمش دور، ایران ادبیا تیده بوکون ضیچه تنگی و اوخشاشی بولساغان ونچه تیل لر گه ترجمه ایتملیگین « شاهنامه » یا بامیز محمود غزنوی نیک تشجیعی سایه سنده فردوسی طرفندن وجود غه کیلیپ قالغان بر اثر دور.

عزیز اولکه میز تورکستان اسکی دن اصیل بر مدینت قایناق

بولوشی، مات فی سو بوندوروچی ویا قایغور توچی اک زور
تاریخی واقعه لرغه میدان بولوشی، و دنیا ده اوخشاشی بوق ویا بک
آز چرایلیق کورونوش و منظره و بای طبیعت لرغه مظهر بولوشی
اعتباریله اونده خیال ذهن و فکر لردانه سینی کیگایتا دورغان
والهام اوزوق لری بیرادورغان مادی و معنوی عامل لری کوب بولغان
لیقدن هر وقت زور عالم و فیلسوف و ادیب و شاعر و نکته دان
ظریف انسان لر بیشتیب تورار لرایدی، فقط ذهن و فکر
حاصلات و میوه لری همه غه بیک تیز بایلیش اوچون توری
واسطه لرایجا دقایمنغان ۱۹ بجی عصرده روس و چین لیلر تعدی
سی بیلان اوزا استقلالینی بوقاقتان او مبارک اولکه ده باشلانغان
اسارت حیاتی و فرانگول لیک دوری عرفان و ادبیات غه اک
زور برضربه ایدی، وجود غه کلگن اثر لر دنیا غه تارالیش او طرف
ده تورسون تورکستان نیک اوزا پیچیده هم محدود یرلرده قالیر
کوپلری اغیز و قول لردن یوقالیش قضا لریغه معروض ایدی
وز حریتی غه ایگه وقت لرده انسانیت و دنیا شمول زبردست

خدمت لر بچیرگن ، بخاری ، ابن سینا ، فارابی ، کاشغری ، یوسف
حاجب ، بابر نوایی و باشقه لردیک عالم و ادیب و فیلسوف لرنی دنیا
غه حاضر لاب تارتوق قیلغان تورکستان ، صونکتی اسپرلیک دور
لریده نامق ، شوقی ، اقبال ، شکسپیر ، تولستوی یتشتر المیدی
اوبویوک تورکستان که انسانیت دین و علم معرفت اوچون بویوک
انسان لریتشدیرمیش ایدی هلی هم پوتون مساحه سی ایله کره ارض
ده موجود دور برغریچ یری نی دنگیزالیب کتکن یایریوتوب
کتکنی یوقتور و او عزیز اولسه که ده بوکون غیچه نه قدر اغیرلیق
و ظلم تارتسه لرده و قایسی رنک ایله موآقتاً بویالسه لرده و آرا لریغه
بعضی یات ، بولانچی و تالانچی لر قوستورولغان بولسه لرده همان
اوز ایگه لری ساکن دور لر حال بویاکن اسکی زمان لرده کیدیک
مشهور عالم و ادیب لرودنیا ایله مبادلہ قیلنسا دورغان ادبی و علمی
اثر لرنیک وجود غه کیایشی غه یگانہ توسا لغو بولغان نرسه اونده
کی حریت سیزلیک و وحشی استیلا غه دور ، چارروسیا صونکتی
راق کونلریده حکمی آستیده کی تورک مسلمان لرغه محدود بر شکل
ده مطبوعات ایرکین لیکی برگن ایدی بک آزمدت ده غصیری ، عبد

الرشيد ابراهيم ، مرجاني ، رضا بن نضر الدين ، موسي جارالله ،
توقاي فطرت ، حزيني ، مقيمي ، بهود ، عياض اسحاقى و باشقه
و باشقه لرديك يوز لر چه مفكر و اديب و يازوچى لر ملت غه و دنيا غه
يوزينى كورسا تنگالى باشلا ميش ايدى ، ليكن بو دور هم اوزاق
سورمادى (۱) .

عزير اولكه مین شرقى توركستان بولسه باسقىنچى چين
ليلردن صنونگى استيلاسى دوریده هيچ بر محكوم ملت نيك
كور ميگن محروميت لرینی كوردی ، باشقه مستولى حاكم ملئر استيلا
اتمكن مملكت لرني آز دوركوب دور توزاتمك غه هم باقغان لری
حالده چين ليلر توركستان ايله ينگى ليق و علم و ترقیات اوترا سنده
برسد حالینی آلمشیلر ، توغرى سی چين ليلر نيك عرفان سوويه سی
توركستان ليق غه قارا غانده بيك توبن ايدى اونيك اوچون اونلردن
هيچ برفايدده لانار ليق برجهت يوق ايدن ، باشقه طرف لردن
توركستان غه فن صناعت و حاضر قى علم لرني ككيريدپ خلق نى

(۱) بومدت لرده بومبارك اولكه لرده يتشكن زبردست دينى علماً

لر ايسه ساناب بتيركه سيز دور

اویغانماق ایستاگان لر - جدیدی - خلق نی دین دن چقاروچی
« ایتام ، لری بلان تیزدن یوقالیتور ، سورگون لرغه ایباریلورایدی
چن لبق لرنیک تورکستان ده یوروتکن سیاستی نیک نه قدر
قراووحشی وغیر انسانی لیقینی ، انقلا بیمیز غه قدر یعنی موندن یگر مه
تورت ییل اولتغه قدر - اوبویوک وکنیش اولکه ده بر مطبعه ،
یابرگرتنه وزورنال بابرار مکتب (عصری) تأسیس قیلش عنه امکان
یوقلقندن حرمتلو اوقوچی لر اوزلری اولچاپ یلسون لر ، بونی
ایتیب اوتمک لازم دورکه : چن لبق لرنیکین کی التمش نچه یللیق
استیلامی دوریده خلق نی باسماق اوچون دین غه حریت واحترام
برگن کورونوش ده میدان غه چقه یشتی مونیک اوچون دین اسلام
نیک انک یوبوک روحی بولغان جهاد و مسلمان لرنی کوچ
لاندورادورغان فن وصناعت و سیاست علم لریدن تمامله یراق
بولوق شرطیله دینی مدرسه لر ممنوع ایماس ایدی ، مونه بوبر جزئی
حریت سایه سینده کینکی کون لرده تورکستان نیک هریریده
زبردست دینی استادلر و علوم عربیه و فارسیه ده غایت متبحر علما لر
یتشمشتی که او جمله دن بهاء الدین مخدوم ، عبد القادر داملام ، محمود

آخوند داملام ، ثابت آخوند داملام ، شمس الدين داملام لر دور .
۱۹۳۱ ده کی قور تولوش مجادله و جهادیمیز نتیجه سیده قورولغان
« استقلالیمیز ، روس تدخلی بیلان ییقلیغاج خواجه نیاز حاجم و محمود
محیطی لرنیک چن لبرایله برلاشکن دور ده (۳۷ - ۱۹۳۴) ده
واوندن کین ملیت چی چین لیقلر ایلی انقلابینی باسماق اوچون
تورکستان غه برگن مختاریت مدتی (۴۹ - ۱۹۴۴) خلق بیک
گوب علی و عصری مؤتسسه لر تأسیس ایتدیله ، بک کوب یازوچی
وادیب و شاعر لر (شوقی نعیمی، ضیائی ، اوتکور باشقه لردیک^(۱))
اورتا غه چیققی ، حالبوکه بو ایکی لاقیتیم ده حقوق ساری آچیلغان
چیغیر بک تاربولغان نیک اوستیکه روس و چین لبر طرفدن آشکار
ویوشورون بیک کوب تیکن لر تاشلانغان و لغمه لر کومولگن
برچیغیر ایدی .

بو قراو قارانگنو دور غه تو تاشیب بو یوک تورکستان نیک
ایکی لاقیتیمیده باشلانغان قیزیل دورده بولسه « جن دن قاچغان

(۱) شوقی ، کاشغرده اک داسلاب ۱۹۳۴ ده چیقغان «ینکی حیات»
کزیته سی نیک باش محرری . قوتلوق حاجم ، نیک تخاصی دور ،

آلباستی غه اوچراپ دور دیگن «مَثَل» مصداقیده، پوتون بارلیقیمزنی توبی دن وتویلی حالده قیریش یوقالتیش اوچون مدھش ظلم وغیرانسانی چاره لرقوللانمہ غه باشلاندى ، ملی ادبیاتیمیز بواحساسیستی نیک اک اولقی نشان لریدن ایدی ، بچه بچه قیتیم تاغ تاغ ، خرمن خرمن کتاب لرکویندورولمک بیلان خارج ده نسخه لری یوق غیر مطبوع دینی ملی اثر لر ییلدیزی دت قوروتولدی وایکنجی طرف دن ملی کولتوریمز یات تل وییگانه حرف وتوقومه تاریخ جنایت لری بیلان تماماً اوزگار تیلده غه باشلاندى ، بوکون تورکستان ده وجود غه کلگن بر اثر ، طاف اوزدینی وملی تریسه صاحبی بولغان بر تورکستانلیق اوچون تقریباً یابانجی ویات سز یلیق ده حتی آنگلاماق قین کلسکده دور .

آزاد دنیا نیک هر طرفلریده وهر تورلو محیط لرده یاشاماق ده بولغان بز مهاجر لر نیک وخصوصاً یاش لریمز نیک مع الاشف اناتیل وادیاتیمز تأثیر لاندکده دور ، بو قدر مهاجر تورکومی اوچون منتظم علمی ، ادبی ، تاریخی نشریات لر نیک یوقلیغی تخنی ده مسئله نی اغیرلاشدورمق ده ، ملی ادبیاتیمزنی باشقه تیل لر غه ترجمه ایتمک

ادبیات عالمی غه تاراتیش و تونوتوش اوطرف ده تورسون اوز
نسلیمز نیک تیلی و ادبیاتی ساقلاش اوچون اثرلر بیتشدوروش ده
کمچلیک قیلق ده بیز وطن ده کیلر ایردین سیزلیسکدن بو توغریده
معذور بولایلر لر خارج و حردنیاده حریت لریمز غه ایسگه بز مهاجر
لرنیک عذریمیز نیمه ۱۹۹۹

مونه بو توغریده علم و قلم و اقتدار اهل لری نیک دقت لرینی جلب
اتمک اوچون غربت ده کی و طندا شلرغه برتسلی و یاش لرغه برهدیه
اولق اوزره برنیچه اثرلرنی برآراغه توپلاپ «تورکستان ادبیاتیدن
پارچه لر» اسمی ایله ملت داشلریم غه تقدیم ایتادیم .

بو توپلانمه لردن «توزوماس چچک لر» بولسه یاش ادیب لر
یمزدن کاشغرلیک احمد ضیائی نیک اثری دور ، نظم قسمی علمی
(کلاسیک) تیل ایله یازیلغان دینی و وطنی قصیده لردن عبارت دور ،
نثر قسمی - خلق تیلی ده توزولگن «رابعه سعیدین» حکایه سیدور
بو اثر کاشغرده ۱۳۶۷ ییلی باسیلمیش دور ، احمد ضیائی نیک صادق
برملت پرورلیکی هرکیم گه معلوم دور ، فقط اوزمان ده شرقی
تورکستان ده کی سیاسی جریان غه مدارایوزه سندن ، ائریده شرقی

تورکستان دن « شينجانك » اغظى ابله تعبیر آتمش دور بوقیتم
« شينجانك » كلمه مشومه سی اورنیغه شرقی تورکستان ديب بازديم
وهم قصیده لریغه برار عنوان اضافه قیلیم، بو اثرنی خارج ده
باستورغان لیقیم دن و بو ایکی تصریفیم دن مؤلف تیریک بولسه
اوزی اگراوچاغ غه بارغان بولسه^(۱) روحی شاد بولوشیده هیچ
شکیم بوقتور .

« توزوماس چچک لر » دن باشقه قصیده لر حاضر غچه
باسلیماغان و خلق تیلی ده ساقلانیب کلگن اثرلر دور ، بعضی قصیده
لر نیک ایگه لری و قصیده لر نیک تاریخی ملاساتی حقیقه قیسه چه
برایضاحات قوشومته قیلیم .

بو توپلامه غه قاراتا منیک الغان اورنوم چاچیلیب یاتقان انجو
مرجان لرنی تزییب یف غه اوتکازیب برتسییح و یار بویون باغی
قیلیب ملت نیک آلدیغه قویماقدن باشقه برتسه ایمان دور ،
بورساله ده هر نه کالات بولسه اثر ایگه لری نیک دور ، اگر کچیلیک
بولسه منگاقا یئادور . اگر بو توپلامه قلم اهلی ده بردقت و التفات
یاش لریمزده برتویغو و انقباه اویغاتا ییلسه اوزومنی کوپ بختیار

(۱) اوچماغ - جنت دیمک دور

سانامین ، بورساله نیک توپلانیشی وباسیلش جهت لریده یاردم
وتشجیع برکن جمله برادر لرغه تشکرلریم بیله . ودین ملت نقراتبله
نفس لرینی ظالم لر نیک زندان لریده غربت وهجرت محرومیت لریده
بتییرکن . اثر صاحب لری نیک روح لر یغه دعا ایله و اتالریمز نیک
توموزه ده خط بتیپ کویدی پشانه م

اوزوم اولسام خطیم قالسون نشانه م

دیگر بیٹی فی - وشاعر نیک

بنی کما کانت اوائلنا - بنی ونفعل مثلما فعلوا

شعریتی ترنم ایله طبع وتصحیح ایتش ده یاردم قولینی سوزغان فاضل
محترم سیند نصر الله مخدوم طرازی جنا بلرینی بویوک تشکر لرایلان
تخصیص ایتمن م

محمد امین اسلامی ترکستانی

۱ محرم ۱۳۷۸ هـ موافق ۱۸/۷/۱۹۵۸ م

توزوماس چچکلر

(نظم قسمی)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

حمد و ثنا

تا که بارلیق بولدی یوقلوق نیک فضا سیدین جدا^(۱)

کائنات نیک تارلیدن چیقدی یوزمیک خیل صدا

یارعکسی جام وی ده قیلمادی بالعون ظهور

بارچه بارلیق یارعکسی ساری قیلدی اقتدا

خوشمو برکون ایردیکم یوق ایردی کون توندن اثر

یارعکسی پرتوی ایچره ایدی بارلیق ادا^(۲)

سویگوسری ایچره تاکیم جلوه انداز بولدی یار

ممکنات بوسر لاهوتی له تاپدی اهتا^(۳)

(۱) فضا = بوشلوق (عربی) (۲) پرتو = یوروغلوق

(فارسی) (۳) لاهوتی = بوعلدن باشقه روحانی برعالم . ع .

اهتا = راست یولنی تاپماق . ع .

ایزگوچی ایزیلگوچی او ، هیچ قاچان ده بولماسون
خلقیغه برلیک ، برابر لیکنی احسان قیلغینا
یاخشی لیک قیلق نی ایستار هر زمان سینغان کونکل
ایزگو لیکدن باشقه همه ، بولغوسیدور تیزفنا
سویگو گلزاریده برگل عاشق دور خسته دل
سویگو نیگه بو ضیائی نیک قاچان باغری قانا
قالمیغای بوسریشیلگن چاغدا من لیک که اورون
برایرور ، یراسمان ، ذره قویاش ، شاه وگدا
او شبوسر برله ایروروابسته بارلیق رشته سی (۴)
تبریسه بورشته گر بولغای انکامیک جان فدا
حیرت ایچره بوضیائی انتظارتا آنکلاغای
عالم امکان غه کوچکن چاغدیکی مونکلوک ندا (۱)

تیلک

ایکی تیل لیق کهنه یولداش برله بربولدوق یانا
ساقلاغیل اوشبوضیائی نی اوزونک یاربنا

(۴) رشته = باغلیق . ف . وابسته = باغلیق . ف .

(۱) عالم امکان - بولوش دنیاسی . ع .

دل کورلیکنی ایللیکه ، سن اوزونک کونکلی غه سال
رحمتینک برله صراط مستقیم غه اهدنا^(۱)
یاخشی اخلاق برله پاک وجدان آنکا بولسون نصیب
یلباسون باردیب وطندن باشقه دنیا دا آنا

قابل فیض جسم

جسمی که قابل فیض همیشه بهار آنکا
بارسانا یانغه بولغو سیدور بخت ، یارانکا
کوردونکمو؟ صبح قویایش نوریدن فیض الوراکی
یتکور مادی قارانکغو کیچه لر ، غبار انکا
رابعسه جسمی چون ایکن او، قابل جمال
نورنسدی عشقیبه سعدی بولوبان زار انکا
اول غنچه کیم بهارندن ایترنک بوی قبول
گل یوزلی فیز چیکه لریده ، جای بار انکا
جسمی که او ، قارنا آلور اوز که یاخشلیق
آچون آرا ، برنیچه کوز انتظار انکا

(۱) صراط مستقیم غه اهدنا - توز بولغه باشلاغیل بزنی ع .

دل کوریلکئی ایلگه ، سن اوزونک کونکلی غه سال
رحمتیک برله صراط مستقیم غه اهدانا (۱)
یاخشی اخلاق برله پاک وجدان آنکا بولسون نصیب
ییللسون باردیب وطندن باشقه دنیادا آنا

قابل فیض جسم

جسمی که قابل فیض همیشه بهار آنکا
بارسانا یانغه بولغو سیدور بخت ، یارانکا
کوردونکو؟ صبح قویایش نوریدن فیض الورا یکین
تکور مادی قارانکنو کیچه لر ، غبار انکا
رابعه جسمی چون ایکن او، قابل جمال
نورنشدی عشقیله سعدی بولوبان زار انکا
اول غنچه کیم بهار دن ایترنک بوی قبول
گل یوزلی قیز چیکه لریده ، جای بار انکا
جسمی که او ، قارنا آلور اوزگه یاخشی لیق
آچون آرا ، برنیچه کوز انتظار انکا

(۱) صراط مستقیم غه اهدانا - توز بولغه باشلاغیل بزنی . ع .

هر کيسکه او ، نصيحت اوستار قیلور قبول
 اقبال شرابی بخت جامیدن خوشگوارانکا (۲)
 ایستار ضیائی « گونکلی آنیک ، اتسه فیض قبول
 تابولسه سق کوك لریدن بخت نثار انکا (۳)

شاعر خیالی

شاعر خیالی بر قوش دوریاوا	معنی فضاسی آنکا دور هوا
اؤکنگر و لوکده بو قوش قاقیب پر	استار هر زمان اوز ییگه اؤوا (۱)
در دمنده خیالی دور شاعر خیالی	یوکسک معنی لراوننگه داوا
معنی گوهری دانه سی اونیک	باشقه دانه دین تا پما غای نوا
نظرتی بلند خلقتی سوزوک	هر نیچوک دانه آنکا ناروا (۲)
ضیائی ، ایرور بر شاعر قلی	کیم شعریده دور آهنگی نوا

دلبر

قنی ؟ تانک نیک نسیمی کنسه کونکلومنی بهار آیلاپ (۳)
 خزان بولغان یورکنی قایتادن بر لاله زار آیلاپ (۴)

(۱) اقبال = دولت . ع . خوشکوار = تاتلیق . ف
 (۲) نثار چاچماق (ع)
 (۳) پر - قانات . ف .
 (۴) فطرت - اصلی . ع : خلقت -
 اتیلش (ع)

دل کورلیکنی ایلیگه ، سن اوزونک کونکلی غه سال
رحمتیک برله صراط مستقیم غه اهدنا
یاخشی اخلاق برله پاک وجدان آنکا بولسون نصیب
یلماسون باردیب وطندن باشقه دنیادا آنا

قابل فیض جسم

جسمی که قابل فیض همیشه بهار آنکا
بارسانا یانغه بولغو سیدور بخت ، یارانکا
کوردونکمو؟ صبح قویایش نوریدن فیض الورا یکین
تیکور مادی قارانکغو کیچه لر ، غبار انکا
رابعه جسمی چون ایکن او، قابل جمال
نورنشدی عشقیه سعدی بولوبان زار انکا
اول غنچه کیم بهارندن ایترنک بوی قبول
گل یوزلی قیز چیکه لریده ، جای بار انکا
جسمی که او ، قارتا آلور اوزگه یاشخی لیق
آچون آرا ، برنیچه کوز انتظار انکا

(۱) صراط مستقیم غاهدنا - نوزیولغه باشلاغیل بزنی . ع .

قیزیل گل غنجه سیدک دردلی کونکوم ته بته قان دور^(۵)
أمیدیم بلبللی غه اوتندی عمروم انتظار ایلاب
بو یون اگس چمن ده سنبل و نرگس که محبو بوم^(۶)
نزاکت برله او، سرو سمن غه افتخار ایلاب
منیک کی مقصدیم بولمق ایرور یارکوییده قربان
ولیکین او، یورار دایم یانا آغیارنی یاد ایلاب
تیلار من کیم کونی بولمایمو؟ یاریم بر نظر تا شلاب
نچوک حالیک دپگای بارچه رقیب نی شر مسار ایلاب^(۷)
رضیانی، دلبرینک آسان ایماسدور کلمبکی قولغه
کیلورمو قولغه؟ یا کتکای مو؟ دشمن لرگه خوار ایلاب

مناجات

تیلار من آیرما دیب، محتم دن هر زمان یارب
نصیب ایلا! یاشاشنی اوزکو چو مدن بارکه جان یارب

(۶) تور تنجی: بیت غه متعلق (۶) سرو: توز بردرخت. ف. (بوی نی
اونکا اوخشو تولودو) سمن: کل یاسمین. ف. افتخار: ماقانماق. ع.

بشنجی صحیفه که تابع

(۵) نسیم — سالقین شمال (ع) (۶) ته برته — تیکی دن تیکی غیچه. ف.
(۵) سنبل — ساچغه اوخشه برخیل اوت نرگس — برخیل کل
شعری ضعت ده کوزنی آنکا اوخشو تولودو (۱) رقیب: فایلاقچی

قناعت قافیدن بو همت سیمر غی جای آلسون ^(۳)
بلند همت لریم آلدیده پست دور آسمان یارب
تکبر گر ضلالت دین عبارت بولسا ایردی ^(۳)
بو یون ایگماس ایدیم بولسه اگر شاه جهان یارب
حقیقت نی سویار باغریم سوکر او بی، حقیقت نی
حقیقت چی ایماس بولسه کرکماس بیگت خان یارب
غریب کونکلوم همیشه خسته مظلوم آه و دادیدن
یتیم لورددیگه یتیمی کشتی لردن فغان یارب
اوزونک داناسن واما ایرور پوشیده اوشبوسر
نیمشقه مظلوم ال لر آهیدن کویماس، جهان یارب
اگر چه عزت نفسیم نی هرگز خوار اتماس من
یتیم لریوه لرنیک خاکبایی اوشبو جان یارب ^(۱)
رضیانی، باغری دردبرله ایزیلگن طرفه شاعر دور ^(۲)
یامان لر قصدیدن بیچاره نی ایله امان یارب

حـیرت

بیلگیلی بولماس ایکن خلق دن یراق تورغانمو خوب
دشت صحرا لرارا بالغوز غنه یورگان مو خوب

(۲) سمرغ = خیالی برخیل زور قوش (۳) ضلالت: آزماق. ع.
(۱) خاکبای - فوت توباسی. ف. (۲) طرفه - عجیب. ع.

آدمی نيك خصلتی چون یاردم قیلق ایکن
ایلا گاجکه عکسینی ، آندن یراق بولغا نمو خوب
بیلیدیم نیچون کشی کونکلی بودردگه مبتلا
اوبلا سانک گریوقوسون درد امتیاز قیلغا نمو خوب
طعنه قیلسام خلق غه مونداغ اویلامانک مجنون می
ال آرا بولغان توبنکی سوزله نی ییلگا نمو خوب
گبل موخوب آچیلدوروب قیقان موخوب
چونک بولوب درد تار تقوچه کیچیک توروب اولگن موخوب
آدمی که ای « ضیائی » چون ایاس وجدانی یار
بریولی اونداغ کشی دن اجتناب قیلغا نمو خوب (۱)

حسرت

عمر ونک بوکبی کتمکده بوتوب
ال آلدینکده تور هقده کوتوب
حیات تخته سیده اوبنادیک شطرنج
ایت چو ! نیمه لرتویلا دینک بوتوب
هر بزا یلککه خدمت قیلدینکز
اوخلا دونک یاکی قویدونک اوخلو توب

(۱) اجتناب : تائینباق . ع .

اوتمو شونگه سن سه پ سالیب قارا!
عبرت اینا کینی یوزونگه توتوب^(۱)
قور قغیل شوندن کیم مبادا تاریخ
سنی قویموسون اوچوق کورسوتوب
« ضیائی » ایتورال یورتقه قارشی
« ایشلیمه اوننی بولماس اونوتوب »

تربیت

بخت سماسی نیک قویاشی ، بولدوزی دور تربیت^(۲)
قابقرا تورموش تونی نیک کوندوزیدور تربیت
کورمودونکمو ؟ تاغ وبوستان لرده تورلوك میوهنی
برقوروق شاخ دن سنکا یتکوز گوسیدور تربیت
باللرینک کیم او حیاتنک ننگ گوزل برمیوه سی
رهبری آنیک همیشه بولغوسیدور تربیت

(۱) ایناک : کوزکو ، فارسیجه عینک .

(۲) سما : کوک

تربیه آغاج قویاشدن لعل بولدی پر بها
یعنی تاشنی لعل رخشان قیلغو سیدور تربیت^(۱)
یاش ایکن اولاد لرینک ، اورگت علم برله هنر ا
تال چیبیق دیک ایگیلیب اوزلا شکوسی دور تربیت
خوار زار قالغان ایلنکنی ای « ضیائی ، یاخشی ییل
معتبر بر ایل قیلیب یه شنه تکو سیدور تربیت

حقیقی یار

یار کرک بولسه سنکا بار یاخشی لیقنی یار توت
ایل اوچون خدمت قیلشنی دابرو د لدار توت
نازنین قیز حسنی گه سن بولیا مغرور ای یگت
گر ترقی ایز دیسانک راحت نی سن اغیار توت
ولما عاشق هر گلستان گلی غه بلبل کبی
بول اوزونک بلبل اوطن نی برگوزل گلزار توت

لعل = برخیل کوهر تاش . ع .

تانك سحر ، گل شاخیده بلبل قونوپ سـایراب دیدی
گل غه کیم ، ای گل اوزونک نی اویلا ، بی آزار توت ،
توت ، دینلنگده ای « ضیائی ، اوشبوسوزنی هر زمان
ایزداسه هر کیم حقیقت نی ، اونی سن یارتوت

اویغان ملت!

عجب موخوار بولدونک ای ایلیم ، سن جهل آرایور گاج
نادانلیق برله خوی آلیب ، حقارت زهریگه کونگاج
سسیق بر بوی اوراب الغان سنی باشند ایاغ ای وای
دماغیک غه اثر قیلباس اوشول بدبوی بیلان اوسکاج
حیاتک شومو تورموش شومو دورانیگمو شوآخر
حیات تورغایم ملت ؟ اوشبونا دانلیق بیله کتکاج
سنیک اوتמושده کی تاریخی شانیک غه ابرور مفتون^(۱)
جهان ملت لری شوکتلی دورانیک غه کوز تیککاج
کوزونک آچ ! اویلا ! بوکون سن اوزونک قایداغ رذالته
ذلیل سن خوار سن ! تورک لیک بو یوک روحینی ترک انکاج

(۱) مفتون دلی برزسه که آستین یریب قویماق

نه بولغای ؟ سېلكينېپ آچسانك كوزونكى اوبقودن ملت!
تورارسن عاقبت ، يوق فائده ، اوستخانغه تيغ يتگاچ
أوراب آلميش « ضيائى ، نيك وجودينى پوتون شواوى
نه بولغای ؟ حال ملت ، آخرى شو يول بيله كتگاچ ؟

توحيد

اى سىنك يگانه و صفيك قل هو الله أحد
ذات پاكينك غه سىنك مخصوص دور الله الصمد
توغميدنيك سن كشى نى هم كشى دن توغو لمودينك
اوشبو سوزنيك شاهدى دور لم يلد ولم يولد
بو بويوك بوشلوق بيلان بوكاتنات هم هر نه بار
بارچه سى ملكونك سىنك بولماس انكا كفوا أحد
كبريالىق سنگا خاص دوراى خدای ذو الجلال
بندە ليك قىلباسقا ممکن بولمىغای هيچكيم ده حد
بو « ضيائى ، گرچه دور ، آلوده عصيان لايغه
اينه دور اظهار عجز ايلاب ثنائى يبعدهد

نعت

دیده کائنات ضیائی محمد^(۱) انبیا خیل نیک اساسی محمد^(۲)
 ممکنات روضه می آید چنده خجسته برگل تازه دلر باسی محمد^(۳)
 بشریت کیلا وجودی ایماس خاص ثقلین نیک رهنمایی محمد^(۴)
 عرصات ایچره مضطر اولغو چیلر نیک آسیلور توتقوسی رجاسی محمد
 او «ضیائی» اگر چه دودگناه دن روی سیاه؛ لیکن اتکاسی محمد^(۵)

نعت

عرش گه نخر دور غبار محمد رحمت حق ایرور نثار محمد
 اول تونی کیم عروج قیلدی سماغه بولا آلمای ملک مو یار محمد^(۶)
 بارگاه قدس ده همه دن آرتوق دور ازلدن اعتبار محمد
 نخر قیلها س بشر او نیک ایله یالغوز همه بارلیق نیک افتخاری محمد
 عجز برله کوتار «ضیائی» همیشه اوستون اولسه بیوک شمار محمد

(۱) دیده : کوز . ف . (۲) ضیا ، نور (۳) خجسته : قوتلوق . ف .
 دلر با : کونکل الفوجی . ف . (۴) بشریت : انسانیت . ع . ثقلین : آدم
 و جن (ع) انجی صفحه که تابع : (ع) رهنما : بول کورستوجی (۵) روی
 سیاه . قرا یوز (۶) عروج : جیفاق (۷) بارگاه قدس : خدانیک درگاهی
 . ف . ع . ۱۲۰ نجی صفحه غه تابع :

ظالم لړکه عبرت

ایچکانیک ظالم قزیل می اویلاکیم نیک قانی دور ؟
یگانیک قایی غریب بیچاره لرنیک نانی دور ؟
آیلامای امگک سورارسن کامران لبق دوزینی
ظلم ایماهو ؟ یاطبیعت نیک سنکا احسانی دور ؟
کولماگیل آچیلدی دیب ، باغیم آرا گل غنچه لر
بیوه لړکوز یاشی په شنه تکن گل ریحا نیدور
بزمگاهینک آیچره ساز آوازی ، مونگلوک دیه
تول خوتون برله یتیم لرباغری نیک افغانیدور
اویلاما ظلم همیشه جاری ، مظلوم اوستیگه
بیل که ظالم ظلی هروقت ، اوزجینی زندانی دور
ظلم ایله هیچ وقت بولماس ، ایل آرا آسوده لیک
قاید اکیم ویزانه کورسانک ظلم نیک ویرانی دور ا
ظلم ایلی ، ظلم آتمکیدن ایردی یانسه کاشکی
ظلم یوقالسه « بوضیاتی ، نیک بویوک ارمانیدور

ایرکین ایک بہاری

سویونچی سنگا دیلم ایمی اویگہ یار کیلور

تو گاب او فصل خزان، میل! موسم بہار کیلور^(۱)

آلیب قولیغہ قدح برلہ شیشہ نی ساقی^(۲)

سونوب المزدہ لرکہ یوق ایتیب خمار کیلور^(۳)

ظلم شمالی تیکن لیک ایلا گن گلشن

مراد گلی بیلہ بہ شنہ ب لالہ زار کیلور

سحر دہ شعله نوردن ایلابان تازغاق

تاراب ساچینی قلیب جلوہ دلغذار کیلور

ضیائی، جان نی اونیکن مقدمی گہ ایلا تشار

اونیکن غہ در گہر لرتتاری عار کیلور

جو اپان کوز یار

یوزلرینک گل مو؟ ویا کہ غنچہ رعنا مو دور؟

کوزلرینک چولپانمو؟ یا کیم برکوزل شہلامو دور

(۱) فصل خزان: کوزوقتی (۲) قدح بیالہ . ع . (۳) الم زدہ: غم برلہ

اورولغانلر . ف .

قاشلر نيك قيرغان قلم ، ياناغديكى برگقراق
ساچلرينك سنبل موقوندوز عنبر سارامودور ؟
لب لر نيك لعل بدخشان ديك قيزيل ، قيزسن اوزونك
نقطه ايچره تيش لر نيك درجهان آرامودور ؟
سويگونك ايچره زار لر كوب ، سنده يوق پروا انكا
يوزا كينك گوياتي مور ، ياكيم قاراخارامودور ؟^(۱)
سوز لر نيك تاثيري چيقماس دافسگار لرباغريدن
سوزمو اول ؟ ياشهد شكر ، ياناوك برآ مودور^(۱)
سنكادل باغلاب ، ضيائي ، اور تيئارسويگونك آرا
عشيقك ايچره زار يالغوز ، شاعر شيدامودور ؟

هجران

هجران ايچيده او تدي كونوم ، كليدي اول يار
وصليني كوتوب ، بتدي قراريم ، ييليدي دلدار
كيرفيك لري اوق ، قاشي كان دور ، كوزلري نرگس
آلما يوزيدور ، ساچلري سنبل ، ايل انگا گرفتار

(۱) خارا : قاتبيق تاش . ف . (۲) ناوك برا : كسكين اوق . ف .

غنچه ایچیده ، اینجو کور نور یاری بوزیده
کویمای نه قیلای ؟ یارده ایرور جمع نشنه لی گلزار
هر چند اونیک عشقیدین من زار ایرور من
ییلایما اونیک نیمه او چون کوب ایشکیده اغیار^(۱)
زلفیغه اسیر ایلادی قویدی ، سور مادی حالیم
ییلدیمکی یتار ، ایرلرنی اسیر ایلاسه برتار
گویادلینی تانگری یاراتمیش بر قاراتاشدن
پروایوق انکابولسه جهان سویگوسیده زار
یار گوینده بر شاعر شسیدابو « ضیائی ،
یار و صلینی بر گور سام ایندی ؟ دیب اونده امیدبار

هممت

جهان کلزاریده هممت کبی دردانه بکموآز
ایرور هممت گلی تازه قیش اولسون یاکی بولسون یاز
لاچین لراقمه سیدور ، همتیدن مرغلر باغری
توبن هممت لی بولغاچ ، کول ایچیده بر ، قارالای ، غاز

(۱) بلایمین : دن تحفیف

بلندتوت همتکنی آشیانه نکدور ، سنیک اوستون
شکارا یلاشکه عرفان قوشلرینی سن قناتیک یاز
ایدینک برشانلی بورگوت ، بوغدی جاهل لیق قناتیک نی
توروب سیلکین اکیل ای بورگوت اجهالتکه چوقور لرقاز
اولوغ وار روح ییلان همت لی قیلغیل سن قنات قویروق
ترقی نیک فضا سیده ینگی دن ابلاگیل پرواز
بلندهمت نی توتیش دور و ضیاتی ، هرزمان رهبر
اونیک شعرینگه برمیش همتی بردلر با آواز .

جهان برلنکر

جهان لنگر ، کشیلر کیلدی کتدی ، کیلمادی هرگز
او ، کتکلر نه حالده ؟ کیمسه آنی ییلمادی هرگز
توغولدی ، اولدی ، کولدی ، یغلا دی کوز بومدی دنیادن
اوزیکه یاخشی لیق دن باشقه یولداش تاپمادی هرگز
زمان غه نسبة بک قیسقه دور عمر ونک سنیک انسان ا
ولیکین خواب غفلتدن کوزونک آچیلمادی هرگز
جهانده ملک مالیم باردی یان سن بولماغیل مغرور
قولونکغه کیلمادی ملک ، باشقه لرتا اولمادی هرگز

يامان ليق ايللا خواهى ياخشى ليق ليكىن شونى بلسكىم !
فلنك آينه سى كورسا تميگونچه قويمادى هرگز .
ميسر بولغا نيچه ، ايزگوليك قبل ! ياخشى آت قالسون
يامان سن ، ياخشى سن اولدنك بولك آت قالمادى هرگز
كشى دنيانغه كيلدى ، قالدوردب كتمك كرك برايز
اييگه خدمت اتسكن لرنى نامى اوچمادى هرگز

(تركستان قيزى)

سيرگل ايلاب چمن ده هر سحر گلنار قيز
آلدى كونگولوم جلوه برله دابرو دلدان قيز
عنبرين ساچى بيله آهو كوزينى اويناتيب
سنبل و نركس نى قل ايلاب گوزل رفتار قيز (۱)
باى بريب عقلم نى ، بارديم قاشيغه قلدريم سلام
لطف ايله بردى جو ايم ، كوزلورى خمار قيز
تاشلاماق برايكي سوزنى اويلاغان ايرديم انكا
اونفيس لب لريلان مونداغ ديدى هوشيار قيز

(۱) رفتار - منكيش (ف)

• ترك قیزی من ، اصلی ترك لیک شائینگه لایق ایماس
عفتنی ساقلاماس ، اخلاقیده ناچار قیز ،
• ترك قیزی لازم اورالغای غنجه دیک عفت بیلان ،
بولماغای شرمنده هم ، پامال هراغبار قیز
آنکلاغاچ بوسوز ، ضیائی ، ایلادی تحسین انگا
چونکه تورک لیک شائینگه خاص قلیدی سوز اظهار قیز

(حکمتار)

أمیدگی مشقت چکما گونچه آچیلماس

دورانده عز و حرمت تیریشما سدن تاپیلماس
بوی بولماسه اوزونسکده ، بوی ایلاتسکوچی شمال بول !
تاجیقماسا ، شمال لر گول بویلی ساچیلماس
فضلنک کوپ اولسه ، هرکز آغریناغیل زمان دن
کوپ بولما غونچه میوه ، شاخلرگه تاش آتیلماس
نا اهل لرگه سلاقلان ، فضلنکنی قیلما معلوم !
سایرا ماغونچه بلبل ، قفص آرا سالینماس
هربرگوزل نی کورسانک ، کونکلونکنی اونگه برمه !
تاشی گوزل بیلان نیک ، اما گوزل سانالماس

بولماس كشيگه هرگز تحقير بيلان قارالسە
ايسگنه ايشيني اويلا ! قيلمچ كيليب قايلا لماس
قاتق ايرور بدننگه البته زخم نيزه
ليكن بوزخم ، بوركنه دشنام كبي قادالماس
دياده دوست كشي گه كوپ دور « ضيائي » اما
خالص دوست ني جهان دن ايزدب كشي تاپا لماس

(همدرد)

گل تولا گل ليقده اما همه سي گلنار ايماس^(۱)
خوبلر كوپ دور و ايكن بارچه سي دلدار ايماس
بزمگاهيك ايچره هر كيم لايق صحبت ايماس
هر نچوك روح آشنائيل محرم اسرار ايماس
ايزد ايان همدردي گر تا پسانك اونيك مونگدashi بول !
اهل دردهر جايده بولسون نهيچ تچان اغيار ايماس

(۱) گلنار - برخيل چرايلىق كل . ف .

دولتک باریده کو پدیوارو همدم لرسنگا

عکسی یوزبر گنده بلگیل! هیچ قایوسی یارایما

قانچه زیبا بواسه موراست دک بولا ماس

نقش گر سیزغان گلستان، نشته سی گلزارایما

یاخشی ایق ابلا! همان چونکیم قرابریوزیلان

باقیان آینه گه سوکک اونی درکار ایما

ای «ضیائی»، اویلا نوپ تبرش کرک آچون آرا

کائنات تبرر ولیکن هیچ بیرى بیکار ایما

(خلق غمی)

ای یگت سنگا خلق نیک غمی بس

بولک خیال لر همه سی هوس

اورگت یورکنی خلق نیک غمیگه

بوغم سز آله هیچ قچان نهس

مات اوغایغه هر قانداغ نیمه

ملتی کبی قدرلیک ایماس

یورت ایل اوجون کوی، یورت ایلنکنی سوی!

وجد انلیق یگت باشقه استاماس

یورت ایلگه کویمس هر قانداغ کیشی

«ضیائی»، اتبور خس گه ارزیماس

الهام

سحر یتشدی منکاشو نداغ برعجب تاوش
 خطاب قیایب دیدیکیم بولسانک سن گراهل هوش
 زمان نیک عادتق برخیل حالده تورما سلیق
 اوننک حقیقی ایشی دایما بولوش بوزولوش
 نیرسه نیکه اوننک حالی بولسه بوینکلغ
 کیشی ، کیلیب کتیشی دن بولورمو؟ غمکین خوش
 یریب جهانغه حکیمی بها ، دیمیش شو نداغ
 جهان مالغنه مثال دور ، انک کیچیک برقوش
 تو تولسه گراونی محکم ، اولسگوسیدور ، او
 اوچوب کیتور بوکیچیک قوش ، اگر تو تولسه بوش
 ضیائی ، سن تخی نادان تجربه نک آزدور
 اونوتمه ، ساقلا ! قولاق ده همیشه شوتاوش

بغیریم داغ

ینچوک کون ایردیکیم کیرفیک لرینک باغیریمگه سالدی داغ
 چیراییم^(۱) سارغاییب بولدی خزان وقتیداکی یافراغ

(۱) چیراییم - چره م - یوزوم

تیلارمن کیم وصالیک ابلاسون دردیمنگه بردرمان

فراقیک ایچره باغریم تیرامکده هرزمان لاغ لاغ

گمان قیلغان ایدیم کونکاو مدا کی اوتنی اوچور گای یاش

تعجب کوز یاشیم بولدی بو اوتنی یاندوروشغه یاغ

اوزونک دابر جانسوزا یمیش سن ای پری رخسار^(۱)

امیدیم شوکه بو اغیل چشم بدلدردن اوزاق هم ساغ^(۲)

که تا برکون توشوب کونکاونگه سویگوا وتیدن ذره

عجب ایرمسکه بولسک بو ضیائی غه یقین برچاغ

حالیم پریشان

حالیم پریشان رنگیم زعفران سویگوا وتیدن - باغریم ایچره داغ

بتدی قراریم قالمادی حالیم سوزلاسه م داغ من، سوزلاماسه موداغ

یاریم یوزی کل، ساچلری سنبل نازنین قیزلر حسنیگه دورقل

شمال اورنیده قولوم اوچسیده توتسام داغده من توتماسا موداغ

قاشلری گمان کوزلری چولپان بولسون یولیده، فدا یوزمیک جان

آیدیک یوزیگه غنچه آغزیگه سوسام داغده من سوماسا موداغ

تیل لری شکر، اوندین هم اوتار تانگریم عسل دن یار اتمیش مگر

(۱) چشم بد = یمان کوز (ف) (۲) دابر جانسور = جان

کوبدروجی یار (ف).

سوزوك ليدن تانليق تيليدن شوراسام داغده من شوراماساموداغ
گوزل بويلرى ، نازك بيللرى توشار بيلگه قوندوز ساچلرى
قولوم بوينى غه نازك بيلگه سالسام داغده من سالساموداغ
مخمل توشكده يار اوخلاغانده « ضيائى » ايتور عشق بيچان دك
يارشه چيرماشيب بيلغيه قول ساليب قوچسام داغده من قوچماساموداغ

نصيه حجت

تفكر ايلا جهانغه چوقور نظر بيله باق !
كيچوردى كوپنى سنك دكدن بويشيل رنك طاق (۱)
همانكه بركونى حسرت بيله ن كوزونك يومولور
ايانگه تحفه قىلب كت! برگوزل اخلاق
كشيگه ياخشى ليق ايلا قيله رنجيده (۲)
بولورمو؟ غنچه بيلان اوخشاش باغ ارا باتناق

(۱) يشيل رنك طاق - آسمان دن كنايه (تركى)

(۲) رنجيده - آغرى تفاق . ف .

اگرده سوزلا کوچی بولسانك اویلانوب سوزله ا

جهان بازاریده سوز نقدی قیمتی کوپراق

ولیکن اویلاماغیل قیمت بولغوسی هر سوز

بولورمو ؟ لعل بدخشان کبی ایشاک مونجاق

بهار نسیمی کبی یه شنه ت بی نوالرنی

نی تانک ؟ بهاردن اگر آلسا شاخ ، بشیل یافراق

« ضیائی » کسب سعادت قیلشنی مقصد قیل

چراکه برکونی جسمیک بولغوسی توپراق

کونسلک آلماتی

جهان ده همه دن افضل ایرور ، کونسلک آلماتی

زهی کشی که بولور کاری ، دلنی خوش قیلماتی

کشی نی کونسلکی ایرور خانه خد ایلسانک !

کشیکه کاتنا بلادور ، دل آزار بولماتی

کونسلک وجودار اگر چه برکیچک پارچه

کرك اونى همه چونك لردن چونك دیبان توماتی

چرا که او نده مصورا ولیکی بش حس دن ^(۱)

وجودغه بولسه عیان تاغ سوايله ن توپراق

کشی حیا تیده بوش دن جمع بولغانلر

بویوک فضالره ممکن اولماغای سیغماق

ولی کیچیک بویکسک کیم کونکل ابرور نامی ^(۲)

اونو نکهغه خاص ابرور شونچه کوپنی سیغدورماق

بویوک ثنا ایله حمد صانع ازلگه نیکیم ^(۳)

کونکل نی ایلادی همه کنگرودن کنک راق

سن ای ه ضیائی ه کشی نیک دیلینی آغریتما

خطای بولسون و هند و یا که او ، قالماق ^(۴)

(۱) مصور — سیزیلغان . ع .

(۲) صانع ازل — تانگری دن کنایه . ع .

(۳) کیسک — بارجه و قطعه معناسیده کیس نک مصغری

(۴) خطای — چین لی — قالماق — تورکستان ده مغول خلقی

حیات فلسفه می

یورت ایل اوچون تارتقان المنی

شاه لبق تختیکه قیاس قیلغو لوق

خاق یولید یکی برمینوت قایغو

میک ییل لبق راحت اوچون یتکولوک

جهان شو جهان ، کلگانر کیتار

اوزدن یاخشى ایزقویوب کتکولوک

یاخشى ایزنیمه ؟ ایل اوچون خدمت

ایماس یاخشى ایز ، مال ایله ملوک

ایل نیک حیاتی، اگر تیلر کن ؟

جاتی شادلایب ، اونی برگولوک

تیریشیب آغله چیکسه هم محنت

تاریخ چرخنی آغله سورگولوک

زمان گرچه او ، نامرد زمان دور

مردیگت بولوب ، دوران سورگولوک

حیات کورشدن عبارت ایرور

توسالغولرنی کوراشیب ینگولوک

غایه لبق شخص گه دشمن کوپ بولور

اونداغ دشمن نی توزانغه کومگولوک

شخصی دشمن لیک یگیت لیک ایماس
یورت ایل دشمنی نی، دشمن بیلگولوک
یوتوق آما قغه چیدام لیق شرط دور
قین چیلقغا چیداب کورگولوک
طمعگر بولوب تیریک تورغونچه
قناعت قیلیب آچدن اولگولوک
بوموهم ینایگیت لیک ایماس
ایشلاپ لقمه یب آزاد یورگولوک
سعی غیبرت گه تایانیب توروب
مراد غنچه سینی زماندن اوزگولوک
تولکولیک قیلیب حیات سورکرنجه
شیرانه صوت ییلان اولکولوک
یل نیک بختینی کوزلاپ ای « ضیا »
یغلاسا یغلاب کولسه کولگولوک

ثبات

کیم که بولسون خالق اوچون خدمت قیلیب قویمانی کرک
کوپ چولوک نیک راحتینی کونکلیده توتماق کرک
یاخشلی لیقی سوغه قیل ! - وییلاسه بالیق بیلور
بیلاسه بالیق ، بیلور خالق دیبان قویمق کرک

هر زمان نيك اوزيگه لايق كشي سي هم حالي بار
هر محبط نيك لانهفنده كشيلىر بولماق كرك
كشي گه بولماس ميسر نرسه يوق آچون ارا^(۱)
بو وارچون ، همت عصا سين قوليغه آلماق كرك
آي ، ضيائي ، ايستاسانك بولمق خلاص غم قايعودن
اجتهاد ، صبر و ثبات غه اتكا قيليق كرك^(۲)

يور قوم

يور قوم توپاسي خوشبوي ريحان ايكن شكلليك
بايليقدا باشقه لرگه ارمان ايكن شكلليك
طرفه ايل بو جايده تايمين ايتار حيات ني
حق قدر تيله بونلر انسان ايكن شكلليك
زنجير جهل برله باش دن آياغ اورالغان
ييلم علم اولردن قاچقان ايكن شكلليك

(۱) ميسر - آسان لاشماق . ع .

(۲) اتكا - يولانميك . ع .

ياشلرکه کلگوسی نیک خوش هید لی غنچه سیدور
امید شاخی اولرده سینغان ایکن شکللیک
خلق نیک یاریمی بولغان ، یورت قیز لر یغہ افسوس
عفت ناموس اولردن قاچغان ایکن شکللیک
هر تون خیال محیطی ایچره اوزوپ ، قرا چر
اقبال هماسی آرتقا قایتقان ایکن شکللیک^(۱)

هر یان خراب ویران ایل تورموشی پریشان
هو قوشغه آشیانه بولغان ایکن شکللیک
یوز توم ، گل مرادینک یاشنارمو یا شنا ماسمو ؟
بو او ی آرا ، ضیائی ، نالان ایکن شکللیک

اوتتم شکه بق

کلیگیل ای ساقی قدح سون ، نغمه چی برچا لغو چال
خسته کو نکلوم دور بودم آزاره تورلوک خیال

(۱) اقبال — الدینی قیلق . ادبار — آرقانی قیلق

عمر کتمکده آقین سودیک ، گپی لای گاه سوزوک
هر نفس هر لحظه ده تورلوك شتون هم طرفه حال
هر سکونت گویا منقش لوحه^(۱) تصویر اولوب
لیک بو اول نقش دور کیم سواوزه چککای شمال
غم اونی برله وجودوم او یله الفت آلدیکیم
برسمندرک که تاپقای او ، یانار تاغدن کمال^(۲)
ییلادیم دوران ده کیم اوزگای امید نیک غنچه سن ؟
دهر دور چون سفله پرور ، سفله اوزگای احتمال ..
دهر نیک اقبال و ادبار یغه کوز سالما « ضیا »
کوزنی سندن ایلگری او تکن لایک^(۳) حال یغه سال

بریشان کونکل

بو تعجب دور کیم همیشه طرفه نالان دور کونکل
جمع بولسه غنچه غه او خشه قات موقت قاندور کونکل

(۱) لوحه تصویر - کل سیز یلقان تاخته . ع .

(۲) سمندر - اوت موشوکی . ع .

(۳) لایک = لرنک (ضرورت شعر به او چون)

گاهی . گاهی یقسه دوران دن نسیم شادلیق
برگ گل دیک ساچیلیب هریان پریشان دور کونکل
بر نفس صاف شادلیق نیک نشته سیدن بهره مند
بولا آلمای داغ برله زار حیران دور کونکل
هر کو توك نیک دل دیکی آیناک غه توشکن رسم دیک
بی وجود بولغان لقیغه هر لحظه ارمان دور کونکل
دیر « ضیائی » یاشناکه یمو غنچه دل بیلمادیم
لیکن اوشبودم غه چه غم برله سولغان دور کونکل

اغیار

دهر نیک بوندا غموتیز غدار ایکن فی بیلمادیم
غنچه دیپ تو تغان امیدیم خار ایکن فی بیلمادیم
چرخ ناقرجام ایثی فی خوب ییلور ایردیم ولی (۱)
بو قدر تیز اوزگارور گلزار ایکن فی بیلمادیم

(۱) چرخ فرجام — تولیماس قاچا (فلک دن کنایه)

من ییلور اپردیم جهان ده همه یوللر تارا پرور

آشنالیق یولی نیک هم تارا ایکن نی ییلادیم

قدر لیکدور بو جهان ده قدر دان دوست خاطر ی

خاطر دوست بو نچه بی مقدار ایکن نی ییلادیم

صحت دیدار دن قالغان وقت ده آیر یلیب

یورا کیم حسرت بیلان تراز ایکن نی ییلادیم

شاعری شیدا صفت ، سن ای ه ضیائی ، تونوگون

پارا ایکن دوستک بو کون اغیارا ایکن نی ییلادیم

کوزل تورکستان

اوتلری ریحان، دائم گل انشان

هوایی یخشی بهشت دن نشان (۱)

یورتوم مکانیم راحتلی باغیم

توغولغان جاییم گوزل تورکستان

توغولدم سنده اوستوم کوکسونکده

تریه لاندیم تاتلیق سوتسکده

سنی گوللا تیش سنی اوسدوروش

وجدانی قرضیم گوزل تورکستان

کينديکيم قانى سنكا تو گولگن

مهربان انام سنده کومولگن

گوزل تو پراقىك شيرين سولرينك

بلان حياتيم گوزل تورگستان

سن اوچون قاتچه جفالر چكسام

ايشلاب يولونكده دنيادن كينسام

ترقى قيلسانك اوني بركورسام

شودور مراديم گوزل تورگستان

ايجاد قيلنغان زمانده اتوم

خلقىك ييليم سيزنه قىلاي يورتوم

اوبغانار موکين يا اونخلار موکين

فكريم شودائم گوزل تورگستان

نفاقدن تو اغان شوايلىك نيك دىلى

شونسكا آچىلداس اميدى گلى

بليم سيز نادان كىنكن چاغلرگه

ايچين ، اچينديم گوزل تورگستان

دير « ضيا » تو كه ، ايل نيك ياشيني

ييليم دن توزت خلق نيك كونسكليني

اچيلد ورشوندن بخت نيك گليني

تمم جانيم گوزل تورگستان

ایل نخشه سی

حویلا نکدیکی ایرک که لاچین قوندور الامسن ؟
آخشام لبق غه باردین کونکلوسنی آلام سن

ایل نیک نخشه سی بویت او یلاب کورگیل ای شاعر !
سویگوسرینی شونداغ چرا یلق یاز الامسن ؟

بویتی اونوک ، شونداغ مضمونلوق یغنجاق که
اونوک دیکی صنعت نی سن یشیب بلالام سن
بر مصرع گه تشبیه هم کنایه ، تفوق نی

سیغدور و بدور ، سن موهم شونداغ سیغدورا لامسن
ایل نخشه سینی کورگنده پاتامن شوای غه
سن موای ، ضیاء ، شوخیل گوزل سوزقیلا لامسن

بزرگه حیات زندان

ینکی آی نشته لی امانگار قاشیغه اوخشارمو ؟
چمنده یلقونوب سنبل قراسا چیغه اوخشارمو ؟

یشیل یا یلاقده اویناپ هر طرف کوز تا شلاغان آهو
چرا بلیق کوز لری دلبر خمار کوز یگه اوخشار مو ؟
اچیلغان لاله ر عناقیزیل من دیپ بولور مغرور
نگاریم نیک نفیس زیبا سوزوک لبیغه اوخشار مو ^(۱)
نسیم صبح دن گل غنچه سی قیلدیش تبسم لر
ولیسکین بو تبسم دلبریم آغز یگه اوخشار مو ؟
سحر گل لوقده ساریاپ گرجه بلبل آلدی کونسکومنی
بو آلمان نازنین یاریم شکر سوز یگه اوخشار مو ؟
ملاحظ ایچره برینگانه دوران اسیری من
دلیم گه او شوسودا ، سویگو پیغا میگه اوخشار مو
اگرچه خسته کونسکوم هجر اوق نیک دور گرفتاری
جدالیق دردی نیک زهری ظلم زهر یگه اوخشار مو ؟
بیلور من کیم فراق دردی یامان راقدن یامراق دور
یورگی وصل سز نیک مظلوم ایل قلبی گه اوخشار مو ؟
امید وصل برلان قانچه عاشق توکتیلر کوز یاش
امیدلی کوز یاشی اچیق ظلم یاشیغه اوخشار مو ؟

(۱) نیکار — سویکن یار . ف .

تولعاشق وفا کویده جان بردی ولیکین او !

ظلم غه فارشی چقغان لرکیسوک باشیغه اوخشارمو ؟

نظر تا شلانسه گر بونیل رنک طاق آستیغه چونسکفور

جهالت ایچره بزتورک باللری حالغا اوخشارمو

جهان آلغه قاراپ کندی ، اونی ایتش غه حاجت یوق

حیات بز لرغه گویا جهل زندانیغه اوخشارمو ؟

قارالسه هر طرف گه عکس اتیار عجز ایله مسکین لیک

آتوم دوریده اویورت وحشی لر جایغه اوخشارمو ؟

• ضیائی ، دیر یازو چیغه قلم بر محرم اسرار

قلم دن سبز غوچی نرسه شهید قانیگه اوخشارمو ؟

(قابلیت)

کائنات دنیا سبده ییل ! بار چه سی تنک بولماغای

گر چه صباغ فلک بر ، همه بر رنک آماغای (۱)

(۱) صباغ فلک — کوک نیک بویانچی سی (آیدن کنایه) ع ف

تانسکری برنوع خاصیت نجش ایلامیش ، هر نرسه گه
بوآلهی خاصیت گه اوزگاریش یول تاپماغای

گرچه توپراق برله سو بردور ولیسکین هیج قاچان
خوخام بانتاق گلیدن ، عطر گل آچیلماغای

بعضی برلر تربیت نیک نوریدن آزار چیکر

شپ پرک دیک کیم قویاش نوری انکاخوش یاقماغای

کیمکه قیلق بولسه برخیل تربیت برنرسه گه

اولا لازم ایرور قابل لقینی انکلاغای

تربیت قیلق « ضیائی » کیسه قولدن یخشی دور

تونسکدی دیب لیسکین بیلان نی قویغه سالسه بولماغای

یادخدا

بوزوق دیلیم گه خدانیک یادینی یارایلائی

سحرده آه جگر ، سوز برله زارایلائی

توکوب یاشیمنی کوزومدن چیکیب ندامت لر

کونکل نی ذکر آله برله بر ، بهار ایلائی

زمان وهم زمان اهلیدن کوب تو تندی دلیم
میسر اولسه چقیب عزت اختیار ایلای
« ضیائی ، ایتادو ، غم قیلدی کول وجود منی
باریب فنا لیکه اوزنی خاکسار ایلای

(هر کیم دد میک ارمان)

دهر باغی باغ ایماس بردشت بی پایان ایرور
کیمکه بولسون باغریده هر لحظه میک ارمان ایرور
گل لری خار ، کون لری قون ، کولگوسی غم دن نشان
قاید کیم آباد کورسانک آخری ویران ایرور

(اممکک)

ای یگت ا اممکک سنکا کنجینه پنهان ایرور
ای خوشا اول کیم بوزی ، اوزکسی دن خندان ایرور
نچه پاتمان یوک بودوپ کز مک همالا یا تاغین
منت هر برائیم دن بوبسی آسان ایرور

(ظلم یاره سی)

ظلم چککن لرکی دوران ده بر بیچاره یوق
ظلم تیغ قیاغان یارا اوخشه سا قایماس یاره یون
لیک دوران چورگولوچی چرخ بولغان نه اوزی
چورگولوب آست ، اوست بولماسدن انکاهیچ چاره یوق

*** ترجیح بند *** (وغوم قایتوروق ")

(الهام و آرزو)

ایسیپ تانک نخر ایچره بادخزان قوروتدی چن دن گل گلستان
چقیب کور کونی نیک ساوق یللی کییب آلدی قایغولباسین جهان
گلستان دابتنی یارنشته سی قوروق شاخ غریبانه کوتمکده جان
یشیل لیک آراسایراغان قوشچه لر باشینی آلیب کتدی لر فایان
کورونکچ بو بر منظره آلدی اوج یورک ایچر دیردی که ایردی نهان
که یعنی جهالت آرا حالیز دشالی ایرورا وشبو فصل خزان

نه يافراق چقاردوق نه گل باغلا دوق

قوروق شاخ برلوب اوتدی دوران همان

توزلگایمو برکون کیلیب حالیحیز

دیگن اوی بلان سیرایتب هر قایان

• تفکر فضا سیغه باسدیم قدم ایلم سایغی سی دلدۀ، قولده قلم •

• • •

ایرور بوجهان چورگولوچی اوزی

توتار بر بهار نی اونیک هرکوزی

زمان دفتری نیک اگر چه قرا

ایرور بریوزی لیکن آق بریوزی

دیلم هر قراتون که چکسنک اونی

اخیر بو لغوسی بر یاروق کوندوزی

قراتون نی هم یاروق اتسه بولور

چالیشاق وتدییر انیک بولدوزی

سجده قولاً قیمغه غیب دن صدا

کیلیب بردی الهام منکاشوسوزی

اشتکچ بو سوزنی امید لر قیلب

که توتقایمو یازدیب ایلم ننگ کوزی

• تفکر فضا سیخه باسدم قیدم

ایلم سایغی سی دلدہ ، قولده قلم •

کورشدن عبارت ایروربو حیات

کورشدہ ینگشکه بویوک شرط ثبات

تیریشیب اوزینی خلاص اتکوسی

چومیلہ نی توپراقغہ گرکوسہ یات

بیلیم برلاشیش ایکی سی یوق ایتور

اگر بولسہ باسغان کونکل لرنی ثات

ایلم برقوشی کیم بیلیم سزقالیب

بولونمیش اونونگی وروق هم قنات

کریک کیم بیلیمدن قنات ایلاسون

بولوراقغہ ، گر قیلہاسہ احتیاط

ولیکن بوکون بزده بولغان شتون^(۱)

امین سزلیکم ارتدوروب قات موقات

(۱) شتون - احوال .ع .

* تفکر فضا سیغە باسدیم قدم ایلم ساینغی سی دلدە، قولده قلم *

خزان میزبوکون، بزگه دور، انک ایلیک

همه دن اولوغ هم مهم راق بیلیک
ایرور میزنانانلقیده بیز خاکسار

ایترعکس هر یان قلندر چیلیک
وجود دور قوروق استخوان کیم نسکا

ایماس بار، بلم برایش دن بیلیک
اولیکه قالور یزکی آرقه ده

اولوک دور اگرچه کورونسه تریک
تفکر فضا سیغە باسدیم قدم

ایلم ساینغی سی دلدە، قولده قلم

ایلم گل لرینی جهالت بیلی

اوزون وقت بولدی خزان قیلغالی

قوروق شاخ بولوب قالدیلرین نوا

سولاشدی اونیک یافراقی هم گلی

همه برلاشیب ایلاساک اجتهاد

بولور ایردی مقصد لیگه یتکیل

ولیکن ایسیت کیم اولر آجمادی

کوزینی بواحوالی برکورگیلی

جهان دن نصیب بزگه بولغایموگین

شبوخیل غریب لیق بلان کتکیلی

دیگر درد پیلان دل قیایب اضطراب

تریشقاچ بو برسیرنی کشف اتکیلی

تفکر فضا سیغنه قویدوم قدم

ایلم سسایغی سی دلده، قولده قلم

بوکوزنیک آخیر یازی بولماسموکین؟

قوروق شاخلا^(۱) یافراق چیقار ماسموکین

(۱) شاخلا = شاخلر

ایلم او یغونوپ کسپ عرفان ایتیب

سعادت گلی مواچیلیماس موکین

یلیم ، برلاشیش کیم ایزور بر قویاش

آخیر بزگه مونورچا چاسموکین^(۱)

یار اتغان اولوغ مهربان بر خدا

آدا شغان ایغارحم قیلما سموکین

اوقوشنی بیلیشنی یاشاشنی توزوک

اولرکونکلیغه تانگری سالماس موکین

وجودومنی چولغاپ منیک اوشیواوی

دیبان یورت ترقی فی کورماسموکین

تفکر فضا سیغه باسدیم قدم

ایلم ساینی سی دلدی ، قولده قلم

(۱) چاچما سموکین - ساچما سموکین

توزوماسن چچكلەر

رابعه - سعدين

يازغوچيدين

قوللريدىكى بو « اوپرا » بيزاويغور لرنىك ، لىلى مجنونى ، فرهاد
شيرىنى ياكه غريب صنمى اورنیده بولغان ، رابعه - سعدين ديگى
ايكى اويغور ياش غنچه لرى نىك محبت ككستانیده فراق وهجران
شمالى د- تيدن خزان بولوپ ، سو بگو صحراسیده محروم لوق بلان
قانداق محنت تارتغان لىقىنى ونهايت اولرنىك محبت يولیده قربان
بولغان لىقىنى كورساتوچى بر . اثر ، دور .

كوب وقت لرده شونى اويلار ايدىمكى ، عرب لرنىك لىلى
مجنونى بغداد لىق لرنىك غريب صنمى ، وباشقه لرنىك فرهاد شيرىنى
بار ايكن ، بيزاويغور لرنىك مومونداغ كيشى لرىمىز يوقمو ؟
بىزنىك تورمو شىمىزده بونداغ واقعه لربو لماغانمو ؟ من هر دايم
اوزومگه ماناشونداق سوال بيرار ايدىم ، بخت گه ياره شامنىكا بو
مقصدگه ايريشيش مىسر بولدى . من بوزسه نى تاپدىم ، اونى

عربستان چوللريدن ، بغداد وادی لریدن ، ياکه ارمنستان تاغليقلر
يدن ايماس ، بلکه اويغور لرنيک قاينيمي بولغان کاشغر و لايتيگه
قاراشليق . فيض آباد ، ناحيه سيدنيکی « بای توقای » قيشلاقی نيک
جینگده سوگت لیسکری آراسیدن او « يامان یار » اوستانکی نيک
بولریدن تاپیپ آلدیم ، او بولساموا وزلری کوروپ تورغان موشو
« رابعه - سعدین » اوپراسیدور . بو اوپرانی هر برلری نيک آلدیغه
تقديم قيليشدن ایلگاری ، اونده بار بولغان خصوصیت لر توغروسیده
قیدقا غینه ایضاح یریب اوتامن . بونده ایکی تورلوك خصوصیت بار :
۱ - اوپراقهرمان لری اويغور بولوب - واقعه نيک خپالی
ایماس ليکی .

رابعه - سعدین هر ایکی سی فیض آباد بای توقای ليق بولوب
۱۲۵۴ نجی ییلی یامان یار اوستانکی نيک بوییده (بوراستانک فیض
آبادده حاضر موآقماقده) اوسکن برسبب لر ییلان ، بولردیکی لطیف
روح بربریگه الفت آلیشید چین محبت گه آیلانغان ، لیکن رابعه
عائله سی ، سعدین عائله سیگه قاراغانده اوستونراک بولغان لیغیدن ،
رابعه نی سعدین گه یرشیدن پاش تارتقان ویورت نيک آبروی لوق

برکیشی سیگه بیرمگچی بولغان ، اوز مقصد لر یگه . ییتش یولیده رابعه
بیلان سعدین بیر قانچه چاره و تدبیر لر قیلشسه لرهم ، قیز آناسی نیک
قارشی لبق کورساتیش آرقا سینه اوز آرزو لر یغه ایریشیدن
محروم بولوب قالادی . شوندن کیین سعدین بجنون لیک ساحه سیگه
بوزتوبوب فوامة فوار یغیلاپ یوروپ انک آخیرده کاشغردیکی
مشهور مزار بولغان و « حضرت آفاق » دیب آتالغان ، خواجه
هدایت الله ایشان ، نیک مزار یغه باریب یغلاب یوروپ آغریب
قالادی ، وشو آغریقد اقلیده رابعه نیک فکری ، یتلیده رابعه نیک
ذکری بولغان حالده ، رابعه نیک عشق بیلان اوزی نیک یاش
حیاتینی قربان قیلادی یعنی اولادی .

اوز معشوقی نیک اولومینی اوز اتغان « رابعه » قیشی فصلی نیک
مدهش شیویرغان سوغا قلری بیلان موزلاب کتکن یامان یار
اوستانکی نیک قاراسیغه اوزینی (قیش کونلری اوستانک نیک
همه موزلاب کتکن چاغده موزلامای قالغان چونکه قور پیری)
تاشلاپ اوز ووستی نیک محبتیده دنیادن شو طریقیده کوز بوماوی .
رابعه نیک کشی لری موزلرنی چاناپ ، چوقوپ ناقسه مو یامان

يارنيك موزآستی ده ايقیواتقان سوغاق سويي أونيك جان سيز
تی فی پر جایده قويغا نايقدن بیچاره رابعه نيك اولو کینی تاپالمایدو
قدش فصلی توگاپ ، یازکونلری کیلیپ موزایریگن دن کین مر حومه
رابعه نيك تنه سی برلای لایتمه دن تاییلیب آیینادی . بو چاغده بای
توقای یورنی نيك خاقلری برلاشیب « تیریک وقتیده مراد - مقصد
یگه یئالمادی ، اولگن دن کین بواسه مو بیله بولسون دیشیب
سعدین مدفون بولغان قبر ایچیگه دفن قیلادی . اولرنیک محبت یولیده
کورسکن دل کوی دورارلیک بوفدا کارلیقدی ، لیلی بجنون
— فرهاد — شیرین وغریب — صم لرنیک خیالی لاشقان قهرمان
لیقلریدن کم مو ؟ وحالانکه بیز اوز قهرمان لریمیز نيك محبت یولیده
کورساتکن فداکار لیقلری وقهرمان لیقلرینی ، أونیک حاضر حیات
بولغان کینسکی توقغان لری آغزیدن روشن اثباتلاب بیرالامیز .

۲ — رابعه - سعدین حکایه سی بر تورکستانلیق چی طرفدن

یزیب چقیلغان

بوندن ۱۱۰ - ۱۲۰ ییللری ایلگری ، شرقی تورکستان ده ،
چین امپراطوری طرفدن ظهور الدین حاکم بگ ، دیگن براویغور

کشی حاکم قیلپ قویو اغان ایکن (کاشغر شهر یینی چونکا بیتپ
حاضرقی کاشغر نیک تاشقی شهر دیگن قسمی نی سیغیل اچیگه آغان
کیشی شو) بو حاکم نیک عبد الرحیم کاتب دیگن بر اقتدار لبق کاتبی
بولوب ، میر علی شیرنویانی نیک « خمسہ » سیگه اوخشاتیب
کچیکراق بر « خمسہ » یازیب چیقغان (۳۰۰۰ — ۴۰۰۰
ییتکه قدر) .

بو کیشی اوز خمسہ سیده ، نوایی خمسہ سیدیکیی فرهاد شیرین
اورنیغه ، رابعه - سعدین ، حکایه سینی آغان (بو اثر قول یازما
بولوب ، منیک کورکانیم جنوبی تورکستان واقعه سیده یوقالیب
کندی بر جایده ینه بری نیک بارلیقینی انکلاب تورماقده میز ،
اگر میسر بولسه کلگوسیده ادبیات آشنا لریغه تقدیم قیلا الوره یزدی بکان
آرزو یوق ایماس) او ، یازوچی اوز اثرینی نهایت لطیف و چیرایلیق
یازغان نیک تیشیده اونیک ینه بر قیمتی شوکه اونی خیال لاشتور
ماغان خیالی لاشتوروشی هم ممکن ایماس ایندی — چونکه یازوچی
بو حکایه نی یازغان وقتی ، رابعه - سعدین فاجده سی نی اوز کوزی

بيلان كورگن كيشى لردن خيلى كوڤى حيات بولغان ، مانا بو اوپراده
بولغان خصوصيت نيك ايكنجى سى .

ايمدى بو واقعه اوتوب ١١٠ ييل دن كين كينه بوملى واقعه نى ،
ملى تبليمرده ،ملى صنعتيمز ميداننده « اوپرا » صفتيده جلوه قلدورو
شقّه موفق بولديم ، گرچه يازيش ساحه سيده اقتداريم آز بوليب
اوپرا يازيب چقمقورمك قابليتم بولماسه مو او يغور تارىخنده بولوب
اوتكن برواقعه نى او يغور مى نفيس صنعتيگه ارالاشتوروب خلق
عامه سيگه تقديم قلىش ديگن آرزو وهوس مى بو « اوپرا » نى
يازيشغه الهام لاندوردى من شو آرزو وهوس يولى ديغينا بو
« اوپرا » نى يازيب چيقديم .

خلق دن ينكى چاپان نى تىلاب كيگن دن اوزونك نيك كهنه
چاپانك نى ياماب كيكانتك ياخشى « ديكن برحمت ليك سوزبار » .
هرير يولدا شلريميزدن اميديم بو اوپراده بولغان كمچليك لرنى
توزايب اونى اوزوميزنيك كهنه اما قيمت بهما چاپانى اورننده
كوروشدن عبارت دور .

برنجی پرده

۱ - کورونوش

صحنه منظره سی . آلدی رشانکه ، ایشیکی شرق طرفکه
قاراتیپ یانالغان آزاده چرایلیق برباغ ، ایشیک یانیده کی ایکی توپ
درختگه ایکی قیز آسیلب ایچیدیکی تورغایلاوزلری نیک یاقیملیق
آهنک لری ییلان صحنه نی تولتوروپ ساراب توریدو ، باغ
چرایلیق سپردرخت و ایچیده گونلوقلر بولوب گوزل گل لراچیلغان
گل لوق ینیغه بساط لسا لینغان ، بساط او ستیده سعیدین برکتانی
کوروپ اولتورغان بولودو . سعیدین ۲۵ یاش لردیگی بریگی
بولوب اویغور دوپسی اویغور ملی صنعتیدن بولغان ییقم
دن تون (ایچکی) کیب اوستیدن بیلینی یاغلاغان و اویغور لرنیک
کهنه عادتق بو ییچچه پیچاق قیب آغان ، پوتیدامیسه بولودو (اویغور
لرنیک بوندن ۱۰۰ ییل ایلگرکی تورموشیده بونکدین باشقه
ویغور کیم پورماسی بار بولسه شونداق کیلدورولسه هم ممکن) سعیدین
کتابه تیکیلیب قاراب تورغان حالده پرده آچیلادو ، رابعه قولیده

آفتابانی اویناپ سوغه چيغمان شكاده باغ ايچيگه شوخ لوق بيلان
اویناپ کيريب کيلادو ، وکول طرفکه يوروب کيتادو (رابعه اون
بیش ياشلردیکی چرايلىق برقيز او يغور لرنیک قديمقى تورموشيدهکى
آزاده دوپى ، خطای نيك قيزيل دودونى دن کونکلاک ، خطای
تاواريدن چوشمک ميه بيلان کيننگن ، بايگه توشکن قراچاچلرى
۲۴ تال قيب او يولگن برنيچه کوزه ونجاقى بلان تومار سالغان)
کول باغده کورونماسه مولیکن رابعه نيك حرکتى باغدا کول بارلىق
نى ايسلا تيشى کرک رابعه سوغه بارغان وقتيده سعدين نى (گل لوق
اورته ده توسالغو بولغان ليقدن) کورمايدو . وليکن سعدين
قيزنى کورودو . سعدين رابعه نى کوروشى بيلان عجيب برحالفه
کيلادو وکوزينى رابعه دن اوزماي قاراپ تورودو . تبسم آره لاش
برحيرت يگيت و جودينى قاپلايدو (سعدين قاراشى انک سيرلىق
برنخارا کتيرده بولوشى کرک) رابعه سونى آلپ قاتىغانده ينه شوخ لوق
حرکتى ده بولوب درخت دن بر ياپراقى اوزوپ توبنديکى بيت نى
اوقوپ اویناپ کيلادو :

(موزیکه — برکلمایدوقا شیبغه — آهنکی غه)

گولوم غنچه ، گولوم غنچه نیمه قازیلین شونچه
فغانده ییلنک دائم سحرده سن آچیلغونچه
بیشیل یاپراق آراسیده قیلب جلوه ایگیلگونچه
سحر سالفین شمالیدن ایچلسانکمو ؟ کووب غنچه !

وگل دن اوزوش اوچون گوللوق طرفیگه مینکیب سعدین نی
کوروب قالدو . سعدین همان قاراپ تور مقده ، قیزیگیت نی کوروب
برمنیوت مقداری تبسم آرا لاشی اونیک غه قاراپ آغاندین کین
لرزان بر حرکت ییلان آرقاغه قایتادو ، ایشیک بئیغه بارغاندا آرقاغه
قازیریلیپ لطیف بر تبسم بلان سعدین گه نیه بر قاراپ آله دو ، کریپ
کیته دو . قیزدن کوزینی اوزمای کویم سیراب تورغان سعدین
تیرشکه باشلایدو — قولیدیکی کتاب توشوب کیته دو ،
تویمایدو . اوزی هم هوش سیزلانب آستا — آستاسیریلیپ یقیلیب
توشادو . (پرده یاپیلادو)

(بو برنجی کورونوش نیک اهمیتی برنجی دن رابعه نیک حسن)

جمالی فی شوخلوقینی کورسانسه ایکنجی دن، سعدین بیلان رابعه
نیک بربریگه قویوشقان محبیبی روشن وجانلیق هم انک سیرلیق
قبلپ کورسوتوشدین عبارت)

✽ ✽ ایکنجی کورونوش ✽ ✽

منظره : برنجی کورونوشکه اوخشش . ایکن برنجه آی وقت
نیک اوتوشی فی کورسوتوشی اوچون باغدیکی یاپراق لرنیک ،
آریلاب - آریلاب سارغایغان بولوئی کرک ، گل لرم اولقی دیک
تازه ویه شنهب تورغوچی ایماس . وقت کیچه بولوب ۷-۸ -
کونلک آی درخت لر آراسیدین کورونوب تورماقدا

سعدین حسن بیلان (حسن سعدین نیک دوستی کوچلوق
یگت) باغ نیک بربولونکی ده کی درخت تویده خیال بیلان اولنورغان
حالده پرده آچیلادو - سعدین خیال دین باشینی کو توروب حسرتلیک
چونک بر نفس آغاندین کین مونکلوق بر آواز بیسلان توبندیکی
غزلنی او قوشقا باشلایدو : (موزیکه - عجبموکامادیک - آهنگی غه)

سویگو سوداسی عجب وتوشتی باشیم غه منیک

کاشکی بولسا ابدی او ، آهو یولد اشیم منیک

برکوروب اما فایتا کور المای . یار جمالینی ایسیت
قان بولوپ آفاقده کوزدن توختامای یاشیم منیک
وصل دیلدار توغدوروب گونکولمه بر شیرین امید
ایلادی یار نیک خیالین منگو سیردا شیم منیک
ساجمیس اول آی اگر بو خسته گه اوز نورینی

نه قیلورمن - بولسه هجران اغوسی آشیم منیک
(غزلدن تأثیر لئیپ اولتورغان حسن چو چوپقینا بر طرفگه
قاراپ آغاندین کیین سعدین نی آستاتاریب بر طرفی اشارت
قیلیپ سوز باشلایدو :)

حسن - سویگولوک ای یگیت !

سعدین - نیمه دیسز ؟

حسن - باغدا بر شرفه بار !

(سعدین باشینی توین سوزوپ سینجیلاپ قاراماچی بولودو)

حسن - کور المایسز !

سعدین - نیمه دور ؟ او ! تیتزما کده یورک

حسن - هر نچوک دور بوکوپ توروشمو کرک .

سعدین بیلان حسن درخت دالدا سیغه یوشورونوپ آله دو .
آنک درختلیقلر اراسیدن ایکی کوله گه کورونوشگه باشلایدو
حسن - کیم ایکن ؟ او اکیلور بویانغا قاراپ
سعدین - سویگونیک بویلری تور، اقدده بوراپ قاراغیل یاخشی
راق اولرغه یانا .

(حسن - سینجیلاپ قاراغاندین کین ، هولوقغان حالده تبسم
بیلان دیر)
ه آینا ، سیز کویگن بر گل رعنا ،

سعدین اوز وجودیده . توغولغان بر تورلوك اوز کوروش بیلان
اوریندن توروب تنرشکه باشلایدو حسن نیک کوزی کلگو چیلرده ،
زهر ایلان (زهر ارابه نیک هانماسی بولوب ، رابه سریگه محرم
اوتوزیا شلردیکی برخانون)

رابه بر نرسه تی ایزده گن دیک اطرافه قاراپ چقیب کیلادو .
سعدین بیلان حسن یوشورونغان جاییدن چیقادو .

رابه بیلان سعدین بر مینوت مقداری سرلیق بر خار اکتیرده
بربریگه قاراشیب تورغاندین کین هر ایکی سی برابر آه . . . دیب
رس نیک آلد یغا یوکوزوشوب یقین قالغان ده هوش سیزلاینب

يېقىلادو. زھرا بېلان حسن رابعه بېلان سەدىن نېك بېشىنى يولاي دو
زھرا حسن گە : سو ... سو ... سو ... سو ... سو ... حسن آخون سو
(حسن يوگوروپ قوپوپ اويان بويان غە قاراپ الديران
برحالدە)

• ايتېكز ! مېگا قايده باردورسو ؟

(زھرا برطرفى كورسو توپ)

• اونده كول بار تيزرك بارينگز !

بك يمان بولدى سوالپ كلنكز ،

(حسن - سونى دوپى سېدا الپ كېلىپ ھرايكى سى نېك يوزيگە)

سېپادو. بولرھوش غە كېلىپ برمينوت مقدارى سوز سېز تورغاندىن
كېين سوز باشلايدو :)

سەدىن - بركورونوب آلب خيالىمنى سورامېلا قايتا حالېنى

عشق لرى دردېده خزان بولدوم سارغارېب برسرىغ سېمان بولدوم
سويگو قېلدى مې اوزيگە اسير .

رابعه - منكام قېلدى بك تولا تاثير

سەدىن - سوزينسكز راست مودورويالغان ؟

رابعه - اوبلېنكز من نېمشقە سارغايغان .

سعدین - عشق قیلدی منی خراب وزبون .

رابعه - منی هم قیلدی عشقینکز مجنون .

سعدین - کوپ جفاچیکتیم .

رابعه - پوتدی منده قرار - نیچه ییل دور فکرینگز منکایار

سعدین - آی صنم آلدینکز قرار یمنی .

رابعه - سالدینکز او تغاجان زار یمنی

سعدین - من کیم ، سز منکا کو نکل قویمق .

رابعه - سویگو هیچ وقت جهانده بولماس تاق

ایکی بوروب کیم اولر کورار سویگو

سویکو بو ایکی روحقا برکوزکو

سیر نجت فی منکا قویغان کون

منمو بولغان سویکو نکزده زبون

(ایکی سی بر - برسیگه تبسم آره لاش آزغینا قاراشیب الغاندین

کین)

سعدین - آه ، محبت ایرور عجب شیرین

رابعه - کلمه گرافاق او نینسکنه یقین

کوی دورور ، کول قیلور یمان هجران .

سعدین - هجر سوزینی دیمانک چیقار بو جان
(بولردن آزیغینا بیر افده توروپ احوالغا چونک قور بردقت بیلان
قاراب تورغان زهرا حسن گه قاراپ سوز باشلایدو) :

زهرا - ایکی بر - بریگه بک آمراق .
حسن - سویگو قیلغان بو ایکی سن مشتاق
زهرا - ایکی پاکیزه روح بولوب هم پر
بری عاشق ، بری اونکادلبر
کاشکی بولسا یار ، بولرگه زمان
حسن - بولسه بر آشیانه ایچره مکان
زهرا - حاصل اولسا اولرگه نوشبو مراد
حسن - بزبولا رابردوک نهایتی تولا شاد
(سعدین سوز باشلایدو) کوز تو یار مو گوزل جمال لر یغه ؟
رابعه - دل قانور مو شیرین وصال لر یغه .
سعدین - عنبرین زلف لرین توتار ، وقولوم
وصل لر یگه قانار مو بو کونکلوم
قلیان عادت بی وفالیق نی کویدور املا !

رابعه - دېك خطاليقنى - بزنى من جين يورك بيلان سويگن
موشوكل لوقده بر كوروب كوېگن سيز منكا يار سزوم ولدان
بولوغاي منكا باشقه هيچ بريار ،

سعدين - دلغا سيزدن وفانيك بوي كيلار
رابعه - رابعه چين كونسكل سوزين سوزلر
(حسن بر نرسه نى اشتىكن ديك قولاق سيلپ تورغانده باغدا بر
شرفه بولودو ، حسن سعدين ينيغه كيليب) :
باغده بر شرفه بار ا (سعدين چو چوب حسن گه قارايدو
رابعه بكرك قورقغان حالده)
سعدين - نيمه دور او ؟
حسن - ييلدويم ...

(بر آز قولاق سيلپ تىنكشاپ تورغاندين كين) :
حسن - آدم شرفه سى دور ، غو اولتورغانلر تيز اور نيدن تورشيدو .
رابعه ، سعدين گه قاراپ لطيف غينابر تعظيم قيلپ اوزى
نيك خوش لاشقان ليقينى ييلدورگن دن كين زهرا بيلان
كلگن طرفكه مانكيدو . وبوقولاو (سعدين رولى

ده کی کشی نیک بو وقت دیکی حرکتی روحی هر برکشی که تأثیر
قیلارایق بولوشی کرک (شوآنده (همدم بک ۴۵ - ۵۰ باشلرده ،
ساقی اکرم ۳۰ باشلرده ساقاللیق ، لوکچک کیم لری بیلان) قوللریده
پیچاق ، چوماق بولغان حالدا کیریب کیلادو سعدین بیلان حسن
اوزیگه بهادرلوق توسینی بیریپ قاراپ تورودو . اوکیلیدو .

همدم - نه کشی سن ؟

سعدین - سن نه آدم سن ؟

همدم - خلق باغیدا نیمه ایش قیلیپ یورینسن ؟ نه قیلورسن

کیچه ده بو باغده ؟

سعدین - سن نیمه ایش قیلیسن ! بو چاغده

همدم - من بو بورت خلقی نیک بیکی بولورمن کیچیده هر طرف

باریپ کوریمن .

(سعدین - زانکلیق آرالاش کولوپ قویوب سوز باشلایدو)

ه سنی من بیلیمن تازه اوبدان

سن ظالم بورت ایلی قانین شوراغان

بیلیمن باغده نیمه چون کیلارینک

سن بو باغ نیک گلی غه قصد قیلدیک

يېلىمن قزنى زورلاب آلماقچى

قىزىر ضاسى سىز توى فى قىلداقچى

ياخشى بىل من سنىك رقىيک من

رابعه زلفى نىک أسىرى من

باشىم ايچره اونک کى سوداسى

يوراکېمده وصال تمناسى

(سعدىن قاتىق غىضب لانيب)

نېمه ديسن ؟ ايت ! سوزونک فى ايشتاى

نه قىلورسن قىلغانىک فى گوراي

همدم - هه تىخى سن منىک رقىيم مو

سنىک قصدينک منىک کى يارىم مو

ديب همدم قولېده کى بيحاق فى کوتارکىنچه سعدىن اوستىگه

ناشېلىندو - ساقى موسعدىن که - اکرم حسن که هجوم قىلېشقا

يوکورودو . همدم بيچاقى سعدىن که سالغونچه ، سعدىن اونی

اوروب يىقىپ برقاچمه فى داسايدو . ساقى کىلېب سعدىن که

آسىلداقچى بولغانده حسن اونی همدم اوستىگه يىقىتېب ايتېدو . اکرم

حسن که تا باقی سالی دو . ساقی قویوب سعدین گه اسیلیدو حسن
اگرم نیک قولیدیکی چوماق نی تارتیب آلیب برنی قویوپلا اونی
بیقیتیب ایتیدو . ساقی بیلان سعدین همان بوغوشوب تورمتمده .
همدم قویوب سعدین گه آسلباقچی بولودو . حسن همدم نی اوروب
بیقیتدو . سعدین موساقی نی تکیغه باسادو . شوندین کین سعدین
حسن اولردن بوشونوب چقیب گیتشکه مانکیدو . همدم ، ساقی
اگرم اونی دن توروشوب بولونی قوغلاشقا اومتولوشوب
مانکغانده پرده یاپیلادو .

ایکنجی پرده

برنجی کورونوش

منظره : حویلا ، دهلیزه ، مهمان خانه . حویلا نیک برطرفیده
باغ نیک ایشیکی بولوب یشیل درخت لورکورنوب تورودو . اوی ،
بای برعائله نیک اونی بولوب ، اوی سایمانلری گرب بولودو .
لیکن اویغورلر ، اوزی نیک گهنه وقت لریده ایشلاتمایدیغان

سایمان لرنیک قویولماسلیق کرک . رابعه چونکقور قایغوییلان
اولتورغان حالده پرده ایچیلیدو . رابعه غمکین برکورو نوشده
بولوپ کوزیشینی ارتیب اطراف قاقاراغاندین کین او قوشقاباشلایدو:
(موزیکه - آلمه آنارینک منک مو ؟ - آهنکی غه)

دریغا ایریلور بولدوم اوشول محبوب یاریمدن
محبت دشتیده یورگن غریب دلفکاریمدن
کونکل مشتاق وصالی که یتارکه منده یوق طاقت
کباب بونی کیلورتارتقان بو اوت لوق آه - زاریمدن
آتام برله آنام سالماس قولاق ، قیاغان فغانیمگه
ایسیت کیم بولغومن محروم منی سویگن ننگاریمدن
محبت دشتیده هجران ، منی کویلدوردی کول قیلدی
زیریکتیم بو بخت سز ، قایغو - حسرت روزگاریمدن
گولوم دلدار وصالی سیز سولاشدی هم خزان بولدی
ایسینا آه کیم بولغوم جدا - اول یار - زاریمدن

(رابعه توختاب ایشیک که قولاق سالور ، تاشقیری دن زهرا کیرر)

رابعه - تاپدیلامو ؟ بولدی ایشن قانداغ ؟ بولدی قایللاپ

تور غیلی خیلی جاغ

(زهرا - بانجو غیدن بریاغلیق نی ایلیم یشیشگه باشلاب دیر)

من سحر سعدین قاشی غه باردیم

سنگه بوخط نی ایلادی تقدیم

(رابعه خط نی آلیب او قوغیلی باشلابدو)

هجر او تیده کو یوپ خراب بولغان

عشقینکز دردیده کباب بولغان

باشیده برصنم نیک سوداسی

قلییده بربری تمناسی

خسته دل برغریب خطی بیلنگز

خط گه آزبولسه هم نظر قیلنگز

نگدی مکتوبلری قولومغه کیلیپ

او قودوم شوزمان قولومغه ایلیپ

معلوم اولغاچ اونو نگدیکی مضمون

بونکافارشی فقیر - زارزون

اولادوم ، ایکی میزچقیب قاجالی

توی کونی برطرف یوروپ کیتالی

ایکی آت فی بوکونگه طیارلای
همه لازم نرسه لرنی آلائی

کیچه ده باغ یفیده من کوته ین
اوزلرینی الیب چیقیب کتاین

بو، منیک بو خصوصده کی فکریم
اوزلر یگه آبلادیم تقدیم

یوراکیم دردیلان کو یار ایرکن
قوللریم قایغوبر له تیر اوزکن

اوت ایچیده یازیلدی بو مکتوب
ایلنکیز! مقبول گرایما سذور خوب

عشقنکیز ده همیشه زار - حزین
کترین قلونکیز غریب سعدین

(رابعه خطائی تمام قلیب زهرا گه قاراپ)

ای آچا ا سریم سیزگه دور معلوم
بزی قیلدی فلک بو خیل - محروم

آراغا توشدی بریمان دشمن
او ابرور، همدم سزگه هم روشن

اونونك ايكي خاتونى بارلىقى نى
قىزىنكز نيك غريب زارلىقى نى
آتا آنام نظرگه آلميدىلر
التجاييمغه قولا قو سالميدىلر
سىزنى اوزومگه مهربان بىلامن
ايمدى سىزدن شونى اميد قىلامن
منكاسىز يادوم قولبى سونونك
مرحمت ايلكىنى منكا اوزو تومك
زهرا - من قولومدن كلگىنى نى قىلاى
قىلاى من خدمت هيچ اونى آياماى
يوليكز ده فدا منيك جانيم
بور يىنكيز خدمت اى گوزل خانيم
تاشغىر بدن كلگن تاراق توروق بر آواز بولورنى قورققان
براقىافت گه كلتورودو رابعه نيك آتيسى قادر كىرىدو . بولرگه
غضب نظرى بىلان بر آز قاراپ تورغاندن كىين آچىغى بىلان :
ايزته توى بولودو . اونى سن بلاسن
نرسه طيارلىماى نيمه ايش قىلدىسن

چیق ایوگور ابارا اوزایشکنی قیلش

اوی نی راسلد! کیکیزگیلم نی سیلش

(رابعه، زهرا اوی دن چیقیب کنیشیدو. قادر — اویان —

بویان مینکیپ اوزی ییلان اوزی سوز ایشپ دیر):

رابعه عقل سیز ایرورنادان

توی غه او، کونمیگن ایشله هبان

(زانگلیق کولکی)

ایکی خاتون اونکا بهانه ایش

کونچلیک نی تولایمان کورامیش

ایکی خاتون نیک سن او چونجی می بول

کوندشیک گه سن موکوندش بول

(برآز تورغاندن کین تونی نی راسلدپ قیچقیریدو):

« هوی خوتون ا هوی ... قایده سن قنی سن »

(جواب تاوشی اکلانغاندن کین)

« بونده کیر! نیمه ایش قیلیب یور یسن »

(اورنیدن توردپ تونینی سالغالی باشلر)

ایکنجی پرده

*** ۲ - کورونوش ***

منظره : اوی ، برنجی کورونوشده اوزآرا اولتورو شودیغان
اوی بولغان حالده (بوکورونوشده مهمان لرنی کوتیدیغان اوی
صفیته راست لانغان بولدو . رابعه هم کیننگن بولوپ توبن دیکی
لربلان اولتورغان حالده پرده ایچیلیدو . زهرا ، سلیمه (دوتارچی)
چولپان (تمبورچی) قومری ، اوسول چی ، عنبر ، حوا ، حمیده
(غزلچی) ریحانه ، فاطمه (رابعه نیک آداش لری) همه سی خوش ،
فقط رابعه خفه ، همه سی کولوشوپ اوینوشودو رابعه کولوشدن
تاشقیری .

سلیمه چولپان غه قاراپ .

قولغا دوتارلرینی آلسیلاچو

یاخشی لاپ بر پرده چالسیلاچو

چولپان - سیله موآلسیلا سازلرینی

توزسیلا طنبورنی تارلرینی

(هر ایکی سی سازلرینی آلیب چیلیشقا باشلا بدور . غزلچی

لربلان سلیمه ، چولپان (سازچی لر ، هم برکه اوقوشودو) :

(ساز — هر جا یده خدا پاشا — آهنگی غه)

بولسه بر گل کیم او گن ، شیب چاغده خزان بولموسا
بلبل بیچاره لرد درده بریشان بولموسا

بر محبت بولسایو ، وصل ایله عاشق بولسه شاد

بولسا بر تور موش اولرده ، درد هجران بولموسا

گلشن ایچره قول تو توشوب اوینا ساراحت ییلان

کویمه هجر اوقی برله باغری بریان بولموسا

سویگو بر گوهر ایرور هر کشتی گه بولماس نصیب

کوی دورور جان تی ، میسر وصل جانان بولموسا

زهرارابه نیک کوزیدن آقنان یشیغادقت ییلان قاراب

توروپ چونک بر نفس آلودو ، سازچی لرسازینی توختو توب

قومری غه قاراب : چولیان — قومری خایم قویسلا اویناسیلا

قومری — اوینو یالماین . سلیمه — ناز قیلیلا .

قومری تبسم قیلیب اورنیدن تورودو دوتار چیلینب غزل

اوقولور قومری اوسولغا توشار :

(ساز — جانی آلالا — آهنگی غه)

سویگو دشتیده بلا محنت ده

هجران اوقی نیک دلفکاری من

دردم ألم ده قارانگنو شم ده
فراق اوتی نیک دائم یاری من
یار نیک جمالین کورمای وصالین
جدالیق بیلان هر دم قینالیب
خیال لر سوروپ کونده میک ازلوپ
برگوزل دلبر انتظار ی من
تاپماسدن مراد بولمای کونکلی شاد
قایغو حسرت گه بولوب متبلا
دائم آه اوروپ یولغه تلوروب
محبوب وصلی نیک بی قراری من
کوروب فلک دن همیشه ألم
تاریب هر زمان غم بیله ستم
چیکیب برجفا کورمای بروفا
سویگودشتی نیک خاکساری من
رحم قبل تانکریم جان زاریمغه
من بیچاره گه ایلا ! ترجم
کورای من یارنی قوچای دلدارنی
وصال می لری نیک من نخاری من

قىنار كىشى نى بىكۆ بوفراق

راحت بويلىرى مەندىن كۆب پراق

ھىجران اوتىدە كۆب بۆپ كۆل بولغان

برگوزل يىگىت نىك سويىگن يارى من

سازچىلر غزل نى بوجايىغە ئېلىپ كىلگن دە رابعە يىغلاب آھ

تارتىپ رىحانە نىك قوجايىغە تاشلىيىدۇ . مجلس دە بولغان ايلگريكى

تىنچ لىق و خوشلوق اوزگورودۇ ھەمە نىك دىقى رابعە دە ، او ،

ھەمان ھوش سىز . زھرا كىلىپ رابعە بېشى نى تىزىغا آلىدۇ .

چوليان نىمە بولدى ؟ ھىمدە — بونىمە ايش بو ؟

قورى — تىز بولونك كىتورونك پىالە دە سو .

سلىمە — كۆكوروب قاپتۇ لبارى آستى .

غىبر — چىپىلىپ تو بو قىزغە آلواسى .

حرا — راست جو ما قىزنى جن تو توپ آلمان .

قورى — قىچقىرىش لازم تىزغنا داخان *

چوليان — چرايى سارغارىپ سمان بولدى .

سلىمە — توى كۆنى بو عىجب يمان بولدى .

عنبر — دیورپی نیک ایشی بوآبته .

حوا — پیره اوینا تدوروش کرک تبه .

(فاطمه سوا یایب کیلر)

ریحانه — ماناسو کیلدی سیغیلی یوزیگه

چولپان — کیاسه پاتراق ایدی بو اوزیگه .

زهرا — منکا برسيله ختم سولرینی

فاطمه سونی زهرا غه بریدو .

زهرا سونی رابعه گه چاچتاندن کین رابعه چو چوپ حرکت

(لینیدو)

زهرا — آچبلا وای بلام کوزلرینی

(رابعه بیشینی کورتوروب اطرافقانی سرانجام قاراپ ، یوزیگه

توشوب آلمان ساچینی تووزتوب ایب اولتورودو)

فاطمه — نیمه بولدونک وای جنیم آداشیم .

رابعه — ییلیدیم آغریدی یورک ، باشیم .

قومی — وای خنیم بالدور قرا باسقان مو ؟

چولپان — یانلریغه تومارمو اسقان مو ؟

عبر - قایسی نرسه که زوندی کوزلریگه

خیلی ترس لیکده کلا اوزلریگه

رابعه - بریگیت صورتی کیلیپ بتدی

اونی بونداغ ایلیدی کندی

عبر - چپیلپیتو سزگه ارکک جن

دعا اوقوتوش کرک مونکاتیزدن

(رابعه یغلیغان تاوش آریلاش توبندیکی بیت نی اوقوشقابا

شلایدو) .

(ساز - چککولوک - آهنگی غه)

فراق دشتیده مجنون دیک عجب آواره دورکونکوم

محبت تیغی برله پاره پاره یاره دورکونکوم

یتالمای آرزوغه من جد الیق ایچره قینا لدم

فراق یا چاقلری نیک اوق لریدن یاره دورکونکوم

بولوبمن مبتلا بردرغه ، تاہما دیم دواسینی

دوا ایستاپ بولوپ حیران یمان بیچاره دورکونکوم

یانا اوستونگه قانداغ درد محنت لرتوشار ایرکن

یاریم جان خسته بولدوم آه کیم کوپ زار دورکونکوم

(زاهرا اور نیدن تیزوپ رابعه گه قاراپ)

قوپ بالام آرشینه هوا آلیلی

همه میزباغ لیغه چیقب کرینی

(اوی ده کیلر قوپوپ تاشقیری چیقشقا باشلایدو ... برده

توشودو)

ایکنجی پرده

۳- کورونوش

منظره : اولقیغه اوخشاش . لیکن وقت کیچه بولوب اویگه

قارا چراغ یاندورولغان رابعه صندوق فی ایچپ آلدیراشلیق ییلان

بعضی نرسیلرینی ایلیپ یا غلیبقا اورایدو . (رابعه نیک حرکتی

احتیاط جان و تیز بولوشی-کرك) زهرا تا شقیریدن کیریپ اطرافقا

قاراپ آغاندن کین دیر

تورونگرتیز بولونک کوتر سیزی

سعدین آخون الیب کیتار سیزی

اوقیلیتو - ایکی آت طیار

قاشیده دوستی حسن آخون بار

توشدی قارانگنو بولدی هم خیلی چاغ

رابعه - بولدیمو خالی حویلاوباغ

زهر ا - بولدی خالی یوقتور هیچکیم . رابعه - بولموسون باغ

آر اینا برکیم

زهر ا - هیچ کیشی یوق همه سی توی ده آت انکر مہمان کو توش

جایده (زهر ا ییلان رابعه اوی دن چیقیب کیتار بولور چیقیب

کسکن دن کین قادر تیچغریب کیر یبدو : - رابعه رابعه ا قیریم رانی

اوی گه کیر یب اطرافقا قاراپ حیران بولوپ قالغان حالدا یانا

زهر ا خان - زهر ا خان (زهر ا کیر یبدو)

یعقوب - قینی رانی ؟ زهر ا - هیلی بار ایدی نه گه کندیکی .. ؟

یعقوب - نه که کندی ؟ زهر ا - نه گه کندیکی ... ؟

(ساقی کیر یبدو وهو لوققان حالده دبدو) : قینی ... قینی ..

قینی .. بولماملا

خیلی وقت بولدی بیزکو توپ قالدوق

بولدی براویقو بیزتور وپ قالدوق

(یعقوب دودوقوب خجالت ده) : چی ... چی ... چیسیم اوی
ده یوق بالیمیز

بیزاونی حاضر استیشیب یاتامیز

ساقی — اوی ده یوق (اندیکیب)

یعقوب — اوی ده یوق . ساقی — بو قانداغ ایش ؟

(یعقوب زهرا غه قاراپ) : آخوروش لازم قابده بولسه

تاپیش ا (زهرا تاشقیری چیقپ کیتیدن . یعقوب ساقیغا قاراپ) :

هه سیله ساقی اخون تاشقیری چقیلا

مهمان لرنی آزلا توختاتسیلا

قابده بولسه من اونی تاپا من

کوب هایال بولمای آرقیدن چقیمن

(ساقی چیقپ کیتیدو . یعقوب اوی ایچیده اوزی ییلان اوزی

سوزلشیب ستالی فی سیلاب) : آپلا خوا کبر (۱) نه گه کتکندو . ؟

نه گه قاقچاندو نه گه بو ککن دونیمه ایش بو ؟ نیمیشما قاقچاندو ؟

بو قچیشنی کیم اورگاتکن دو ؟ ...

(۱) ابلاخو اکبر = الله اکبر

(برآز او یلونوپ تو غار ندین کین):

هر قچان زهرا نیک تماشاسی

او ایدی رابعه نیک آشناسی

همه سرین او یینور ایدی

(بر نرسه یاد یغه توشکندیک قیافه ده)

من کابر وقت او ا دیکن ایدی

قزلری توی نی خواهلما یدودیکن

نصیحت قیلسام آنکلیما یدودیکن

بوشاشا زهرانیک اویونی

ینمه چون بوزودو؟ کشی توی نی

قیزی قاپمای اوی گه کیر سونچو؟

(زهرا کیر یدو. یعقوب زهرا غه تاراپ: قینی تاپدینکمو؟

زهرا - یاق تاپا لاما دیم نه گه کتسکینی هیچ بیلا لاما دیم

یعقوب - ینمه گه سن اونی تاپا لمای سن؟ نه گه کتسکن نی

هم بیلا لمای سن؟

بیلیسن سن اونونک همه ایشینی

احق ایلا ماسن ینه کشی نی

زدا —

من او نونك قايسى برايشين بيلامن
نه كه كندى او قيز نپرک تاپامن

يعقوب —

پر طرفده توى بولا واتسه خان كيشگه آنبر او اتسا
نه چليسه بر كشي تولا قل نى ايسه شونچه كوپچولوك توى نى
يور او ساتيز نتاح قيليش چيغيدا نلق كولو شتامدو همه سى ميغيدا

زهرا —

باشده من سزگه بر قيم ايتغان قيز ينكز حالينى بيان قيلغان
قيز ينكز زار زار تو كوپ ياشينى سزگه عرض ايليكن ايدى ايشى نى
سيزا ونونك عرضيگه قولاق سالماى

بالانگيز آهيفا نظر قبلماى

آبروى هم يولغا قابلا دينكيز

قيز ينكز غارحم قيليدنكز

ايكى خاتون غه قيليان كوندش

قيلدينكز توى نى ديگوچى هش فش

کيو اوغلو نکر قولىده کى قامچى
خلق قانىدن تامغوزار تامچى
ماناشونىک وچون او قاققاندى
قان يوتوپ برولونک ده ياققاندى

يعقوب

زادى بوممه سى سنىک اويونونک
بوللارسنىک کى اويالوغونونک
(ديب زهراغا هجوم قىليب زهرانى اورماچى بولدو . زهرا
قاجيدو يعقوب زهرانى قوغلاپ فوتلوشوب يىقىلب توشيدو .
زهرا اوى دن چىقىپ کيتدو . پرده توشيدو) .

* * *

اوجونجى پرده

صحنه اورمانلىق بولوپ بردرخت تويده رابعه ، سعدىن حسن
اولتورغان حالده پرده ايچىلىدو . سعدىن يديغان نرسه لرېنى حاضر
لاب توروپ : آرزئادم ايلپ تاماق يىلى
رابعه — نيمه قىلسه يارنىک مىلى .

(تاماق بيشكە باشيليندو . رابعه بيلان سعدين يرتگيدن تبسم
آريلاش بر — بريگه قاراپ ايليشيدو . حسن بولرگه ذوق لونوب
برآز قاراپ تورغاندن كين توبنديكى محمس نى او قويدو) :

(ساز — كورش قيزى — آهنگى غه)

ربوكون شادمن شادبولغوم كيلور ينكى غنچه لرديك ايجليغوم كيلور

بوچولار آرا سير ، قيلغوم كيلور

قيقيب پرهوا لرده او چقوم كيلور

ايكى دوست كوروشكانده كوركوم كيلور .

سعدين :

نيجه ييل ييزنى كويدوروب بوفراق

بورك باغر يميز كويدوروب اشتياق

قيليب بربريميزنى دايم يراق

قراكونلر يميز بوكون بولدى آق ۱

محبت گلدين ايمدى اوزگوم كيلور .

رابعه —

چيكيب قانچه ييل اوتلوق آه كون وتون

توكوب ايكى كوزدن ياش اورنيغاخون

تو گب تون ، سیچیب بزکه نورینی کون
ایچیلدی قرا بختیمز او شبو کون
اوزون وقت حیات ایمدی تور گوم کیلور
حسن —

ایکی نکز کولوب بولسا نکز کونکلی شاد
محبت باغی ایچره تاپیب مراد
رقیب بولسا آواره ، تاپمای مراد
قیلیب بورس او ، دانما آه داد
شو وقت ده منک عمر سور گوم کیلور
سعدین —

اوزون وقت چیکیب رنج و دردوالم
جد الیقده ایلاپ ایاغ آستی غم
یتیم مراد مقصدیم گه بودم
یانیمده منک نازنین برستم
بو بختیمگه هر لحظه کولگوم کیلور
رابعه —

چیکیب میز جفا وصل یار ایستیشیب
یورومیز اوزون زارزار قاخشاشیب

بوگون آرزو میزغه بیز یتیشیب
سورومیز حیات ایکی میز برلشیپ
بو احوالغا کوپ شکر قیلغوم کیلور
(ساز توختایدو . رابعه بر طرفگه قاراپ بر زسینی کورگن
قیافنده دیدو) :

او کیشی کیم ؟ بو طر فنگه کیلور
سعدین - بر طرف مانکنغو چی بولا وجی دور
(آق سقال هیئت لیک بر کیشی قولیده بر رباب باشیده کلاه ،
قلندر چه کیننگن حالده چیقپ کیلیپ بولریلان کوروشیدو
بولریلان کورشکندن کین قیری بولردن سورار) :
بونده سیزلر نیمه قیلپ یوروسیز
کیلدنکرنه دن ؟ نه لیسه باریسیز ؟

سعدین -

بیز بو چولرلر آرا مسافر بیز
رزقیمیز تارتقان جایغا بارورمیز

قیری -

قانچه کون چیقغینکیزغا ؟
سعدین - ایکی کیچه مانکنغیمیزغا
(قیری بولرگه قاراپ ایتیدو) :

چول ایجیده اگر مسافر سیز
بیزمو بوچول آرا مسافر بیز
شونی اویلانکی من قیری سیزباش
بک تولا ایشایی کیچوردی بوباش
من نصیحت قیلای اونی انکلانک
دلنکرده یاخشی لاب ساقلانک
(دیپ قولیدیکی ربابی نیک تارلرینی توزوپ رباب ییلان
توبن دیکی مربع فی او قوبدو):

چین مسافر بولسانک اوغلوم انگلاغیل
سنگا قیلای نصیحت اونی تینگشاغیل
برقیری من سوزومنی، سن اوبدان ییلسگیل

سوزلرین اوتومسای دلدہ ساقلاغیل
اوغلوم، کیشی دیناده دشمن سیز بولماس

عافل کیشی دشمن دن هیچ آمین بولماس
آقین سو اؤخلار، لیکین دشمن اؤخلاماس

هیچ قچانده دشمن دن آمین اولماغیل
کشی اوچون بوز دوست آز، بر دشمن یمان

بولوب بولماس هیچ چاغده دشمن دن امان

یوقاتیشقا دشمن نی تیریش هر زمان
ممکن قدر سن کیشی گه دشمن بولماغیل

چاقیمیچی لیق ، غیبت دن دایم بول یراق
منافقلیق ، خیانت انک یمان اخلاق

بوزداغ ایشنی قیلغوچیدن حیوان یخشی راق
سن چاقیمیچی ، غیبت چی ، منافق بولماغیل

أو غلوم یخشی بیل ، آتا آنا قدرینی
أونوتمه سن ، اولرنیک قویغان مهرینی

یخشی لیکله یاندورغیل باقغان اجرینی
آتا آنا ناراضی قیلغوچی بولماغیل

هیچ قچانده کوزلیمه کشی گه یمان لیق
ایسته ، دایم کویچولوک « خلققه آسانلیق

قایده کورسانک عاجزنی قیل مهر بانلیق
شفقت سیز ، انصاف سیز کیشی بولماغیل

راست لیق بولسون همیشه سذیک یولداشیک
غیرت ، همت بولسون دایم قردأ شینک

یتیم لرنیک باشین سیلا ، قیل اونیک ایشین
یاغانچی هم قورقاق ، کم همت بولماغیل

ایشانم ، سن کشی گه سینامای توروب
بهارمه کشی گه ، برقیم کوروب
طمع قیلیپ یالینا کشی گه یوروب
کشی کوچیدن فایده آلسام دیگوچی بولماغیل
طمع قیلیپ کشی گه خوشامد قیلما
أوز عزتِ نفسگنی هرگز اونوتما
یاشاش اوچون ، اشلاش دن باشقه یول توتما
تورموش اوچون حرکت قیل هورون بولماغیل
تیچ وقتینگده هرکشی سنگادوست بولور
قینا لغانده دوست ، دشمن اوبدان بیلینور
وفالیق دوست دنیا ده آزر اق تاپیلور
هربرکشی گه دوستوم دیب ، ایشانج قیلماغیل
فایدانگنی دیب کیشی گه یمانلیق قیلما
زیان قیلیب خلق دلینی هرگز آغریتما
کیشی حقیگه هیچ چاغدا قرا سیناما
شخصیت چی ، آبروی پرست بولماغیل
اولوغلرگه سن ایلا ، همیشه حرمت
عاجز لرگه هر وقت ده قیلغیل شفقت

أمانت گه هیچ قچان قیلدا خیانت
وعدہ قیلسانک وفا قیلدای قاماغیل

برقیری من آخیر لاشقان حیاتیتم
منیک سنگا قیلادیغان شو ، نصیحتیم
کاتته لردن ایشیتکن چین سوزنی ایتیم
بونصیحت فی ای اوغلوم ، اوبدان انگلاغیل

(قیری بونصیحتی فی تمام قیلغاندین کیین بولریملان خوشلوشوب
درخت لیقلر آریسیغا کیریپ کیتی و . حسن قیری یوقالغاندین کیین)
کیم ایکن بو؟ بوخیل نصیحت قیلغان یخشی سوزلرنی تحفه لر قیلغان
سعدین —

کیمکه بولسا براولوغ کشی دور
بونصیحت اولوغ کشی ایشی دور
بونده پیر آز غینا آرام آلیلی
بریمیز اوخلامالی قاراپ تورالی
احتمال دشمن بزگه قصد آیلار
تیخی ، حاضر قیری بونی دیدیلر

حسن — ۵۵ سیله اوخلا نگلا من تورای ساقلاپ .

سعدین — سیزیاتپ اوخلانک من تورای قابلاپ .

حسن — يوق ياتيك ، او خلانك من قاراپ تورامن .

سيز اويغانغانده من باريب ياتامن .

سعدين رابعه او خجلاشقه باشلايدو .

حسن قوليدىكى چوماق قايلونوپ درخت توييده اطراف
قاراپ اولنورودو وموگو دشكه باشلايدوهم او خلاب قاليدو ،
اوزاق دن آت توواقي نيك اونى انگلونودو ، آت يقين كيلپ
توختايدو ودرخت ليق اراسيدن .

نيزه چوماق بيلان قورال لانغان حانده همدم بيلان ساقى
كورونودو ايكي سى نهايى آوايلاپ درخت لر آراسيدن اومولوشوب
اوخلاغان لر قيشى غه كيليشگه باشلايدو . ساقى اوشتوم توت لابرني
يوتولوب سالغان ليقدن حسن اويغونوپ كيتيدو . رابعه سعدين
هم اويغونوپ يوگوروشوب قوپردو . همدم بلان ساقى موبولرگه
هجوم قيليپ تاشيلنيدو . سعدين همدم نيك اوزيكه سالماساقچى بولغان
نيزه سيني تارتيب ايليپ كالتاك اورنيدو همدم نى اورماقچى بولودو
وكالتاك همدم گه تگمى اوزى چوگولوب كيتيدو ايكي سى موشلا
شغبلى باشلايدو .

سعدين همدم نى بيقيتيب بلغى بيلان قوليني باغلايدو .

حسن موساقى بيلان موشلوشوب نومود اقايشيب آخرده ساقى

نی ییقتیب آستیغا باسیدو .

سعدین — باغلیتکز ! باغلیتکز ! اوایت نی

حسن — نرسه یوق ... سعدین پیشتیکیز بلباغ نی

(حسن بلبغی بیلان باغلاپ بوایکی سی نی درخت گه آسیدو)

حسن — توختو ماسدن اولتور الی بونی

برچو قورلوق آرا کوما بلی بونی

همدم — وای جان ! ... آه ... بر قوشوق قینمنی تیلای

قیلغیمغه توبه لر آیلائی

سعدین — سن بیلامسن ؟ نه لرنی قلدنک سن

بیزنی قانداغ بلاغه سالدینک سن

یاخشی کورمایمن قان توکوشنی اوزام

بولموسا اولتورا رایدیم همدم

بیل منی یاردن آریما قچی ایدنک

اوچ خاتون الپ یاشاما قچی ایدنک

بیز ایدنک سویگودردی بیلان مس

سنیک فکرینک ایدی او یون وهوس

عاقبت بیز باش ایلپ قاجتوق

سنی بوجایده ییقتیب توتدوق

حسن — یوق یاتیک ، او خلانک من قاراپ تورامن .

سین او یغانغانده من باریب یاتامن .

سعدین رابعه او خلاشقه باشلایدو .

حسن قولیدیکی چوماق قابولونوپ درخت تویده اطراف
قاراپ اولورودو وموگو دشکه باشلایدوم او خلپ قالدو ،
اوزاق دن آت تووای نیک اونی انگلونودو ، آت یقین کیلیپ
توختایدو ودرخت لبق اراسیدن .

نیزه چوماق بیلان قورال لانغان حانده همدم بیلان ساقی
کورونودو ایکی سی نهایتی آویلاپ درخت لر آراسیدن اومولوشوب
اوخلاغان لر قیشی غه کیلیشگه باشلایدو . ساقی اوشتوم توت لابرئی
یوتولوب سالغان لیقندن حسن اویغونوپ کیتیدو . رابعه سعدین
هم اویغونوپ یوگوروشوب قوپردو . همدم بلان ساقی مریولرگه
هجوم قیلیپ تاشیلیدو . سعدین همدم نیک اوزیکه سالماقچی بولغان
نیزه سینی تارتیب ایلیپ کالتاک اورنیده همدم نی اورماقچی بولودو
وکالتاک همدم گه تگمای اوزی چوگولوپ کیتیدو ایکی سی موشلا
شغیلی باشلایدو .

سعدین همدم فی بیقیقتب بلغی بیلان قولینی باغلایدو .

حسن موساقی بیلان موشلوشوب پومود اقایشیب آخرده ساقی

نی ییقتیب آستیغا باسیدو .

سعدین — باغلینکز ! باغلینکز ! اوایت نی

حسن — نرسه یوق ... سعدین پیشنکیز بلباغ نی

(حسن بلبغی بیلان باغلاپ بوا یکی سی نی درخت گه آسیدو)

حسن — توختو ماسدن اولتور الی بونی

برچو قورلوق آرا کومابلی بونی

همدم — وای جان ! ... آه ... بر قوشوق قینمنی تیلائی

قیلغنیمغه توبه لر آیلائی

سعدین — سن بیلامسن ؟ نه لرنی قلدنک سن

بیزنی قانداغ بلاغه سالدینک سن

یاخشئی کورمایمن قان توکوشنی اوزام

بولموسا اولتورا رایدیم همدم

بیل منی یاردن آیرما قچی ایدنک

اوچ خاتون الپ پاشاما قچی ایدنک

بیز ایدوک سویگودردی بیلان مس

سنیک فکرینک ایدی اویون وهوس

عاقبت بیز باش ایلپ قاجتوق

سنی بوجایده ییقتب توتدوق

(سەدین ھمراھ لریغە قاراپ)

بیزو جایدن تیزیوروب کتیبلی کوزلیسگن جایمزغە تیزیبتیلی
(دیپ بولریولغە توشیدووویو قولوپ کیتیدو برآزوتسکن دین
کین یانا آت نک تاووشی کیلیپ توخاپ بولر بار جایغا اکرم یتپ
کیلیپ بولرنی کوروپ قورقوپ بر قدم آرقیغا قاچیدو) .

ھمدم — کیل ! بویان کیل ! بیزنی قوتقا زغیل

بزی تیزرک سن یشیب آغیل .

اکرم — کیم بوخیلدا باغلیدی سزنی

ساقی — ھیلیقیلا باغلیدی بزی

اکرم — بولسا تورغان اولریانا ماراپ

منی مو اولرقویمو سنون باغلاپ

ھمدم —

خیلی وقت اوتدی کتیبلی دشمن

تیز کیلیب یشیب آل قینالیم من

(اکرم تورت طرفقا قاراپ قورقا — قورقا بولرنیک قولینی

یشکالی تورغانده بردرخت آزغینا قیمیر لایدو . اکرم وای جان
دپ قاچیدو .

ھمدم — وای نیگه سن عجب یمان قورققاق .

اکرم — یمان ایس مووای بیگیم باغلاق
(قایتیب کیلیب بولرنی قوتولدورو)

ساقی —

بولانی توتماق درحقیقت تس
اوچو میزنیك موکوچیمیز یتمس

همدم —

بیزبو جایدن اویگه قایتایی
باشقا یول برله اونی توتایی
(همدم بیلان ساقی آقساق لینیب یولغا توشودو . پرده پیلایدو) .

تورتینجی برده

۱ - کورونوش

منظره : کاشغردیکی حضرت آفاق مازاری نیک کورونوشی
بولوپ پشتاق لروگنبدنیک دروازه لری کورونودو . وقت ،
قیش وقتی وکیچه بولوپ ، مازارا یچیره شمع ینیب تورغان حالده
پرده ایچیلیدو .

سعدین ساچلری اوسوب هوزه سیگه توشکن کیملیری یرتوت

باش آياغی يالانك مجنون لرچه تاثير ليك برقيافت ده مازارنك
ايچيگه كيريب كيلىدو . غم ليك تاثير ليك برآهنك ده توبن ده
گچه سوزلشكه باشلايدو .

(ساز - پولات نه بزم - آهنگی ده)

ايزيلگن برغريب بيچاره دورمن
عجب دشتيده آواره دورمن
گوزل يارغشقيده من زارحيران
نچه ييل يغلاديم ياش اورنیده قان
خزان بولدی يگيت ليك نوهاريم
ميسر بولمیدی وصل نگاريم
توتوب بيزلرنی قاچقان يريميزدن
رقيب لرآيریدی بربر يميردن
بيزايکی ميزگه سن سالغان محبت
غريب بيچاره گه سن ايلارحمت
همه مشكل خدایا سنگا آسان
بولوبمن سويگو ايچره زار، حيران
ظلم ييلان جد اقبيلندی ياريم
توگادی طاقتم صبريم قراريم

وصالی سیز نیمه ایلائی بوجان نی
جمالی سیز نیمه قیلائی بوتن نی
جد الیققا چید المایمن من ایمدی
بودرد ایچره بورالمایمن من ایمدی

وصالی سیز حیاتیمدن زیر یکنیم
سنیک سیز رابعه ! جاندن زیر یکنیم
بولای من رابعه یادیده قربان
آرام آلسون چیقیب خسته غریب جان
قایان سن آه ... ای سویگن نگاریم
قینی سن ای پری ... رابعه ... یاریم ...
(هوش سیز لینیب یقیلایدو پرده توشودو)

تورتینجی پرده

۲ - کورونوش

صحنه اولقی غه اوخشاش ، وقت کون چبقاروقتی بولوپ جماعت
لرنیک نماز بامداد اوقوپ چیققان وقتی نی کورسوتوش کرک .
سعدین برچت ده اولوک یاتقان بولیدو . خلق سعدین اطرافیغه
توپلونودو .

مؤذن -

بارمیدیکی بونونک آتا آناسی بوندا قاپتو ولوب بوکون کیچه سی
(شو حالده تاشقیریدن حسن کیریب کیلیدو . سعدین اوسنیگه
اوزینی تاشلاپ یغلاغان حالده او قویدو :) .

(ساز - سافریق پردیسی - آهنسگی ده)

آه جفاتارتیب فلکدن کوپ جفاچککن یگیت
کورما بین راحت یوزینی دردبلان اولگن یگیت
کوزاچیب دنیاغا ، تارتمای هجر دردیدن بولک
سویگودردی برله آواره ، یتیم اولگن یگیت
نی بولوردی ؟ سن ایریشسانک وصل دلدار نیکغه وای
آه ایسیت غم قاینامیدا بینوا اولگن یگیت

امام -

صبر ایلانک ایلانکز صبری
بو همه سی خدانیک تقدیری

نیمنکز بو ، سیز بونیک کیمی سیز ؟

سیز بو اولگوچی نیک نیمه سی سیز ؟

حسن -

دوستی ایدیم بویگیت نیک من
بیله اوسکن ایدیم اونیک ایله من

امام -

بویگیت بولغان نیمیشقا آواره
نیمه چون بونداغ بولدی بیچاره

حسن -

بویگیت اصلی فیض آباددن
آنی بونونک ایدی ملا سعدین
سوزاوزون ، قیسه‌اسی یگیت عاشق
یارقراقیده کویدی ، بو عاشق
توکوبان هجر آرا یاش اورنیغا خون
عاقبت بولدی بوصفت مجنون
دوست ایدیم من غریب زاراونگا
اونی آسراش وظیفه ایردی منگا
تونوگون من او خلوغان چاغدا
بولغان ایکن بوزار ، ناپیدا

آخترورب یوگوروب یورگان ایډیم
اونی ایستاپ بوجای غه کلگن ایډیم
بویگیت نی بوخیل اولوک کوردوم
ایر یلیب دوست دن من غریب بولدوم

(سوزلاش وقتیده خلقلر کوزیشی قیلیشیدو)

امام -

بویگیت ایرکن سویگو قربانی
یار عشقیده یوقولوب جانی
خیر امدی ... بیز نیمه قیلامیز
دفن ایلاش ایشین نیمه قیلامیز

حسن -

بویگیت نی یز ایلیب کتامیز
فیض آباد توپراقیده دفن ایتامیز
بار اوچایده اونیک کی دلداری
جانینی قربان ایلیگن یاری
فیض آبادقا ایلیب بارپ کومایز
باریغه حالینی خبر قیلامیز

دوستى ايرديم بونيك تيريك چيغیده

قيلاین دوست لوق اولوك چيغیده

(دیدو . بايغینی يیشیب سعدین نيك یوزیگه یاپس دو پرده

توشیدو)

بشنبی پرده

صحنه توزلوشی یمان یار اوستانکی نیک بوی بولوب ، وقت
قیش فصلی بولودور . اوستانک بوی درخت لبق بولوب رابعه ،
زهرا و ۹۰ - ۱۰ یاشلرده بولغان برقیز (رابعه نیک سنکلیسی)
درخت لبقدن چیقپ کیلیدو . (رابعه نیک حالی ، کیمی ، روحی
اولتی کورونوش لرگه قاریغانده ناچار بولوشی کسک) بولر
سوغاچقمان بولوب بردن قاپاتی کوترگن حالده تونکغانلیقدن
قولینی تیز - تیز هوداپ استینیدو دریا بویغا کیلیپ اولتور
غاندین کین رابعه سورایدو) :

آه . . . عجب موبک یمان بولدی

اوچوری یوق تازامو یوقالدی

سیز حسن اوییگه بیریب ایدینکز

اونوتوپمن نیمه - دیکن ایدنکز

زهره - حسن آخون بوق ایکن اوی ده
رابعة - کندیمو یادوستی نیک کیده

آچابوکون جینیم جیزیلدایدو
یوروگوم آسقیپ تپلدایدو

سعدین احوالی نیمه بولدیکنی ؟
قینلیپ قایسی چولده یوردیکن ...

(دیب تونبیدیکی غزلنی اوقوبدو) :

(موزیکه - آنارخان - آهنگیده)

یمان یاردیکی ابقین سو ، سنگا دئی عرض ، حالیمنی
نچه کوندورکورالمیدیم سویوماوک یار - زاریمنی
دیلیم قانلیق ، تیلیم آهلیق ، کوزوم یاشلیق ، اوزوم عاجز
خزان قیلدی فراق شمالی ، ینکی بولغان بهاریمنی
توگاپ طاقت ، پوتوپ قوت ، کیتیپ صبر ، قالمیدی احوال
چیدالمایمین ، تورالمایمین ، یوقاتدیم اختیاریمنی

قایان نور ؟ اول غریب یاریم نیمیشقایوق درک اوندن
تیارمن مو ؟ قانارمن مو ؟ کورارمن مو اویاریمنی
اوزاقدین برکیشی چقیپ کیلیدو . زهرا اوکشی گه دقت
بیله قاراب) :

حسن آخون ایماسمو اوکشی
رابعه - شو ، عجب موتوبن نوشو پدوریشی

زهرا - سعدین آخون فی آختوروب کتکن
هر قچیان بر خیر ایلیپ کلنگن

(حسن یتیب کیلیپ بولربلان سلام قیلشیدو . پات - پات
رابعه گه قاراب قویودو) :

رابعه - نچه کون دور تاپالمادوق سزنی
قویدینکز تشویش غم لیسکه بزنی

قایدہ قالدی اول غریب مسکین
عاشقیم ، معشو قوم اول غریب سعدین

حسن — بارغان ایردیم شهر کاشغرغه

زهره — نیمه اوچون باردینکز اویرگه

حسن — آختوروپ اول بیچاره مسکین نی

چین محبت چی زار سعدین نی

رابعه — نه ده قالدی یاردلداریم

انتظار لقیده کویدی بوجانیم

(حسن سوزسین بو قولداپ ییغلاپ کیتیدو و دیددو :)

او اولوک ، او عشق قربانی

یوق اونیک حاضر تئیده جانی

(رابعه رنگی اوچردو ، کوزلری نورسین لینیبدو . حسن —

حرکت سیز قییب قالبدو . حسن بیغی آریلاش توبندیکی بیت

لرنی او قویبدو :)

(ساز — آه دیمین خدادیمین — آهنگیده)

باریپ من حضرت آفاق غا اونو تماس غم لرنی گوردوم

نمازبامداد اوقوپ چقیقان امام قوم لرنی کوردوم
اولر بر جایغا توپلانغان ایکن کوزدن توکوپ یاشر
باریپ منمو قاراپ اوجایده یاتقان موردینی کوردوم
یقین باردی چیزیلدادی جینیم تیرپ یورک باغرم
اوزن ییل ییلته اوسکن دوست، جان سیز تنینی کوردوم
یقیلدیم، آه اوردوم، ییغلیدیم من حضرت آفاق
غریب بیچاره سعدین نی محبت قربانی کوروم
(حسن بوجایغا کلگن ده رابعه آه اوروپ اوزینی یرگه
اوروشقا باشلاینو. زهر ابلان حسن توتوپ آلیدو. رابعه
حسرت لیک برتاوش بیلان توبندیکی بیت لرنی اوقویدو:

(ساز - برنجی آنارخان - آهنگی غه)

آه ایسیتا آه ایسیت ... اولمش وفاداریم دریغ
حضرت آفاقده جان برمیش غریب یاریم دریغ
جان بیراروقننگده کیم یولگن دو باشکنی سنک ؟
کیم تیمیتقاندو ؟ سونی، آغزینک غه دلداریم دریغ
کیم سنیک یاننگده بولغای ؟ چیققان ده پاک روحیک سنیک
آه کیم بولدونک عجب، ای ! عاشق زاریم دریغ

سن بولوب سن ای عزیز دلدار محبت قربانی
من تیریک لیکنی تیلار دیم سن اوچون یاریم دریغ
لازم ایرمس امدی منگار بوتیریگیلیک ، جان وتن
کتکن بولسا بوجهان دن یاروفاداریم دریغ
الوداع ای آسمان یر ! الوداع ای سوا وموز
الوداع ای زهرا آچا ؟ فراریم آه دریغ
الوداع بیچاره سنگلیم ، سن برله منگا الوداع
(سنگلی سینی محکم فوچا قلاب ایلیپ)

آیریلیپ قالدیک آفانکدن آه ایسیتا آه دریغ
الوداع ای یاردوستی حسن آخون ! الوداع
قایده سن ؟ دوستوم ای سعدین . . . وفاداریم دریغ
سازتوختایدو . رابعه اوستانک طرفگه مانگادو . زهر ایلان

حسن توتوب ایلشقا اومتولسه هم توتوب آلامای قالیدو . رابعه
یشی ده کی توماقی فی تاشلاب اییب اوزین یمان یاراو ستانکی
نیک موزلوق سویگه تاشلایدو . ویوقولودو . زهرا بیلان حسن
وای ... دیپ اویان بویان یوگوروب قالیدو . (پرده توشودو .)

تمام

ياش يازغۇچى لىمىزدىن

عيدالعزيز عىيدى نىك بواثرگە

تقديم اتمىش تفرىظى

اى يورت! يانا يىزتورك يازغۇچى سى دورانىنى كوردوك
گلزاراوبى ايچره چىچىك هم رىحانىنى كوردوك
گل لرايچىده باغقا ياراشقان غنچه سىنى كوردوك
نه اولوپ شانلى بو دوران كوزده، كونسكل روحىنى كوردوك
يش يوزىل اوتوپ فرهاد ايزىدن سعدينى كوردوك
سعدىن باغىده ايلگه يازىلغان نامه نى كوردوك
هر مصرعى برچولپان بوجلوه آرا، زهراسىنى كوردوك
تصوير فصاحت بايده مجنون لىلاسىنى كوردوك

مضمونی قرار منزلیدن نور اقبالی کوردوک
ملت گه نجات دوریگه مناور جریاننی کوردوک
توصیف گه ضعیف چونکه «عیدی» مراقینی کوردوک
بوجام «ضیائی» ده محبت معراجینی کوردوک

پتدی .

* عرض *

(برخاتون نيك ختن حاكمی غه توتقان منظوم عرضی
يازوچی سی مشهور شاعر ملا نیاز آخر نوم)

ایشیک که کیلیپ دور قبری پبرزن
بودادیم غه یتکیل امیرزاده سن
اوزوم بیوه ، عاجز ، هم اریوق منگا
کیلیپ دادخواه لیق قیلیپ من سبگا
گسل ای پادشاهیم ، بودادیم غه یت
عجب کرده دورمن بو حالیم غه یت
خدا حرمتی سن بو عرضیم نی سور
فلاکت گه ترشکن بو حالیم نی کور !

همه عرش کرسی بحق فلک

یتیم ، بیوه ، حالینی سورمق کرک

قیری دیپ منی قویندی آلدی جوان

گدای لیق قیلور من تیلاپ آش و نان

دادام یوق ، آنام یوق یتیم من خوتون

بمککه اشیم یوق قالارغه اوتون

باروغه یریم یوق قاتیپ دورباشیم

که در یاسوی دیک آقپ دور باشیم

اغیر بوی ایدیم قورساقیم ده بالام

سوتوم یوق ینه هم ساغارغا کلام

بوآدم گه تککن ده مین یاش ایدیم

عجایب چرایلیق قلم قاش ایدیم

آبدی امچکیم توم ، قیزیل آلمه دیک

ایزیپ تاشلادی هم قیلیپ خاله دیک

لم لعل ینکلنج قلم قاش ایدیم
جوان جوره لرگه فقیر باش ایدیم

که ییلمای بواسکی گدای غه تیگیب
خوتون قیلدی قاتلاپ بلیم نی ایگب

یگر می ایکی ییل بولوب اویده ییز
تایب بش بلا اوچ اوغول ایکی قیز

زمان دن یتیب دورقیر یلیق منگا
بو حالت ده من ارزیماپ من انگا

دیدى: ای قیری! بوسقالیم غه باق
سقالیم قرادور باشیک بولدی آق،

تیشیک هم توشو پدور بولوب سن قیری
خوشوم بوق چقیب کت کوزوم دن نری

قیلیب ظلم مونداغ چیقاردی اوروپ
الیپ بیراوچوم نی تخ لاپ سوروپ

سالیب ایش غه قیلغان منی مازکی
چقاردی سویوپ بنه پیازکی

عقیده قیلیب ایشلادیم روزوشپ
کیچه یغلادیم رزق حق دن تیلاپ

که قیش یازایشلاب قاپاردی قولوم.
بیکارغه کیتارمو؟ بوتاقان پولوم

اولوغ حاکم و پادشاهیم غه داد
عدالت قیلیب ایلا، کونگولوم نی شاد

ایقیب عدل له، عرض حالیم نی سور!
قیلیب کتھاسون ظلم، عاجز غه زور.

شاعر حقنده : بو عریضه نی ، برخاتون ، ختن حاکمی غه
توتوپ دادخراه قیلغان ایقندن بومنظومه اوخاتون نیک اسمیده
بولیسامو انیک ده کی ، وزن شعریه ، عبارت یوروتولوش
وفصاحت، مشهور شاعر ملانیبا زاخونوم نیک باشقاشعر لر یگه تمامیله

اوخشاغان اوچون خلق بردن، بوقصیده نی اوزات نیک دیب
تونو میشدور و اوچ عصردن آرتوق اوزون زمان گوهر اورنیده
کونسل صندوق لریده ساقلاب کلیدشدور.

ملانیاز آخونوم، ختن «چیرا» شهری غسه قاراشلیق
چاقار تاغلیق ایکن لیک اوزی نیک.

«انا ملکوم ختن چاقار تاغی تورت امام لر محبی من داغی»

«قاری صابر کیچیک اوغلی میش من

ضعیف و ناتوان توغولمیش من

باشیم آلی یته گه یتیمیش

نی وفادنیادن آتام کتمیش»

باشلیقلی منظومه سیدن معلوم دور شاعر، شرقی تورکستان ده
«سعیدیّه» دولتی دوریده ۱۰۵۰ میل لریده اوتکن چامالایمیز.

«تورت امام ذبیح الله، ویوسف قادر بوغراخان لر حقیده
کی منظوم تاریخ کتابی و ابو مسلم خراسانی واقعه سی نی» اسماعیل

حاکم ، آرزوسی اوزره صاف تورکستانچه یازمیش ، بوا یکی مشهور
اثری نیک قول بیتمه نسخه لری خلق قولیده تاپیلورایدی .

شاعر نیک باشقه اثر لر یگه قاراغانده بیک کیچیک و ناچیز سانالادورغان
« بو منظومه » (ایشککه کیلیپ دور . . .) سیدن اوکشی نیک نه
قدر اوتکور برادیب ایکن لیسکی ، ظلم غه بک قارشلی لیتی مجتمع نی
توزوتوش خلق نی توغری لیتی احسان ، وفا و وجدان غه جیرلاشده
قایداغ ریاسیز ، فکر صرف ایتوچی بر مصلح لیک ییلینادور .

مونده منظومه نی درج اتمک بله برنجی بو اثرنی کیله جگکه
ساقلاماق اوچون تیریشقان بولساق ایکنجی دن بویوک شاعریمیزی
ایسلاماق و ایسلاماق بورجمیز نیک بر قیسمنی اوتاماک ایسادوک .

م . ا . اسلامی

مظلوم لر آھی * «خمس»

(قراقاش لیق «دلبر دورغه» نیک الوان یاساق اغیرلقیدن
شکایت قیلیب ختن حاکم بک لکیسگه توتقان منظوم عریضه سی)

دادا تیب کیلدی بودلبر اوشبو ساعتده بیگیم

سور بوقل عرضینی سن شبو حالتده بگیم

بیزایدی اولتوروغوم کهنه کی حالتده بگیم

کیلدی ایشکینسکسگه بوقل اوشبو خجالتده بگیم

«کیرگن الوانغه اوزوم بورناق ساعتده بگیم!

بیک لریم کیاسه تورارمن الدیده من قول باغلاب

ایتمان یخشی فلو قوی یاغینی کوب داغلاب

هم نماکوسالان ییک که مزاجین چاغلاب
سیخ کبابینی قیلار دیم کیلشینی چاغلاب

• بل لریم والدیک ایگیلدی بوخوشامتده ، ییگیم ! •

باشلیقیمده تولاقابل ییگیت ایردیم زیبا
قوتیم بارچاغیده من تاپپ ایردیم دنیا

پول توکاپ ایردی کشی کوزیگه ایلماس حالا
دولتیم باریده من یخشی آتاتغان دانا

• اول زمان ده یورار ایردیم من فراغنده ییگیم ! •

خوش اولوغ دولت ایکن آدمیگه بوباشلیق
باشلیقیمده الور ایردیم دوبه لاب من آشلیق

همه یرنی قیلور ایردیم کوزگه زغیر وماشلیق
بعضی یرآرته قوناق بعضی سی یدنام تاشلیق

• ییغار ایردیم ییمه لیک اوشبو صورتده ییگیم ! •

اول محله يوق ایدی منگا آل نیک توانی
اوقاتیم ایلگری کلکچ یخشی قیلغان قوانی (۱)

ایشیک آلدیده کوراردیم نچه قوی وکلانی
ایچیشیم چای بله قایماق یرایدیم قاتلامانی
◦ ایمیدی یوق زاغرا منکا اوشبو حالنده بیکیم ! ◦

قیریدیم نچه محل بولدی کوچوم دن قالغان
چونک لاغا خدمت ایتمک قانچه دعاسن آلمان

کیلسه مهمان اویو میزگه اولتوروب من فافلان
نانیمیز یوق ییکالی یالادوق بیز تالقان

◦ بولدی قاتلیق کونیمیز ارشبو صورتده بیکیم ! ◦

بل لریم بولدی دو تا یول مانسکا دورمن اینکیشیب
اوره تورمق نی خیال قاسام کونسل ده کنکیشیب

(۱) قانوا = اوی — حویله عبادت دیمک .

ناکمان تورسام اوره سایه غه اوخشه لنگیشیب

پوتلاشیپ یرگه یقیلسام یاتادورمن غشکیشیب

• نخى الوان برامن موشو برحانده بیکم ! •

اوی سرانجامیم ایرورایکی سبت برخافانیم

عیدده کیملک لیک اوچون کهنه یاماغلیق چاپانیم

تکمیدی نچه محل بولدی اوتوک گه تاپانیم

یالانک گابلاغ یوروبان آنچه یاریلدی تاپانیم

• عمریمیز پوتدی شوینکلیغ بوفلا کتده بکم ! •

اونباشیغ بوزباشیمیز الوان الپ تنایدو

پول برینک دیدوتوروب آلفوچه لیک قوبمایدور

دورغه لر بعضی کیلیپ قاهچی بیله اونکلایدو

یالباریب عهفودیسام قول لریمنی باغلایدو

• من توغولغان غه پشیمان هم ندامتده بیکم ! •

آله پارچه یریمیز بار تیر ییالمای بینام
بش ایتزچه اویومیز بار اولتورالمای اوی کم

ارتیکن ناشته ده نان یوق یئی دیکنده سونی کم
لاجرم بولسه اگر نان یوزی کویوک اول خام

◦ قاتدی تنک لیکده باشیم اوشبو فلاکنده بیکیم ! ◦

قالمیدی من ده ایشاک آت کلا قوی ایچکو اولاغ
توگمه مونجاق کوچیمیز ده توگودی هم ساچیباغ

میوه میز قالدی درخت لر قورودی باغ آراغ
کتدی الوان غه تمام قالمادی بزرده فراغ

◦ یخشی وصفیک نی قیلالمین بو عبارتده بیکیم ◦

اویومیزده کوچی مزنیك خوش موچرا یلیق اپی بار
توشیده کونکلاکی یوق ایکی قوموشچه یئی بار

انی نوروز غیچه یومغاق اتیامن دیپ گپی بار
هیچ نیمانک قالمیدی دیپ تیکی شورلوق گپی بار

◦ ایمدی سندن چقمان دیپ بو سیاستده بیکیم ! ◦

ایل بو حالیم نی کوروب ایشقه موهم آلمانغودیک
کونده برزاغر ایرب کارغه هم سالماغودیک

بولی یوق نیک بوجهانده رونقی هم قالماغودیک
قاجسه دولت کشی دن آبروسی قالماغودیک

• طلب اتیدیم کیچه لرده کوب مومزارتده بیکیم ! •

کیکالی یازکونی بوق دوریاراشابر کونکلاک
کیسه الوان خبری بکو پولانک لایدویورک

بله بارقام تولادور باقادی بیزگه بوفلک
رحم شفقت اتیشیک دورسنگا بزدن بوتیلاک

• کتسکو دیکمیز بوجهانن بوفلاکتده بیکیم ! •

برقیزیم باراوقیزیم نیک الدیده بش دور بالاسی
بله لربولدی یتیم اولدی اولرنیک اتاسی

بله لرعهده سیدن چقیادی آنیک اناسی
بچیکی ناتنی ییالمای کارقیلامای اکاسی

• نبره لربولدی فراموش بوهلاکتده بیکیم ! •

كهنه تاملیق اویمیز سالغالی یوق بزگه پالاس
همه الوان غه کتیب زیلچه گیلیم پوتدی خلاص

نازنین قیزواوغوللر بولدی قشاق هم افلاس
گوله قاقینی تالایپ قندکپی نقله گلاس

• تنکری گه شکر قیلامیز بو حلاوتده بیکیم ! •

بوره یوق سالغالی شال پالانی نی سالدوق
زیلچه اورنیغه چاپان نیک کهنه مازینی سالدوق

تیوه نیک جزلکیدن اویکه دیبسكر سالدوق
یا پقالی بوتقانیمیز یوق بعضی یالانسکاج یاتدوق

• بونیک اجرینی کورارمیز تانکلا قیامتده بیکیم ! •

خاتونوم دیدوگدای پول توگردی انسکلیک که
بوملامت که تورا المای قاچا من تنک لیککه

قیلدی عرضینی بیان قراقاش بك ایكسه
دادحالمینی توکوب منکباشی هم بك ایكسه

◊ رحم قیلغایمو بوقل غه کوب مدالت ده بیکیم ! ◊

بودوان بك لاقویارپشه غه فیل نیک یوکینی
کوتار الام دو؟ بیکیم ! پشه او فیل نیک توکینی

هم تاپیلغایمو؟ اولوم آه... خدایم اوکونی
هیچ علاج تاپمادی دلبر، عرض قیلمای یوکونی

◊ بوسبب یغلاماقیم غه شبوفرصتده بیکیم ! ◊

ایکی یوزباشی آله اونباشی ینه هم میکباشیمیز
برمیدی منکا امان قاتی بودمده باشیمیز

کندی دولت باشیمیزدن کویدی ایچ وتاشیمیز
تون وکون آقی بولوب قان کوزیمزدن باشیمیز

◊ هیچ وقت اوتمادی عمروم برحلاوتده بیکیم ! ◊

اوی سراجان ایچیدن ایکی کنمن برپالتی
انی هم یوزباشیلر پولغه حساب لاب آلدی

نه قران قالدی نه دانسکان بونی اونباشی آلدی
قیریدوق پول توکودی بزنی بوالوان چالدی

* سندن امیدمنکارجم وشفقت دورای بکیم ! *

بومنظومه حقنده براییکی ایضاح : بوتیرمه عریضه یاقیملیق ،
تسکلف سیز عبارتلیله خلق ادبیاتیدن قیمتلیک بزاورناک دور .
وموتدن برعصر ایلسکیری یازیلغانلیقی اوچون قدرلیک براری
اتامیراٹمیز دور ، سوکیلی ایلمیز تورکستان نیک باشیدن کچکن
اغیر بردورنی تصویراتکن لیکی بیله تاریخی حیثیت گه ده ایکه
دور . بومنظومه عادت ده شعرلرده کوب بولادورغان مبالغه لردن
خالی دور اونیک تمامیله برحقیقت صداسی ایکن لیکنی بیلهک
اوچون کوچارلیق « ملا موسی آخونوم » سایرایی نیک « تاریخ
امنیه » کتابی نیک ۳۴ نجی صفحه سیدن باشلاب ۴۶ نجی بتی غچه
اوقومق کرکدور . قیسقه اتیقان ده واقعه بودورکه : ۱۲۶۰ ه لرده

چین امپراطوری شینگفونگ (Shingfong) دَوریده، ایچی
و تیشقی برکوب سبب لر بلان چین لیلر تورکستان دن قول
کوتاریش مجبوری تی فی سیزیپ، امپراتور اونده کی مدنی و عسکری
عملدار لر یغه - تورکستان فی اوز خلقی غه تاشلاب بریب چین
غه قایتیب کیلشی بو یرو قینی برگن ایدی. تورکستان ده چین لی منصب
دارلر بو خصوصده برلیک وانک و بیک لرایله کنکاشدن صونک :
• تورکستان فی اوز بایلقی ایله ایب بارامیز، مرکز دن مالی و باشقه
یاردم سورامایمیز همان چین تابعی بولوب تورومیز عسکر
و منصب دارلر لر قایتاسون، دیپ امپراتور غه عرض بولاشیب
اونیک موافقی فی آغاندن کین تورلی الوان یاسات حشر اچوفا بول
لری سالیپ کوتار الگوسیز ظلم قیبالی باشلاغان لر الوان نیک
کوپلکیدن یر زمین باغ لرینی ایگه لری بوشقه برکشی غه برسه
المایدورغان حالغه کلکن مانچه یامبول برکن کشی فی بیک
قیلامزوفلان عملدار قلامیز دیپ کوچه مو کوچه اعلان چا پلاغان
لر، قار باز لوکچک و توبن آدم لر رشوه بریب ایش باشیغه کلکن
لر، اولر الوان نیک، اوستیکه، برگن رشوه لرینی برنی اون و بلسکه

یوزقیلیپ خلق دن قایداغ یول اوندوروب الیش ده ایرکین
واختیارلیق بولغنلر، یخشی لرزبون بولوب حقارت وعذاب لرغه
چیدا بالمای شهر دن شهرغه قیچیپ یتیم چی بولغنلر، وبوظلم ۱۲۸۰ھ
کو چارده راشد الدین خوجه باشلیق لقیله واوندن صونک ختن
وکاشغرده باشلانغان انقلاب کونلر یغچه دوام اتکن - دلبر
دورغه ماناشواغیر کونلرده بوشعربنی یازیپ او ظلم لرنی تسجیل
قیلیپ قالدورغان دور.

دعای سلام

(ختن ملا احمد شاه آخونوم نیک آقسو محمد نظر مفتی آخونومغه
ایبارگن مختسی)

دعای بی عدد خواجم نظر مفتومغه البته
تجیات و سلامیم آنچنان آه وندامتده

وصول اولغای دعا برله سلامیم یخشی ساعتده
سنی یادایلا گوم هر کون سحر و قتی ده طاعتده

• گه سندن اوزگه دوستوم یوق ایدی آقسو ولایت ده •

سنگامن نامه یازدیم نامناسب لفظدن ای یار
بحمد الله تیریک لیکدن نشانه ایلادیم اظهار

سلامت مونده خوب الحمد لله بیزایماس بیمار
تیک ساقو؟ سلامت مو؟ بوکونلرده نه حالیک بار؟

• مشقت لیک موسن؟ یا اوتدی مو؟ عمر و نک فراغت ده •

قیری لبق حالیدن سورسام آقارمیش مو؟ قراباشینک
سینک حالا بوکونلرده یتشتی نچه گه یاشیک؟

عیال و او شاقیک ساھو؟ همه توققان قریند اشیک
سینگامدور؟ اشتهاوقتی ده هر قایداغ یکن آشیک

• اوزونک اوبدان چراینک تازه مو؟ حسن ملاححت ده •

ایشتکیل ای رفیقیم سوزنی احمد شاه قراقاش دن
بوسوزلرنی بیان ایلای سنگا ایمدی ینگی باشند

عقیدم بارایدی سیزگه یقین توققان قریند اش دن
نینای کونکاونک منگاقا تدیق ایکن گویا قراتاش دن

• کولوپ سن بیلگانیم بو قنور منگاعین ضرورت ده •

سنی من دوست یاریم دیپ کونگل ده اعتقاد اتکچ
صناتیک نی قیلیپ دایم ختن اهلیکه یاد اتکچ

محبت رشته سیدن هر زمان کونگولوم نی شادا تکچ
ایباردیم سیزگه اللیک تنسکه نی من اعتماد اتکچ

• که یخشی آت آلپ برگای دیبان اوشبو خیالت ده •

پولوم نی توختایب بریل ایبارتیب سیز منگابرات
ایشاک چه بو قنور رفتاری انیک کی هر نه خوینی یات

که قالدی بولده توختاپ قامچی برله ادرمیسام پات پات
کولا آرغامچی نی اوزدی قوزوق لاپ باغلاسام اون قات

* اولاپ آرغامچی نی هرکون ایکی قالدیم هلاکت ده *

بوآت نیک عیبی نی ایمدی بیان من ایلایین آنکقا (۱)

قینگیر قویروق سانگار سونگچ پوتی مایماق بوی لانگقا

بیری تفکک بیری مونگک ینه عیب اوستیکه مانگقا

سمان نی تورت کوشوک یب هر قدم ده بو توروپ سانکقا (۲)

* بو صورتلیک ینه برآت توغولماس هیچ ولایت ده *

اریق نی کورسه یاندی آرقه سیغه اوتمادی آتلاپ

کیرپ یوانغه اگر بر قاتراپ آلسه هارمیدی قاتراپ

گهی بوینیغه توشتم قاتراغان ننگ ضربیدن ساچراپ

ایچیم سانچیق غه تولدی هر قوبورغام بندیدن آچراپ .

* ساقایدیم هر قتم پانی یالاپ معجون و شربت ده *

(۱) آنگارماق دقت ییلان آنگلاماق .

(۲) سانگقاماق = ایت نیک نجس لاگانی .

توشوب دور آسمان دن اون تولوم ده لاف بیلان یالغان ،
بیری سی عالم اهلینگه دولانغه توقوزی قالغان

صریح یالغان ایما سو؟ آت فی اللیک تنگه غه آغان
کیسکیردکیغه یگره تنگه نی تحقیق مگر سالغان

• الوریکر مه تنگه یابهاکم بولسه اون یته •

اگر هر قانچه قیمت بولسه اوتوز تنگه مرعادی
برلامای بولده هم آش وقت لیک یرگه باربپ هاردی

کین قالدی ایشاک دن ناگهان اوی برله تنک باردی
سوغو تقوم ایکی اوچ نوبت سایز لرکوکینی یاردی (۱)

• اوروندی هم سولوپ قالدی هیلی هابدال عنایت ده •

مینپ چیقسام ایپ اوردی ییقیلدیم نچه کون یاتیم
توتوب باغلائی دیسام سودراپ اران هارغانده توختاندیم

قویوپ برسام بوزوپ باغنی همیشه ایل فی یغلاندیم
نیگیشتم اوی ییله بش الله نوبت اون ققیم ساتدیم

• قیلپ دعوا منگا هر کونلیگی یاندی شریعت ده •

(۱) سوغو تمان = سوو تماق . سایز = آت طیبی .

که آندن ایکی آی باقتیم بوغوزغه روزوشب باغلاب
بوغوز بردیم همیشه قایناتیب آنی ییدی چاغلاب

سیلاب جسمی نی هم کونجوت یاغیده یالی نی یاغلاب
ییدیک لر جمع بولوب یالغان ایتیب آنچنان دانگلاب

◊ قیلیپ شونداغکه اوتوزتنکه گه ترس آلدی مهلت ده ◊

ساتای دیپ آنچنان قیلدیم سالیپ هر هفته بازاری
بوآت نیک عیبی دن قورقوپ یقین کلمادی خریداری

یمان لیق شهرتی بولدی ختن بازاری ناچاری
قاشیغه کیلمادی هیچکیم ایب بارغیل دیبان ناری

◊ کیشی آلامس بولوب قالدی ساتیلای یانسی هر هفته ◊

منسکابوآت اوچون دایم اویوم ده یوزملامت دور
یقین لاشتی قیامت بوخیانت لیک علامت دور

یمک برآت ده الیک تنکه نی فایداغ دیانت دور؟
منیک قالغان پولوم برنچه کون سیزده امانت دور

◊ بیرور سیزبول نی تنک لیک وقتی ده روز قیامت ده ◊

شاعر حقننده برایکی سوز : ملا احمد شاه آخونوم حاجی پاشا
 دوریده ختن اوز استقلالیغه ایریشیب، ملت نیک کونکلی شادوقت
 ده اوتراغه چیقمان شاعر لردن بولغاچ اثر لری خوش، وکولدوروچی
 دور، ایل کولسه کولوپ یغلاسا ییغلاغان و اثر لرنی خلق نیک
 شادلیق وقایغولریغه ترجمان ومظهر قیلغان شاعر لرغه « خلق
 شاعری » دپ اتالیش غه مستحق بولغانلیق دن بوکیشی چین لاپ
 ده « خلق شاعری » دور، مشهوره شاعره « آخون اغاچه » ییلان
 آرالریده غایت ظریف نسکته وهجویات لری باردور. مؤرخ لریاز
 ادورکه: مشهور بابامیز « فارابی » موسیقه ونغمه سیله ییغلاغان آدم لرنی
 عینی مجلس ده طرب لیک موسیقه سیله کولدورور و بهضا کونکل
 لرنی تنج لاندوروچی موسیقی نغمه لریله مجلس ده کی خلق نی
 اوخلاتیپ قوبوپ اوزی آهسته چقیب کنارمیش، شاعر لرم هونه
 شوقوت گه ایگه دور — ان من البیان لسحرا — دلبردورغه نیک
 منظومه مسینی انکلاپ یغلاغان آدم لرنیک بو قصیده نی انکلاپ کولسکن
 لیک اوزکوز آلدیمیز دن اوندی. بونظم نیک قیمتی نی تقدیر
 ایتایلیگن ملتیمیز اونی بر عصرغه یقین برمدت کونکل لریده ساقلاپ
 کیلدیلر، اوندی کی علم بیان قواعدی دن بولغان استعاره کنایه کبی کنایه
 صنعت لرنی برین برین تحلیل قیلدق غه اورون بولغاچ، بونی علم اهلی غه
 وحرمتل او قوچی لرنیک ذوق لریغه حواله قیلدوق. م. ا. اسلامی.

• مهاجر آرقه داشلرغه (۱)

مهاجر آرقه داشلرغه سلاميم
 كال اشتياقيم دن پياميم
 عيان ايسلاي بيان حاليميزني
 كه غربت ايچره قيل وقاليميزني
 كونكل ده دردوغم كوزلرده نم دور
 هميشه ياروهمدم بزگه غم دور
 بوزوپ دلني برادر لر فراقني
 خراب اندي وطن نيك اشتياقني
 وطن دعواسي همه ايش دن آرتوق
 جهان ايچره انيك ديك مهم ايش يوق

(۱) بوييت لر قليبج و قلم مجاهد لر يميزن بولغان طور فان عبد الله بيك داملام نعيمى نيك ۱۲۵۷ هـ لاهورده يازيب خارج ده كي بعض دوست لر يغه ايبارگن اوزون قصيده سندن اوزومته دور، مرحوم ۱۳۵۸ هـ ييلي شانگه‌هاي ده وفات بولدى، حقنده د ياش توركستان، ملي بايراق، رده اوزون مقاله لر يازيليشتى - بنده هم - يوقالنتقان مجاهد لر يميز -
 ناملي رساله م ده ترجمه حاليني درج اتمشيم . م . ۱۰۱ . اسلامي

وطن دعواسییده هرگز ینگیلیما
حقارت دورمونگدن باشقه دعوا
صفا، دین و ایمان صدق اوشولدور
جهان فی سبیل الله اوشولدور .
وطن سیزلیق اسارت دور اساسی
که سست دور دین و ملت نیک بناسی
وطن دور دین و ملت نیک اولی هم
که آنده کورونور توپ توزیولی هم
اولی اولماس بنا محکم اولورمو ؟
وطن سیز، دین مو مستحکم بولورمو ؟
وطن سیزلیق ایماس غربت گه محصور
وطن ایچره توروپ قل لوق ییلان دور
وطن سیزلیقغه خوش قاید اغ کشی دور ؟
وطن سیزلیق یهودی لرایشی دور (۱)

(۱) اسلام دولت لری وجودیغه برتیکن کپی بولغان شوم وفتنه
اسرائیل، شاعر و فاتیدن صونک قورولدی.

وطن بیلگین کشی که جان بيله تنك
وطن سومك ارور ایمان بيله تنك
مثالی دور مسلم سوز دور ^{ای} جان
وطن تن، دین و ملت جان ایله قان

بوسوز بولسون برادر لرغه تقدیم
که غربت عالمیده بولسه هرکیم
وطن نی قوتقازیش فکریده بولسون
که هر دایم انیک ذکریده بولسون
وطن بولمای، تجارت نه کرک دور؟
محبت سبیز یارت نه کرک دور؟
تاپیب فلتی نه یرگه ایشلا تورلر؟
وطن غه صرف قیلسای نه فلورلر؟

وطن باغ دور انکاهیچ اوخشا ماس باغ
برابردور هواده توزیلا تاغ
وطن آب وهواسی ایرته یازدیک
انیک قیش فصلی باشته یرده یازدیک

کونکل لرنی آچورآپ وهواسی
جگرنیک قوتی برکن غذاسی

آچیلغا نچه سولا شماس گل لری بار
سحرده سایرامیش پلبل لری بار

وطن نیک توپرا غیدور مثل گوهر
برابر دور انیک غه مشک و عنبر

شمالی جان غه راحت جان فزادور
غباری طوطیای بی بهادور

اقیب تورغان سوی زهم کبی دور
بورک نیک دردینه مرهم کبی دور .

وطن غه اوخشاماس بغداد ایله شام
کیزیپ کورسام انی هر ایرته آخشام (۱)

کیلنگلر ! ای آداس لر آرقادا شلر !
بورک اوت باغری قانلیق کوزی یاشلر

(۱) شاعر بغداد وسوریا لرنی فعلا کیزمیش دور .

مهاجر لر همه میز توپلا شابی
همه برلیکده مقصد غه بارابی
وطن دعواسی اوزره برلا شابی
قیلیپ غیرت وطن نی قوتقازابی!

اولوغ تانکریم قوتولدورسون وطن نی
اوشول جنت کبی قوتلوق چمن نی
همه دین دشمنی آندن یوقالسون
وطندا شلر همه غم دن قوتولسون
وطن ده دوست لر خوشحال بولسون
باشاسونلر باشاسونلر باشاسون
اولرنیک باشلر یغه نور ساچقایی
تایاق تنگسکن بریدن گل اچلیغای
مشقت دن کین راحت مو اولسون
کول الله کوموش اولسون توپه اتون

تیر یلسون دوست لردشمن لراولسون
که دشمن یغلاسون هم دوست کولسون

يامان نيك ايلكيدين توشسون تاياغى
تيگپ سينسون انيك ايكي اياغى
يوقالسون بارچه دشمن لريوقالسون
يوقالسون لريوقالسون لريوقالسون

يوقالسون بالشويك لرائفاتي
جهانده همه غه كبر و نفاقي
يوقالسون بالشويك لريك قرارى
وطن ايچره انيك آله شعارى (۱)

كومونيزيم يوقالغانده بولورلر
همه ملت حقوقيده برابر ...
جهانده بالشويكار اولما گونچه
كومونيزيم يولى يوقالما غونچه
بير يلباس هيچكيم نيك مدعاسى
قورولماس تنج اييق نيك هم اسامى

(۱) شين دورينده كى آله شعار .

اولرنيك اتفاسق شورو شردور
عزيرجان ايله ايمان غه خطر دور

يوقاپ كت اوترادن اي بالشوريك شوم
جهانده سن ديك اولماس هيچ مشوم
تقو ... ا سنيك يوزونكي خواه لا ماسمير
وطن ني سنگاهرگر باغلاماسمير
كسوينيزيم يوليني باقلاماسمير
ساويت لردوستلوقيني ساقلاماسمير
يراق كتكيل يراق كتكيل يراق قا
اوزاپ كتكيل اوزاپ كتكيل اوزاق قا

مقدس يور تيميزدن سن چتیب كيت ا
اوزونك بله اليب همراه اليب كيت
كه خونخوزه دييليش قويروقينكي
وطن گلزاريده چيچقان پوهونگي
اليب كتكيل همه خنسور ينكي
سنگاقويروق اولان منجور ينكي

همه قویروقلرینکی سن ایپ کیت !
توموغ قابارچه نی باشلاپ کیریپ کیت

وطن ده قالماسون قویروق لرینک هیچ
ینه مخفی غنه بویروق لرینک هیچ

قوپال دورلر یریک دورلر یاراشماس
یاراشماس هم کرکاسدور کرکاس

قراختای بیلان تونکان وطن غه
اتامیز انامیز بولغان چمن غه

چمن لایق ایماس زاغ وزغن غه
قراپانتاق ایله اوغری تیکن غه

بولوپ هرکیمسه غه برآشنایار
که هرکیم کونکلیده برهنه مدعاپار

بزینک مطلوبیمز دین ووطن دور
چوبلیل عاشق باغ وچمن دور

وطن ده قور تولوپ بارچه قرینداش
بولوپ آزادهمه دین قرینداش

همه ایل بربریه قول توتوشسا
قیامتقا قدر توققان بولوشسا
بولوت نیک آرقه دن چیققان تولون آی
قرانکغودن جهان یوروسه های های

که حق دور حقیمزنی قولغه آملاق
مقدس یورتیمز غه ایگه بولماق
عجب یخشی سعادت کون اوشوکون
یراق ایرماس خدایطنی دن اولکون
رضا بولغای انکا تانکری تبارک
مبارک دور مبارک دور مبارک

جگر قانی بیلان یازغان بو مکتوب
یلورلر معناسینی آنی اوقوب
خطیم نی اوقوغانده اویلاغایر
خطاسینی منسکا باغشلا غایر
ایتار میزهمه لردن کوب رجائی
وطن حقیده قیلغایر دعائی

دعادن بیز کبی بیچاره لرنی
اونو تماش لر همه آواره لرنی

خطیم نیک تاریخی هجریه دور بیل
که بر میک او چوزو الیک ^{دیته} هیو یل

«نعیمی» کلکی (*) دن دور دیپ بیلور لر
غریب نیک ایلمکیدن دور دیپ بیلور لر

*** تورلو شاعر لردن ***

گنج نقصان غه خرج دن تارتار
خرج قیلغان ساری بو گنج آرتار
«علم حقهده - شاه بابر نیک و مبین الاسلام کتابیده»

غربت ده غریب شادمان بولس ایملش
ایل انگار فیک و مهربان بولس ایملش

آلتون قفص ایچره گر قیز یل گل بولسه
بابل غه تیکن دیک آشیان بولس ایملش

« شیر علی نوایی »

(*) کلک = قلم .

.. شریعت سیزگیشی اوچسه هواغه
کونکل برمانک اینسکدیک خودنماغه
شریعت سیزگیشی گریوتسه اوت نی
هوا اورتا سیده مینسه بولوت نی
قچان تاپقان بولور؟ قربت ^{ادریغ} ایه
ولی ییلهانک! تقی آنداغ کشی نی
بولوپدور مونداغ ایش لرکافری دن
نچوککیم بولدی سحر سامری دن
ایشکیل بلکه فرعون امریدن نیل
قوییدن یوقاریغه آقی نی قیل
مونی ییلگیل که هندوستانده حالا
اوچارلر کافر سناسی بالا
شریعت حکمین ایتای استقامت
تعجب ایشلری بولس کرامت
شریعت نی کشی کیم توتسه خوب پاس
کرامت موندن اوتماس ایها الناس

یوگورسانک کوزده برکدولماو چون چند
بخارادن یوگورسانک تاسمرقند
بدخشان دن کوتارسانک یوزسری تاش
بهاسی بلخ ایچیده یولسه برماش
اگر باشی بیلان چاه قازسه بنده
کوزینی یاشیچه سوتاپسه آنده
بو محنت برله تاپسانک پارچه نان
کشی فی منی دن اولدور آسان
صوفی الله یاره

قایوجانلیک جهانغه کیسه آخر اولماین قالماس
تیریگلیکده خلیق بربرینی قدرینی بیلماس
ایاغیک آستیغه باقغیل همه خاک ایچره پنهان دور
ماتم شو ندیک بولور من دیپ سنیک بریادینکا کلباس
لحد ایچره یاتور سن یازوقیش فی اوتکاین بیلمای
اوغول قیزیار دوستونک برکلیب سندن خبر آلماس
سن اولگن صونک همه فرزندلرینک مالیتگنی آغا یلر
سنی حالیک نچوک کچکای قرارده بولر بلماس

اولوم ياش وقرى شاه وگدالر غا برابر دور
بيليك جان آلتوچى ايل نى نظرغه ذره چه آلماس

• حزينى ، آخرت گه هر كيشى ايمان بيله بارسا
اوشول برده انى سن انسلاگيل اولگن بيله اولماس

• حزينى •

ايمدى سنديك جانان ! جانا قايدده دور ؟
كوروپ گول يوزونكنى باغده بنده دور

عشقيك اوتى تاكه جانيم تنده دور
اوزوم هر جايد امن كونكوم سنده دور

ايرته وكيچ قسكرو ذكريم خيتاليك
برسورماديك نه لركچتى احواليك

ايسلريمغه توشوپ شيرين مقاليك
اوزوم هر جايدده من كونكوم سنده دور

• مقبمى •

وصليدن آنى بعبيد دائم
هجريغه ولي قريب ايكن من

احوالی سورغودیک کیشی یوق

اوز شهریم آرا غریب ایکن من

• کمی •

دوست لریم من دن زیریکیتی دشمنیم سن هم زیریک !

برمثل باردور ایشانگن تاغ ارا یاتماس کیک

• فرقی - خوقندلیک ذاکر جان - یارکندده، ۱۳۴۵ وفات •

خط یازارغه بوتسا هل باغی سندن نه دور ؟

قیلدی کاغذنی قرادیب خان دن اشتیک موجکار

یاسیاه کیرمیش کارا ایچره قراقونکفوز بولوپ

یا قلم اوچمیش ؟ قراقو چقماچ بولوپ بی اختیار

• تجلی - برق تجلی کتایدن •

تیغ هلاله اوخشارای دل سنکامبارک

عید شهادتنکنی قیلسون خدا مبارک

سن شیخ زهد پیشه من رند عشق پیشه

کوثر سنکا مسلم صبا منکا مبارک

سن شوخ مست قاتل من عاشق رضا جوی
سندن جفا مناسب مندن وفا مبارک
• تجلی •

ایکی ابلیس قاشلریغه کیریب
نیمه دیدور؟ قاشلرینی کوریب (۱)
• درمند •

علما و ادیب لریمز نیک کین کی کونلرده تورکچه و عربچه
و فارسیچه ادبیات نیک هر ساحه سیده وجودغه کاتورگن اثرلری
معمو تاریخ لرغه مشتمل قصیده لری قول و اغیزلرده مسجد، جامع
و مدرسه کنبذتام لریده بیک کوپ اوچراتیلور ایدی مونده اورنک
اولراق فقط تورت بیت کاتور ایلامیز:

(۱) سال تاریخ این رواق بدان
اولش شغل و آخرش غفران

مشهور استادکل لریمزدن بولغان بهالدین مخدوم ساقی مدرسه فی
تعمیرا تکن ده بو بدیع بریت بیلان تعمیر غه باشلاغان و تمام

(۱) دردمند یار کندلیک قاسم آخونوم نیک تخلصی دور، بویینی ده
جناس ضعی بار دور. شاعر ۱۳۷۲ هـ وفات آتش دور.

بولغان ھرايكي تاريخ نى كورساتمش دور « شغل » كله سى حساب
هجديه ده ۱۳۳۰ ، غفران ، لفظى ۱۳۳۱ دور .

(۲) فرغانه دن اوزولدى ايمدى عزيز اياغى « مشهور مجاهد
ناصرخان تورم نيك اوزوالد عزيز لرى حقيده ايتقان مرثيه سندن
دور ، بومصرع ، بليغ برمده بولمق ايله برابر تاريخ ايشيني هم كوره يمش
دور چونكه « فرغانه » هجده حساسى ده ۱۳۳۶ بولادور « عزيز »
كله سى نيك اياغى « ز » تى دور ۱۳۳۶ دن اوزولسه ۱۳۲۹ قالادور كه
بو عدد تاريخ وفات دور .

(۳) عندلبي زكاشغر پيريد « بومصرع مشهور استاد لار يميزن
محمد آخوند امام نيك فاضل لردن برى نيك حقيده ايتقان مرثيه
سندن دور ، معناسى « كاشغردن بر بلبل اوچوپ كندى ديمك بولوب ،
نهايت لطيف برمده بولمقله برابر عين وقت ده تاريخ نى بيلدور ادور
چونكه « كاشغر » ۱۵۲۲ بولادور « عندلبي لفظى ۱۷۶ دور كه
۱۵۲۲ دن اوچوب كته ۱۳۴۵ قالادور كه بو تاريخ دور .

(۴) اياشجر الرمان مالك نضرة

كانك لم تجزع على ابن وارث

مشهور استاد لریمن عبد القادر داملام شهید توشکن کونی
شمس الدین داملاحاجم ، حویله صحنه سبیده اچلیب تورغان انار
درختی غه خطابا ارنجالی سوز لامیش قصیده سندن دور ، معنی سی :
ای انار درختی عبد الوارث اوغلی عبد القادر داملام (۱) نیک فاجعه
سی بیلان متأثر بولمغان کبی ، تروتازه توروشینک قایداغ ایش ۱۱ ،

(۱) عبد القادر دملام ، زور عالم وکوپ علی اثرلر صاحبی ایدی
تخلصی « غازی دور ، قایداغک ، استاذ جلیل مراد رمزی مکی نیک مرثیه
قصیده سنده .

« اعنی بذک الشیخ عبد القادر ... ارنوچی المشهدی الغازی » بیتی ده
کلیشدور ، مرحوم مصلح و مجاهد علما لردن ایدی وطن نی قل لوقدن
قوتولدوروش اوچون اساس لبق علی مؤسسسه و ادبی قورال لرتأسبس
قیلیب تورغان اراده ۱۳۴۲ ده شهید توشتی ، بوذات نیک ترجمه حالینی
یازیب خاطر لاش اوتا ما گان بورج لریه نیک اینک زوریدن دور .

• يور قوم قالدى •

قومول عبد الرحيم اوتسكور ۱۹۴۹

من توغولوپ اويناپ اوسكن جنت كې باغلقالدى
يېپ يېشىل ليق كون كورولمس باغ وبوستان تاللى قالدى

بزم ايلاشيب مشرب قوروپ سازلرچالېب دافلر اوروب
سېمېز سېمېز قوى لرسويوپ اوتسكن عېپ باغلقالدى

آستين ايگيزيار باغرىده سولراقېب كىك قوينى ده
قوشلر سايراپ هر يانېده يشيل مخمل قيرلرقالدى

تايلاق پاقلان پادا پادا سكرېب يورگن يايلاوقالدى
بريانېده بايلىق مول آلتون كوموش تاغلقالدى

ايركېب اتېز بويلاپ آفغان چوروق چوروق اويناب آفغان
آق كوموش دېك پالېلد آغان بالدىن تاتلىق سولر قالدى

سوبويده شيلدىرلاشيب تعظيم بيلان باش ايگشيب
من يتيم نى اوزاتدشيب لېلى مجنون تاللىرقالدى

من توغولوپ اويناب اوسكن قيزيل گل ديك باغلا قالدى
ايگيز ايگيز خوى چرايلىق ياقوت تاشلىق تاغلا قالدى

ايگيز تاغ نيك يان باغريده سولر اقيب كنىك قوينى ده
قوشلر سايراپ هريانیده يشيل يشيل قيرلر قالدى

چول لاراغريب باشيم قورومايدور كورده باشيم
قيامتلىك قرينداشم كويونجانيم دوست لر قالدى

قالدى يورتوم قالدى نختيم قالدى منيك حرجنديم
ياوقولیده قرايختى آلتون بوشوك يورتوم قالدى .

* شهيد لر قبرى غه *

نه عجب طالع سنيك ده سو دايگيم جانان وطن !
دائما باغرنك ده قوپتهاي قان لادن طوفان وطن !
برعصر تنج اوتما دنك كوكسونك ده هر خيل انقلاب
توراغيك ايچره كوموليش ني عدد انسان وطن !
هر غيريچ يرنك شهيد اجداديميزنيك قبرى دور
ساقلاميش استخوان لرني ايلايب تورغان وطن !
سن اوچون اولمك وطن اولادلري نيك نغري دور
بزرگه بوخصلت بويوك اجدادلان قالغان وطن !
شول سبب دن هر زمان يولنكده قيلدوق جان فدا
بخت واقبالينك اوچون بردوك نچه قربان وطن !
آه ... كيم قربان قانيدن اونسه چو ؟ گل غنچه لر
گل يريده يانتاق اونگچ بيز بونگا حيران وطن !
ايريك ايزلاپ جان بيوروميز باشقه لربولغاي ايگه
مردلر نك قربان بيكارغه باغ لرنك ويران وطن !

من توغولوپ اویناب اوسکن قیزیل گل دیک باغلا قالدی
ایگیز ایگیز خوی چرایلیق یاقوت تاشلیق تاغلا قالدی

ایگیز تاغ نیک یان باغریده سولر اقیب کنک قوینی ده
قوشلر سایراپ هر یانیده یشیل یشیل قیرلر قالدی

چول لارا غریب باشیم قورومایدور کوروده باشیم
قیامتلیک قرینداشم کونوجانیم دوست لر قالدی

قالدی یورتوم قالدی تختیم قالدی منیک حُرجنقیم
یاوقولیده قراخی آلتون بوشوک یورتوم قالدی .

« شهید لر قبری غه »

نه عجب طالع سنيك ده سو ديگيم جانان وطن !
دائما باغرنك ده قورپتاي قان لادن طوفان وطن !
برعصر تنج اوتما دنك كوكسونك ده هر خيل انقلاب
توراغيك ايچره كوموليش بي عدد انسان وطن !
هر غيريچ ير نك شهيد اجداد يميز نيك قبری دور
ساقلاميش استخوان لر بي ايلايب تورغان وطن !
سن اوچون اولك وطن اولاد لر ي نيك نغري دور
بزرگه بو خصلت بويوك اجداد لادن قالغان وطن !
شول سبب دن هر زمان بولنكده قیلدوق جان فدا
بخت واقبالينك ارچون بردوك نچه قربان وطن !
آه ... كيم قربان قانیدن اونسه چو ؟ گل غنچه لر
گل يريده يانتاق اونگچ ييز بونگا حيران وطن !
ايريك ايزلاپ جان بيرورميز باشقه لر بولغاي ايگه
مردلر نك قربان بيكارغه باغ لر نك ويران وطن !

هر قچان آچساق كورشنى آقى درياقان كى
بزه ده عكس نتيجه ياو بولور شادمان وطن !
آه ... آنا ! بدنجت ، يانكده نى وفا همسايه لر
بريانكده بالشويكر ، برتامان خاقان وطن !
قوغلاساق ظالم خطاي نى كيرگوسى روس تاثيرى
آه ... نيچون بو قراطالع ؟ قسمت سبجان وطن !
عاقبت ... بولغاي قراتون نيك يوروغلوق كوندوزى
هر قچان كيم بولسه خلكيك لايق غفران وطن !
لايق اولمق عفو يگه برليك ايله قولغه كيلور
اتحاد و اتفاق غه امر ايتار قرآن وطن !
سن اميد سيز اولما ! هرگز سن ايشان ! تورك نك ىرى
او خلاماس ارسلان يوركلى باللار نك برآن وطن !
بر مثال بارتورك ايلي ده ، « كم بولونماس قهرمان »
ياتقوچى غير ييج بربده نيچه ميك ارسلان وطن !
بارچه اولاد نك قورالى قوم يغاي لر قولدن هيچ
تاكه ناموسيك نى آقلا ب ايريك آلماي جان وطن !

سن شهيد لرقبرى دورسن ! بزگه سن مشفق آنا
قىلماغاي ميز تىنمايسن كوكسونكى آبادان طن !
بو قسَم دور سنگا برگن ، سن ايشان تورك نيك بىرى !
بك يقين ده قولغه كللكاي ، حُرآزاد دوران وطن !

(ختن فتح الدين مخدوم نيك ۱۹۴۹ م اتىقان قصيده سى)

مذکور فتح الدين مخدوم نيك - چچك كورگنده -

عنوانلى مسدس قصيده سندن

هرچقساشامال آغزيم - چونك چونك اچيلور اوپكام
كيم لرغه اويون خانه بولمق ده عزيز اولكام

رېم اوزى دن باشقه بركيم غه ياشيم بارمو ؟
توپراق فاكومولسام هم دشمن غه ايشيم بارمو ؟

كونكولوم بوچچك گوللر كولكن ده چچلماسمو ؟
ارمانى تولادل هم برمره اچلماس مو ؟

كيريپك ده سوپورگن نى بيكانه باسيپ يورسا
باغ ايچره كيريپ ريحان ، گل لرنى كيسيب يورسا

خوشبوی مرصع بو ، قصریم ده ساسیب یورسا
اوزمک قافیزیم (۱) قیای قویغان نی قیسب یورسا
کونکلوم بوچچک گولر کولکن ده چچلاسبو ؟
ارمانی تولادل هم برمه اچیللاسبو ؟

« وداع »

انا جان یادیمده دور آق سوت بریب باققان لرنک
نون کیچه لر اوخلامای تنهای عذاب تارتقان لرنیک
اون توقوز یاشیم غیچه ایمکک ییلان باقتک مینی
راضی بولغیل انا جان ایمدی کورالمای سن مینی
« اوتکور ۱۹۴۹ م »

(۱) قیزیم قیای = کوزیم قیای .

خاتمه

بیزده هم غایت قیمتلیک اتالرسوزلری (ضرب الامثال) باردورکه
شانلی آتابابا لریمز نیک نچه عصرلیک حیات تجربه لری نیک خلاصه
سیدور ، بومیراث خزینه نی یوقاتماس دن — باشقه تیریک ملت
لردیک — کیله جک نسلیمز غه قالدوروش و تافشوروش بزنگ هم
مهم بورجیمیز دور . اورنگ اوچون برنچه اتالرسوزی .

(۱) ایت یرچوروقنی — ایت یورارچوروق سیز .

(یمان آدم لرختت قیلیب ایشلاماس دن کشی حقیقی یپ
یاشاسه لرم هیچ وقت آنگه کتالما سلر ، همیشه خیر برکت
اعتبار سیز عجاج کون کوچورارلر) .

(۲) انا کورقیز آل — قیرغاق کوربوز آل .

(اولانوچی آدم لر اوچون موندن فایده لیق برآلتون
نصیحت یوقتور) .

(۳) اوزونک نی ایریلسانک باشقه نی شیر بیل !

(فردودولت لراوچون ، تنج ليق وسوقوش حالت لريده
ياراغليق بر چراغ دور) .

(۴) كوتك يارغان پالتو ايشيك تاشيده .

(مهم وفايده ليق خدمت لرنى قيلغان آدم لرنىك تقدير
ايتلاسلكينى تصوير ايتادور)

(۵) بورغانىك غه كوره اياغنىك نى اوزات !

(دخل خرجىك غه هر زمان قاراغىل ! خرج نى دخل غه موافق قيل)

دولت وفردلراوچون اقتصادى حيات لريغه رهبر بر مثل دور !

(۶) سوننىك فى سوغه كندى - قالدى قيتيق نيك بش فى .

اتالرسوزى ننىك وجودغه كيلسكن سبب و تاريخ لرى باردوركه
هرملت ده اتالرسوزى غه دائر اثر لرده - بيان قيلانادور -
بو اخيرقى اتالرسوزى ننىك ميدان غه كيليشى حقتنده توبن ده
كى واقعه وسبب سوزلانادور :

توركستان ده بورونقى چاغلرده بر آدم سوت غه سوقوشوب
ساتيب تجارت قيلوراىكن ، پاتاچى سى ، مونداغ قيلبايلى يىخى ايماس
يب باقسه هم قولاق سالماس اىكن ، نچه يل لربو طريقه ده دوام

ایتیب بو آدم نیک قوی کلا ایکچو لری کوندن کونغه کو پاییب ایشی
آلغه باسیب کتیب تورغان آراده برکون بو پرهیز کار پاتاچی
پانالرنی برقیه ده او تلاتیب بورگن ده وقت سیز اوچنوم توت
براولوغ سل کیلیپ همه جانلیق لرنی آقیتیب کتیب دور قو تولوپ
قالغان تورت بش جانلیق فی هیداب آخشامی قایتیب کیلگن ده
بای - قی ؟؟؟ پاتالریم دیب هولوقوب سورغانده ، پاتاچی هیچ
پیتی فی بوزماسدن هه ی باییم ! نچه ییل نیک بو طرفیده سوت غه
قانان سولریمز بیک کوپ بولوپ ایسکن بوگون همه سی ییغیلیب
کتبه برسل بولوپ کیلیپ جانلیق لرنی اقیب کندی - دیسه .
بای های احمق - تحی سل و قی ایماس ! اگر سل اقیب کتکن
بولسه بو بش جانلیق نیمشقه آشیب قالدی ؟ دیگن ده های بای
شونداغ - منو بونی کوپ اوبلادیم - قیتیق غه سو قاتساق یخشو
اوبوماغان ایق دن خلق بیلپ قالب آلمایدور دیب - سو قاتمایدور
غان ایدوک قیتیق نیک فایده سیغه الغان بو بش جانلیق اوتک
اوچون قورتولوب قالغان بولسه کرک - چونکه سل نیک
بو بش جانلیق بیلان هیچ کاری بولمادی دیمیش - او کوندن
باشلاب - بوسوز خلق تیلغه توشمیش دور .

مونه بوسوزیمز ، ویل للمطففین ... یمحق الله الرباوبرنی الصدقات
آیت کریمه لریغه هوافق ایماسمو ؟ آری !!!

قدیمه حکایه لر :

یاشلر غه درس چونک لرغه عبرت بولارلیق کوب حکمتلیک
قیسقه حکایه لریمزدن .

(۱) برکیچیک بله نیک برتام توبیده تالیقیب یغلاب تورغانی نی
کوروپ بریولوچی — نیمه بولدی ؟ برکشی اوردی مو ؟
آنا آنانکزدن ازیقیب کتبد نگزمو ؟ ... ؟ دیپ کوب
قیستاب سورغاندین کین، بله جواب برمیش : دادام انام نی همیشه
ایشک دیب تیلایدور — انام بولسه دادام نی ایت دیدور .
اگر اتا آنام هراییکی سی ایشاک بولسه هیچ بولمغن ده تاخر
بولور ایدیم — اگر ایکی لاسی ایت بولسه من کوچوک
بولور ایدیم — بری سی ایشاک بولسه ینه بری سی ایت
بولسه مین قایداغ عجیب قورقونوشلی یات بر حیوان ومخلوق
بولور مین ؟ دیپ اولیاب یغلاب اولتوروبین .

(۲) واقعی حکایه : تورکستان ده برهای غه دوست لری برکون ،
سیزنی بعض برآدام لر بخیل دیدور لر چونکه کیم کیچک یمک
ایچمک ده یمک اوزونکر نی سیقاسیز شو قدر بای بولوب

توروب بریختی آت نمایسن حتی بریرلرگه ایبارا دورغان خط
لرنکزی فی ممکن بولسه پوشته غه برماسدن کشی قولیدن
ایباراسیز . بعضی بر اولر سزنی سخی دب یادلا یدور لرچونکه
هردایم مسجد و مدرسه ، لنگر ، مسافر خانه کو پروک
سالدوراسز ، تولا کول قودوق لر کاو لاتدینکز و کوب
کتاب لر باصتر دنکز ، هیچ بر حاجتمند نیک حاجتی فی
رواقیلما سدن قاتیارمای سز . ایمدی اوزونکزدن سورایمز
راستی فی اینتک سز بخیل مو ؟ یا سخی مو ؟ پای جواب
برمیش دورکه منی بخیل دیکن لر راست ای تیپ دور ، مین بخیل
بولوب مو اوتوب کتکن بخیل من - چونکه باشقه بخیل
لریات کیشی لرغه فل مالینی آباسه لرهم اوزی و اهل عیالیغه
آیا میدور ، مین بولسام مالینی اهل عیالمدن ، هم آیایم ، مین
اولوب قالسام اولرغه قالماسون دیب آلدیمدن آخرت غه
ایباریب ای تیپ تورامن ، دیب جواب برمیش دور .

والباقیات الصالحات خیر عند ربك ثوابا وخیر أمل
اذ امانت ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث الخ .
صدق الله العظيم - وصدق رسوله النبی الکریم .

« استدراك »

۱۸ نجی یپراق « تیلاك » منظومه سیدن اوج بیت ۱۷ نجی
یپراق ننگ باشیده باصلش بولغانلیکیدن اوزیریده ایسدر بناه
محترم اوقوچیلریمیز آیداکى مذکور بیت لرننگ « تیلاك » منظومه
سیگه تابع ییلیب اوقومك لری مرجودور .

ایزگوچی ایزیلگوچی او ، هیچ قاچانده بولماسون
خلقیغه برلك برابرلك احسان قیلغینا
یاخشى لیق قیلق نى ایستار هر زمان سینغان کونکل
ایزگولیکدن باشقه هم بولغو سیدور تیزفنا
سویگو گلزاریده برگل عاشقی دور خسته دل
سویگونیکه بوضیائی ننگ قچان باغری قانا ؟

حرمتلو او قو چيلر يمز غه اعتدار :

تصحيح او چون دقت لر يميز غه رغماً ، باس قو چي لرنيك تيل يميز ني
 بيلما گان ليكندن واقع بولفان طبع خطا لر يني توزو توب او قومق ني رجا
 ايتاميز .

ياڭگليش	توغرى سى	ياڭگليش	توغرى سى	ياڭگليش	توغرى سى
ايتيلگين	۶ ۱۳	قارتا	۱۸ ۱۴	ايتيلگين	۶ ۱۳
تل	۱۲ ۷	سعد	۱۹ ۴	تيل	۱۲ ۷
لفظى	۱۴ ۱	اوز ييگه	۰ ۰	لفظى	۱۴ ۱
تنا	۱۶ ۴	معنى	۰ ۸	تنا	۱۶ ۴
اوزونك	۱۸ ۱	آهنگى	۰ ۱۱	اوزونك	۱۸ ۱
تايانغه	۱۸ ۷	يىگت	۲۱ ۶	تايانغه	۱۸ ۷
ايكين	۱۸ ۸	معتبر	۲۴ ۶	ايكين	۱۸ ۸
سعدى	۱۸ ۱۱	مخصوص	۲۶ ۷	سعدى	۱۸ ۱۱

بيلدوروش : ۱۷ نجى صفحه نيك التبحى سطر يدن ۱۱ غه قدر بيت
 لر ۱۶ نجى صفحه باشيغه دور . ۲۲ نجى صفحه ۸ نجى سطر ده كي مصرع
 نيك توغرى سى : « گل موخوب غنچه موخوب آچيلدوروب قيسقان
 موخوب ، دور .

		یانگیلیش	
سطو	صفحه	توغری سی	شمار
		شعار	اوزجینی
۱۲	۲۷	اوزجانی	تازغاق
۱۱	۲۸	تازغاق	برگقراق
۸	۲۹	برگ قراق	گویده
۱	۳۰	کوییده	گورسام
۹	۳۱	گورسام	جهالتکه
۱۰	۳۱	جهالتکه	لی
۴	۳۲	فی	قالدوردب
۵	۳۲	قالدوروب	حکمتار
۵	۳۳	حکمتار	کوپدو
۷	۳۴	کوپدور	بولالمانس
۱	۳۶	بولالمانس	سوسام
۳	۳۶	سویسام	سوماسام
۱۵	۳۸	سوماسامو	داغداه
۱۵	۳۸	داغدا	چین لی
۳	۳۹	چین لی	فلسفه
۱۴	۴۱	فلسفه	لایبپ
۱	۴۲	لایبپ	سورگرنچه
۱۱	۴۲	سورگرنچه	
۱۱	۴۳		

سطر	صفحة	توغری سی	یانگلیش
۱۲	۴۳	اولگولوگ	اولگولوک
۱۳	۴۳	ایل	یل
۲	۴۴	لا نقیده	لانقیده
۶	۴۶	دیک	بنک
۱۶	۴۶	لایک	لایک
۶	۴۷	لیغه	لقیغه
۱۱	۴۷	توتقان	توتغان
۱۴	۴۷	چرخ نافر جام	چرخ فر جام
۷	۴۸	تون وگون	تونوگون
۱۰	۴۸	افشان	انشان
۱۸	۴۸	افشان	اوشان
۱	۴۹	توگولگن	توگولگن
۴	۴۹	قانیچه	قانیچه
۳	۵۰	کونکومنی	کونکومنی
۱۴	۵۰	یانغونوب	یانغونوب
۱۴	۵۲	بو یاقچی	بو یاقچی
۱	۵۳	بخش	بخش
۱۰	۵۳	قویانغه	قویانغه
۸	۵۴	تون	قون

سطو	صفحه	توغری سی	یانگلیش
		شعار	شمار
۱۲	۲۷	اوزجانی	اوزجینی
۱۱	۲۸	تارغاق	تازغاق
۸	۲۹	برگ قراق	برگقراق
۱	۳۰	گوییده	گوییده
۹	۳۱	کورسام	گورسام
۱۰	۳۱	جهالتکه	جهالتکه
۴	۳۲	فی	لی
۵	۳۲	قالدوروب	قالدوردب
۵	۳۳	حکمتلر	حکمتار
۷	۳۴	کوپدور	کوپدو
۱	۳۶	بولالماس	بولالمانس
۳	۳۶	سویسام	سوسام
۱۵	۳۸	سویساممو	سوماسام
۱۵	۳۸	داغدا	داغداه
۳	۳۹	چین لی	چین لی
۱۴	۴۱	فلسفه	فلسفه
۱	۴۲	لانیپ	لانیپ
۱۱	۴۲	سورگونچه	سورکرنچه
۱۱	۴۳		

سطر	صفحه	توغری سی	یانگلیش
۱۲	۴۳	اولگولوگ	اولگولوك
۱۳	۴۳	ایل	یل
۲	۴۴	لا تقیده	لا تقيده
۶	۴۶	دیک	بنك
۱۶	۴۶	لانیك	لانیك
۶	۴۷	لیغه	لقیغه
۱۱	۴۷	توتقان	توتغان
۱۴	۴۷	چرخ نافر جام	چرخ فرجام
۷	۴۸	تون و گون	تونوگون
۱۰	۴۸	افشان	انشان
۱۸	۴۸	افشان	اوشان
۱	۴۹	توگولگن	توگولگن
۴	۴۹	قانیچه	قانیچه
۳	۵۰	کونکومنی	کونکومنی
۱۴	۵۰	یلقونوب	یلقونوب
۱۴	۵۲	بویاقچی	بویاتیچی
۱	۵۳	بخش	بخش
۱۰	۵۳	قویانغه	قوینفه
۸	۵۴	تون	قون

سطر	صفحه	توغری سی	یانتگیش
۳	۵۵	تیغی	تیغی
۶	۵۵	ترجیع	ترجیع
۸	۵۵	چمن	چمن
۲	۵۶	بولوب	بولوب
۳	۵۶	توزول گایمو	توزول گایمو
۳	۵۶	حالیپیر	حالیپیر
۶	۵۷	فضا	فضا
۶	۵۷	پات	پات
۸	۵۷	تات	تات
۱۰	۵۷	یولونمیش	یولونمیش
۱۰	۵۷	اونونکی	اونونگی
۱۰	۵۷	قوروق	وروق
۱۴	۵۷	امید	امین
۴	۵۸	ییلیک	نیلیک
۱۲	۵۸	یلی	یلی
۷	۵۹	کین	کین
۱۰	۵۹	سر	سیر
۵	۶۱	دیگن	دیگی
۵	۶۲	د	او

سطر	صفحه	توغری سی	یانگلیش
۱۲	۶۲	بوواستابك	بوواستابك
۱	۶۳	بیرمیگچی	برمیگچی
۳	۶۳	کورساتیشی	کورساتیش
۵	۶۳	توتوب	توبوب
۵	۶۳	مزارمو مزار	فوامه فرار
۵	۶۳	یغلاپ	یغیلاپ
۸	۶۳	تیلیده	یتلیده
۱۱	۶۳	قیش	قیشی
۱۴	۶۳	یری	یری
۱۵	۶۳	دوستی	دوستی
۱۵	۶۳	یومادو	یوماوی
۱۶	۶۳	باقسه	ناقسه
۴	۶۴	برجایده	پر جایده
۵	۶۴	یورتی	یورنی
۸	۶۴	لیقلری	لیقدی
۹	۶۴	صنم	صنم
۱۳	۶۴	یازوچی	چی
۱۴	۶۴	ییللر	ییللری
۱	۶۴	شهرینی	شهرینی

صفحه	سطر	توغری سی	یانگلیش
۶۵	۲	سیفیل	سیفیل
۶۵	۱۵	وقی	وقی
۶۶	۶	چیفغودیک	چفقوربک
۶۶	۱۴	بها	بهما
۶۷	۳	رشاتکه	رشانکه
۶۷	۱۱	باغلاغان	یاغلاغان
۶۷	۱۲	قیسیب	قییب
۶۷	۱۴	اویغور	ویغور
۶۸	۵	میه	میہ
۶۸	۵	ییلان	ییلان
۶۸	۸	لوق	لوق
۶۸	۱۳	قایتغانده	قایتغانده
۶۹	۳	یبلنک	یبلنک
۶۹	۷	قالادو	قالدو
۶۹	۸	ارالاش	ارالاشی
۶۹	۱۰	کولیسیراپ	کولیسیراپ
۷۰	۲	مجبئی	مجبئی
۷۰	۱۳	تربندیکی	توبندیکی
۷۱	۱	قایتا	قایتا

سطر	صفحه	توغری سی	یانگلیش
۳	۷۱	کونکولومه	کونکولومه
۲	۷۲	انینگچه	انیک
۱۰	۷۲	اوریندن	اوریندن
۱۰	۷۲	تترشکه	تترشکه
۱۲	۷۲	خاتون	خاتون
۱۳	۷۲	برنسه فی	برنسه فی
۱۷	۷۲	بربری نیک	بری نیک
۱۶	۷۴	کلبسه	کلبه
۱۶	۷۴	اونیکغه	اونیکغه
۴	۷۵	ایکیسی	ابکی
۲	۷۶	دلدار	ولدار
۱۳	۷۶	توروشیدو	توروشیدو
۱۶	۷۶	ویوقولادو	ویوقولاد
۲	۷۸	فی	فی
۳	۷۸	رقیینک	رقیینک
۹	۷۸	کورای	گورای
۱۳	۷۸	تاشلیندو	تاشلیندو
۱۶	۷۸	ییقیتیب	ییقیتیب
۱	۷۹	اکرم	اکرم

سطر	صفحه	توغوی نی	یانگلیش
۱	۱۳۲	لینکشپ	لنکشپ
۳	۱۳۲	شوبو	شوبر
۱۰	۱۳۲	قویمایدو	قویمایدور
۳	۱۳۳	نی	نی
۵	۱۳۳	بگیم	بیکیم
۸	۱۳۳	سبز	مبز
۱۰	۱۳۳	قیلاماین	قیلامالین
۱۴	۱۳۳	تیگی	تیسکی
۲	۱۳۴	یریب	یرب
۱۴	۱۳۴	کیچیکی	یچیکی
۴	۱۳۵	تلاشپ	تالایشپ
۶	۱۳۵	سالغالی اویکه	سالغالی
۱۱	۱۳۵	بعضی	بمعی
۳	۱۳۶	عدالت	مدالت
۱۳	۱۳۶	بگیم	بیکیم
۵	۱۳۷	شفقت	شفقت
۶	۱۳۷	تیزمه	تیرمه
۷	۱۳۷	بر	بز
۸	۱۳۷	وموندن	وموتدن

سطر	صفحه	توغری سی	یانگلیش
۱۵	۱۳۷	ایتقان	ایتقان
۵	۱۳۸	کیلش	کیلشی
۱۰	۱۳۸	یاساق	یاسات
۱۰	۱۳۸	حشروچوقا	حشراچوقا
۱	۱۳۹	یول بیله	یول
۱	۱۴۲	اورمیسام	ادرمیسام
۲	۱۴۳	دولانغه	دولانغه
۹	۱۴۳	سوغوتوم	سوغوتقوم
۹	۱۴۳	کوکسینی	کوکینی
۹	۱۴۴	کلمای	کلمادی
۱۹	۱۴۵	بولماغاچ	بولغاچ
۴	۱۴۷	جهاد	جهان
۲	۱۴۸	تنک	تنک
۳	۱۴۸	ای	الی
۱۱	۱۴۸	تایپب	تایپب
۱	۱۴۹	آب	آب
۱۱	۱۵۰	ساجیلغای	ساجفای
۱۳	۱۵۰	آلسون	اولسون
۱۴	۱۵۲	پوتونگی	پوتونگی

سطر	صفحه	توغری سی	یانگلیش
۱۲	۱۵۳	بر	برن
۱۶	۱۵۳	قرینداش	قرینداش
۴	۱۵۵	یتہ	تہ
۵	۱۵۶	ایدینی	ابدنی
۱	۱۵۷	کدو	کدوا
۶	۱۵۷	یاشیچہ	یاشیچہ
۶	۱۵۷	تاپسہ	تاپسہ
۲	۱۵۸	یلنک	یلنک
۲	۱۵۸	نظر	نظر
۹	۱۵۹	ایچرہ	ایچر
۵	۱۶۰	کیریب	کوریب
۱۲	۱۶۰	سال	ستال
۱۲	۱۶۰	رواق	راق
۸	۱۶۳	سایراپ	سایرپ
۲	۱۶۷	تینماغایز قیلماین	قنلماغایمز تنماین
۲	۱۶۷	وطن	طن
۳	۱۶۷	یری	یری
۱	۱۷۱	ایچگر	الکچو

ایچنده کیلر

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۳۰	باش سوز	۲۸	ظالم لرگه عبرت
۱۶	توزوماس چچککر	۲۹	ایرکین لیک بهاری
	(نظم قسمی محتویاتی)	۲۹	چولپان کوز یار
۱۶	حمد و ثنا	۳۰	هجران
۱۷	تیلک	۳۱	همت
۱۸	قابل فیض جسم	۳۲	جهان برلنگر
۱۹	شاعر خیالی	۳۳	تورکستان قیزی
۱۹	دلبر	۳۴	حکمت لر
۲۰	مناجات	۳۵	همدرد
۲۱	حیرت	۳۶	خلق غمی
۲۲	حسرت	۳۷	الهام
۲۳	تریت	۳۷	بغیریم داغ
۲۴	حقیقی یار	۳۸	حالیم پریشان
۲۵	اویغان ملت	۳۹	نصیحت
۳۶	توحید	۴۰	کوئکل آماق
۲۷	نعت	۵۱	حیات فلسفه شی

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
	رابعه سعدین حکایه نئی		ثبات
۱۲۳	منظوم عریضه (ملانیاز اخونوم)		یورتوم
۱۱۶	ملانیاز اخونوم حقنده معلومات		اوتמושکه باق
۱۲۹	مظلوم لرآهی (دابردورغه)		پریشان کونگل
۱۳۷	بو منظومه حقیده برایکی سوز		اغیار
۱۳۰	مخمس دعای سلام (ملا احمد شاه آخونوم)		گوزل تورکستان
۱۴۵	شاعر حقنده قسقه برسوز		ایل نخشه سی
۱۴۶	مهاجر ارقه داشلرغه (عبدالله بیک داملام نعیمی)		بیزلرگه حیات زندان
۱۵۵	تورلو شاعر لردن		قابلیت
۱۶۲	یورتوم قالدی (اوتکور)		یادِ خدا
۱۶۹	اتالر سوزی و قسقه حکایه لر		هر کیمده میک ارمان
			امگک
			ظلم باره سی
			الهام و آرزو
			« توزوماس چچککر » (شر قسمی)

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۴۳	ثبات		رابعه سعدین حکایه نئی
۴۴	یورتوم	۱۲۳	منظوم عریضه
۴۵	اوتמושکه باق		(ملانیاز اخونوم)
۴۶	پریشان کونگل	۱۱۶	ملانیاز اخونوم حقنده
۴۷	اغیار		معلومات
۴۸	گوزل تورکستان	۱۲۹	مظلوم لر آھی (دلبر دورغه)
۵۰	ایل نخشه سی	۱۳۷	بو منظومه حقیده برایکی
۵۰	بیز لر گه حیات زندان		سوز
۵۲	قابلیت	۱۳۰	مخمس دعای سلام
۵۳	یادِ خدا		(ملا احمد شاه آخونوم)
۵۴	هر کیمده میک آرمان	۱۴۵	شاعر حقنده قسقه بر سوز
۵۴	امگک	۱۴۶	مهاجر ار قه داشلرغه
۵۵	ظلم یاره سی		(عبدالله بیک داملام نیمی)
۵۵	الهام و آرزو	۱۵۵	تورلو شاعر لردن
۶۱	« توزوماس چچککر »	۱۶۲	یورتوم قالدی (اوتکور)
	(شرفسمی)	۱۶۹	اتالر سوزی و قسقه حکایه لر

بیلدیریش :

حرمٹلو او قوچی لریمیزغه ،

۱ - دین و ملتیمیز او جون بر خدمت بولوردیگن نیت ایله
اوز تیلیمیز و عرب حرفیله یازیب حاضر لاما ق ده بولغان
توبندیکی کتابلریمیزی ان شاء الله یقین بر کونلرده با ستوروب
تقدیم ایتیش غه بولغان آرزو و امید لریمیزی بیلدیرامن و الله
تعالی دن موفقیت تیلایمن محمد امین اسلامی

او کتابلر :

- ۱ - اسلام تاریخی
۲ - تورکستان تاریخی
۳ - ملتیمیز نظرینجه بر آنچه مسئله
۴ - مناسک حج

۲ - بو تورکستان ادبیا تیدن پارچه لر ، کتابی
یا پونیا امریکا ، اوروباده کی تورکستان مهاجر قرداش
لریمیزغه مجانا تقدیم ایتیلادور .

حجاز ده قیمتی ۵ ریال سعودی

هندوستان یا کستان اوچون ۵ رویه دور

۳ - طلب ادزیسی : اسماعیل مخدوم تورکستانی شارع علوی جده